

ΔΥΟ ΤΑΞΕΙΔΙΑ

Στοὺς ἄμμους, ποῦ δὲν εῖδανε
Ίσκιο ποτὲ ἀπὸ φύλλα,
Γοργὰ σὰν ἀστροῦ ἔχυμηκε
Καμπονωρατὴ καμῆλα.
Ποιὸς τὴν μεγάλη ἔξηπνησε
Ἀκράτητην δρμή της;
Τοῦ ἴσλαμισμοῦ δὲ Προφήτης,
Ποῦ χε νὰ πάῃ μακρυά.

Σὰν δὲ ξανθός Ἀθάνατος
Όποῦ τὸ σκότος διώχνει,
Μακρούα, σὲ χώρα δόλφωτη
Τὸ νοῦ τὸ ἀνθρώπου σπρώχνει,
Δρόμο καὶ τοῦτος ἀκοπα
Μὲ τὸ Θεό τον σχίζει,
Καὶ γύρω ἡς μὴν ἀνθίζῃ
Στὸ πέρασμά του ἡ γῆ.

Δίχως νὰ πάρῃ ἀνάσαση
Γιὰ πεῖνα, δίψα ἡ κόπο,
Περινῶντας τὸν ἀμέτρητο
Τὸν ἔρωτον τόπο,
Μὲ τὸ Μωάμεθ ἀραιές
Στὸ ἄγιο τῆς Μένκας χῶμα,
Κ' ἐκεῖ, οβυσμένο σῶμα,
Στὰ πόδια τον βροντᾶ.

Ομπρός, δύμπρός πηγαίνοντας,
Περιμαχάει νὰ λάβῃ
Τὸ δοξασμένο τέλος σου,
Θεῖο τῆς ἐρμαᾶς καράβι.
Ομπρός! — δὲ μένει ἀκίνητος
Παρ' ὅταν εὐτυχήσῃ
Στὸ φῶς νὰ ξεψυχήσῃ,
Όποῦ χε δὲ νοῦς τον ἰδεῖ.

Γ. ΜΑΡΚΟΡΑΣ

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΡΩΣ ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΣ

“Ω Σύ! ποῦ χωρίς νὰ το νοιώθης, ἐγέμωσες
τὴ ζωὴ μου δλάκαυδη μὲ τὸ βαθύτερο πόνο,
δέσον ἀπὸ τὰ σπαραγμένα βάθη τῆς καρ-
διᾶς μου, πολναγαπτημένη μου, ἐνά φιλί
ἀληθινό, ἐνα φιλί δάδανατο, ἀπὸ κεινὰ ποῦ
μόνο μὰ πονεμένη ἀγάπη, σὰν τὴ δικῆ
μου, μπορεῖ νὰ δώσῃ.”

Εγνώρισα τὴ Στέλλα Βιολάντη, ἀνθος μέσα εἰς «τὸ
ἄνθος τῶν λαμπρῶν ζακυνθίων παρθένων», που
ψάλλει ὁ ποιητής μας.

Εἶχε τὴν κάτασπρη, τὴ γαλατένια σάρκα τοῦ κρί-
νου· κι' ἀλήθεια, ἥταν περισσότερο λουσοῦδι παρὰ ἄν-
θρωπος τὸ δροσερὸ καὶ λευκὸ αὐτὸ πλάσμα, μὲ τὰ
μαῦρα μάτια τὰ χαριτοβλέφαρα.

Τὴν ἐγνώρισα μπούμπουσκι ἀνάνοικτον ἀκόμα καὶ
ἄγουρο, καὶ τὴν εἶδα πάλι δταν ὡρίμασε κι' ἐπρωτά-
νοιξε τὰ παρθενικὰ φύλλα,—ῶ, τί θαυμασία ποῦ ἥταν!
—κι' ἐσκόρπισε τὴν εὐωδίαν τῶν πρώτων ίμέρων.

Τὴν εἶδα μιὰ βραδυὰ καλοκαιριοῦ ἀλησμόνητη,
στὸ μαγικό μας Κρυονέρι, μέσα στὴ βάρκα, στὸ «θα-
λάσσιον ξύλον» τοῦ ποιητοῦ μας, ποῦ ἔπλεε «γέμον
ἔρωτος καὶ φωνῶν μουσικῶν». Καὶ τὴν εἶδα στὸ πλάγι
τοῦ νέου, τοῦ πλάνου, πού της ἐψιθύριζε λόγια κρυφά·
κι' ἐκείνη κρατοῦσε φηλὰ τὸ κεφάλι, κι' ἔλεγες πῶς
δὲν τάκουει, κι' ἀν τάκουη πῶς δὲν τα πιστεύει τὰ
λόγια τὰ πλάνα. “Α, εἶχε τὴν ὑπερηφάνειά του τὸ
καλὸ κορίτσι! Μὰ στὴν ἄκρη τῶν μαύρων ματιῶν,
μ' ὅλο τὸ ξάφνιασμα καὶ τὴ στενοχώρια, μοῦ φάνηκε
πῶς εἶδα σὰν μιὰν ἀκτίνα χαρᾶς μυστικῆς.” Ω, τὸ φευ-
τόλογα ποῦ πλανοῦν τοὺς ἀθώους! Μή δὲν ἥταν ἡ με-
γάλη ἐκείνη βραδυὰ τῆς ζωῆς της, ποῦ ἐπίστευσεν ἡ
κόρη στὸ τέλος πῶς εἶνε ἡ Ἐκλεκτή, λίγες ώρες πρὶν
πάρη μιὰ κόλλα χαρτοῦ φιστικί, μὲ τὴν ἀστρη ταρ-
γαρίτα στὴν κώχη, καὶ πρὶν χαράξῃ ἐπάνω τὴν αἰώνια
καταδίκη της: «Ἐλμαι δική σου»;

Καὶ τὸ ἔγραψε μὲ τὴν καρδιά της ἡ ἀθώα, καὶ το
εἶπε μ' ἀπόφασι, γιὰ νὰ μὴν ξαναπῆ. Καὶ ἀπὸ τότε τῆς
έχαρισα ὅλη μου τὴ συμπάθεια, γιατί ἥταν τὸ θῦμα.
Καὶ μιὰ Νεράϊδα ποῦ γνωρίζει ὅλα τὰ μυστικά, μιὰ
Νεράϊδα ποῦ ξέρει τὶ γίνεται σὲ κάθε καρδιά, σὲ κάθε
σπίτι, σὲ κάθε παράμερο, σὲ κάθε σκοτάδι, Αύτὴ
μ' ἐπῆγε στὸ σπίτι τῆς Στέλλας Βιολάντη, — στὸ
νεόκτιστο παλατάκι τῆς Καινούργιας Ρούγας,—κι' ἐκεῖ
μού τα εἶπε, κι' ἐκεῖ μού τα ἔδειξεν ὅλα.

Κ' εἶδα τὸν κρίνο μαραμένο, ὅταν ἀστραφει κ' ἐβρόν-
τησε κατ' ἐπάνω του ἡ πατρικὴ ὄργη. Μὰ καὶ τί
ἄλλο ἤθελε, γιὰ νὰ μαραθῇ ἐνας κρίνος;

Κ' εἶδα τὴ θλῖψι τῆς Στέλλας τὴν ἀδάρευτη, τὴ
βουβή, τὴν ὑπερηφάνη. Καὶ τὴν εἶδα πληγωμένη,
μωλωπισμένη, ἀλλὰ τοὺς φοιερώτερους μώλωπας, τὴ
μεγαλήτερην ὄδυνη ἔχωντας κρυμμένη βαθειὰ στὴν
ψυχή,—τὴ Στέλλα τὴν ἐρωτευμένη, που ἐμαρτυροῦσε.

Καὶ την ἄκουσα νὰ ψιθυρίζῃ μ' ἀνέκφραστη συν-
τριβή, τὸ ἀπελπισμένο ἔκεινο: «Αχ, πάει! δέν με
χωράει ὅλο τὸ σπίτι τοῦ πατέρα μου!» Καὶ εἶδα
ἔπειτα ὅλο τὸ ἔξαφνικόν, τὸ τρομακτικὸν ξύπνημα
τοῦ ισχυροῦ ἔκεινου χαρακτῆρος, πού τον ἐδοκίμασεν
ἡ βία καὶ τὸ μαρτύριον. Καὶ ἄκουσα τὰ χλια «οξί» ποῦ
ἐπρόφερε, τὸ ἔνα σπαρακτικώτερο ἀπὸ τὸλλο, τὰ «οξί»
τὰ πεισματικά, τὰ δυνατὰ καὶ μεγαλόπρεπα, πού ἔμοια-
ζαν μὲ τόσους βράχους, μέσα στὴν ἄγρια θάλασσα
τῆς ὄργης, τού μίσους, τῆς ἀδικίας.

Κι' ἔπειτα τὴν εἶδα νάνεβαίνη τὸ Γολγοθᾶ της,
τὴ στενὴ ἐκείνη καὶ γυριστὴ σκαλίτσα τῆς σοφίτας,
σὰν φάντασμα στὸ σύθαμπο μέσα τοῦ δειλινοῦ, στὸ
φῶς ποῦ ἔστελνεν ἀπὸ δύο μικροὺς φεγγίτες ἡ ψυχο-
μαχοῦσα ἡμέρα... Κ' ἥταν στὸ μπράτσο τοῦ πατέρα
της, τὴν ωρὰ ἐκείνη, κι' ἔλεγες πῶς μετανόησε γιὰ
τὴν σκληρότητά του καὶ πῶς τὴν ὡδηγοῦσε στὸ γαμ-
πρό. «Αχ, ναί! σὲ Κάπιον τὴν ὡδηγοῦσε καὶ τόρα...

Καὶ τὴν εἶδα ψηλά, στὴ μικρὴ καμαροῦλα τῆς
σοφίτας, πού της ἐνθύμιζε τὰ εὐτυχισμένα παιδικά
της χρόνια, μὲ τὴ ρίζα τοῦ ρεζεδᾶ στὸ παράθυρο, στὴ
στενὴ καμαροῦλα ποῦ,—ῶ εἰρωνεία! — τὴν εἶχαν
κλείστη μεγάλη, ἡ νάρνηθή την Ἀγάπη της ἡ νὰ
πεθάνη.

Κι' ἐδῶ μέσα τὴν εἶδα νὰ κλάψῃ, γιὰ πρώτη καὶ
μετερη φορά. “Ω, τὸν ἀπέραντον ἔκεινο θρῆνο! Ή νύ-
κτα ἔκλαιγε μαζί της, καὶ εἰς τὸν κατάμαυρον ούρανὸ
τὰ ἀστρα φλαμπαν δακρυσταλλατα.

Καὶ κάτω... κάτω ἐώρταζαν χαροκόποι, ἐδιασκέ-
δαζαν, ἐτραγουδούσαν. Ναί! ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴν ιστο-
ρία, κανένας ἄλλος δὲν εἶχε νὰ ὑπόφερη, παρὰ ἡ
Στέλλα,—ἄχ, ἡ δυστυχισμένη Στέλλα.

Καὶ μιὰν αὐγή, εἶδα σκόρπια τὰ χλωμά, τὰ μαρα-
μένα πέταλα τοῦ κρίνου... Ή Στέλλα Βιολάντη
ἐπροτίμησε νάρνηθή της παρὰ τὴν Ἀγάπη

της. Καὶ πέθανε χωρὶς νὰ μάθῃ ποτὲ τὴ φοβερὴν ἀλήθεια, — τὴν ἐλυπήθη πιὰ ὁ Θεός, — πέθανε μὲ τὴ γλυκεὶα πλάνη πῶς κάποιος τὴν εἶχεν ἀγαπήσῃ.

Τότε, ὡς τότε ἡ μυστικὴ μου σύμπαθεια ἔγινε λατρεῖα. Καὶ μὲ τὴ λατρείαν αὐτῆν, θὰ στήσω σήμερα τὸ βωμὸ μου, μικρὸ καὶ φτωχὸ καὶ ἀστόλιστον καὶ δὲν ἐπίζω νὰ μοῦ τὸν στολίσουν παρὰ μερικὲς «καλὲς καὶ αἰσθαντικὲς ψυχὲς» μὲ τὰ διαιμάντια τῆς συμπαθείας, που ἵσως θὰ τους ἀποσπάσῃ ὁ ἐσταυρωμένος αὐτὸς «Ἐρως, στὴ θλῖψι τοῦ φρικτοῦ μαρτυρίου καὶ τοῦ ἀδίκου θανάτου.

Α'

Ἔταν ἑποχή, που οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Ἀγγλικοῦ Τηλεγραφείου ἔπαιζαν εἰς τὴν μικρὰν πόλιν ῥόλο χονσῆς νεολαίας. Παιδιὰ καλῶν οἰκογενειῶν οἱ περισσότεροι, χωρὶς ἀνάγκας, ἔξωδευσαν τὸ μικρὸ τοὺς μισθὸ σὲ λοῦσα καὶ σὲ διασκεδάσεις. Στὴν ἐνδυμασία καὶ στοὺς τρόπους, οἱ δυὸς ἦτρες ζένοι τηλεγραφῆται, νεαροὶ Ἀγγλοι, εὔσωμοι καὶ ροδοκόκκινοι, ἔχροι σίμευαν ὡς ὑπόδειγμα εἰς τοὺς ἐντοπίους. Τὰ ἴδια κομψὰ καὶ πλατείᾳ κοστούμια, τὰ ἴδια παράξενα καπέλλα, τὰ ἴδια χρωματιστὰ ὑποδήματα, ἡ ἴδιες σκερτούκιες γραβάτες, καὶ πάντα στὴν κουμπότρυπα ἕνα λουλούδι φανταχτερό. Τοὺς σχετικῶς εὐπόρους ἐπροσπαθοῦσαν νὰ μιμοῦνται καὶ οἱ πτωχότεροι συνάδελφοι. Ἔτσι ὄλοκληρον τὸ σωματεῖον ἐσκορποῦσε μιὰ λάμψι, που εἶχε τὴ δύναμιν νὰ τραβᾷ κάθε πεταλοῦδα ἢ πεταλούδισα, καὶ τὸ γυναικεῖον τῶν δεκαοκτώ καὶ εἴκοσι χρόνων ἦταν ἐκεῖ ὁ «ἄγγλος» τηλεγραφῆτης, δύος ἑδῶ Ἐϋελπις ἢ ὁ Δόκιμος.

Τὰς περισσοτέρας ἐπιτυχίας ἔμετροῦσεν ὁ Χρηστάκης Ζαμάνος. Δὲν ἦταν ὁ πειδὲύμορφος, οὔτε ὁ πειδὲ πλούσιος. Μελαγχροινὸς πολύ, μὲ παχεὶα χεῖλη, μὲ κάτασπρα δόντια, μὲ σγουρὰ κατάμαυρα μαλλιά, ἀμούστακος σχεδόν, φυλός καὶ ἀτελείωτος, καθὼς ἐφοροῦσε καὶ τὴν ἀγγλικὴν του φορεισίδ, ἔμοιαζε λιγάκι μ' ἔξωτικὸν ἡμιάγριον, που ἐποιτίσθη τόρα στερεά ἀπὸ Ἀγγλους. Σοῦ εἶχεν δύμας μιὰ γλύκα, μιὰ χάρι ὁ μασκαρᾶς! Τὸ γέλιο του μάλιστα, — ἔνα χαμόγελο παιδικό, γεμάτο καλωσύνη καὶ ἀθώτητα, — ἔσταζε μέλι καὶ κατακτοῦσε κόσμο. Τὸν ἀγαποῦσαν δύοι, χωρὶς νὰ ρωτᾶρε κανεὶς τὶ ἦταν ἀπὸ μέσα. Ἡ γυναικεῖς, μικρὲς—μεγάλες, ἐτρελλαίνοντο νὰ τὸν βλέπουν· τὰ ματάκια ἐγλάσσοναν παθητικῶτατα μόλις τὸν ἀντίκρυζαν στὸν περίπατο· καὶ ἡ τσέπες τοῦ χαϊδευμένου ἦταν πάντα γεμάτες ραβασάκια, ἀπὸ τὰ πειδὲ παρθενικὰ καὶ δειλά, ὡς τὰ πειδὲ τολμηρὰ καὶ ξετσίπωτα.

Ἡ Στέλλα, ἡ μεγαλήτερη κόρη τοῦ Παναγῆ Βιολάντη, τὸν ἔκυταζεν ἀδιάφορα. Δὲν εἶχε τόση φιλοδοξία αὐτῇ· δὲν ἔθαλε ποτὲ μὲ τὸν νοῦ της νὰ κατακτήσῃ νέον, που καθεμιὰ τὸν ἥθελε καὶ τοῦ τὸ θέδειχνεν. Ἔπειτα, εἶχε καὶ τὴν ὑπερηφάνεια τὸ καλὸ κορίτσι. Δὲν ὅτα κατεδέχετο ποτὲ νὰ γίνη καὶ αὐτὴ μία ἀπὸ τέσ πολλές. Νάγαπη ἀπὸ ἔναν ἀνθρώπον ἀληθινά, νὰ τὸν ἀγαπήσῃ ἀληθινώτερα, νὰ τῆς τὸν δώσῃ μὲ τὴν εὐχὴν του ὁ πατέρας της καὶ νὰ ζήσουν εὐτυχισμένοι, αὐτό, ναί, ἦταν τὸνειρό της. Καὶ τῆς ἐφαίνετο, δτὶ ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς δὲν ἦταν, δὲν μποροῦσε νὰ είνε ὁ Χρηστάκης Ζαμάνος. Γι' αὐτό, ἂν καὶ τὸν ἔγνωρισε λιγάκι, ἂν καὶ τὴς ἀρεσες κατὰ βάθος, ἔξακολουθοῦσε νὰ τὸν κυττάζῃ ἀδιάφορα. Οσάκις τὴν ἔχαιρετοῦσεν εἰς τὸν περίπατον, ἡ Στέλλα ἀνταπεκρίνετο μ' ὅλην τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν· καὶ κάποτε που ἐκάθισε δίπλα της εἰς ἓνα Ζαχαροπλαστεῖον,— σύμπτωσις βέσσαια,— δὲν ἔγυρισε νὰ τὸν κυττάζῃ οὔτε μία φορά.

Δὲν ἦταν εἰς θέσιν νὰ τὸ ἔχηγήσῃ αὐτὸς ὁ Ζαμάνος, καὶ τὸ παρεξήγησε· τὸ ἐπῆρε γιὰ περιφρόνησιν· ὁ ἔγωγες τοῦ χαϊδευμένου ἐπληγώθη, καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ Στέλλα Βιολάντη τοῦ ἐκαρφώθη στὰ καλά.

— «Ἄσε την κ' ἔγνοια της, εἶπε σ' ἔνα φίλον του, στὸν Ἀγγλον Στέφενσων, — ἀσε την καὶ θά την κάμω ἔγώ νὰ βουρλιστῇ γιὰ μένανε.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε, δτὶ ὁ κατακτητὴς ἐδυσκολεύθη. Μετεχειρίσθη κάθε τρόπον διὰ νὰ της δεῖξῃ ἀγάπην, διὰ νὰ την πείσῃ δτὶ αὐτὴν προτιμῷ ἀπὸ δλες· ἀλλὰ ἡ Στέλλα ἀργῆσε νὰ τὸ ἔννοήσῃ, καὶ πρὸ πάντων ἀργῆσε νὰ τὸ πιστεύσῃ. Ἐπὶ τέλους ἐδέχθη ἔνα γράμμα του. Τῆς τὸ ἔθαλε μὲ τρόπον εἰς τὸ χέρι, τὴ βραδύτα που εἶχαν πάγη μὲ τὶς βάρκες στὸ Κρυονέρι, μιὰ μεγάλη παρέα. Τῆς ἥλιθην, ἀλήθεια, νὰ τοῦ τὸ δώσῃ ὅπισω· ἀλλὰ τὰ ἔχασεν, ἔτρεμεν δλη, δὲν ἤξευρε πῶς νὰ τὸ κάμη χωρὶς νὰ ἔκτεθῃ. Καὶ ἔτσι, διὰ νὰ μὴ γίνη σκάνδαλον, τὸ ἔχωσεν εἰς τὴν ἀσημένιαν τῆς ζώνην, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ τοῦ τὸ γυρίσῃ ἀλλοιώτικα, χωρὶς κάνε νὰ τὸ ἀνοίξῃ... «Ως που νὰ φθάσῃ στὸ σπίτι της, ἀλλαζε λίγο γηώμη· ἔπειτα ἔτυχε κι' ἔνας ἀλλος πειρασμός: τὸ γράμμα ἦταν ἀνοικτό, χωρὶς φάκελλο.

Ἐκλείσθηκε στὴν καμαροῦλά της, ἀργά, καὶ πρὶν νὰ γδυθῇ, τὸ ἐδιάβασε. Πόσες φορές; Οὔτε κ' ἐκείνη δὲν ξέρει. Ξέρει μονάχα, δτὶ δλη τὸ χερὶ τοῦ κομμοδίνου της εἶχε καῇ· τὸ γαλάζιο κανδηλάκι που ἔκαιε στὸ κομὸ ἀρχῆσε νὰ τοιρτοίριζῃ· ἀπὸ τὶς γρῖλιες τοῦ παραθύρου ἔθαμπό-

φεγγε τὸ καλοκαιρινὸ γλυκοχάραγμα· κ' ἐκείνη ἀκόμα μὲ τὸ γράμμα στὸ χέρι, ντυμένη δπως ἥθες, ξέχωρ' ἀπὸ τὸ φάθινο καπελλάκι καὶ ἀπὸ τὴν ἀσημένια ζώνη, που εἶχε πετάξῃ ἀπάνω στὸ κρεβάτι . . .

«Ἐ, ως τὴν ὥραν ἐκείνη ἡ Στέλλα τὸ εἶχε πιστεύση. Εἶχε καὶ τὴν ὑπερηφάνεια τοῦ τὸ καλὸ κορίτσι. Καὶ γιατὶ τάχα νὰ μὴν τὴν ἀγαποῦσεν ἀληθινά, καὶ αὐτὴν μονάχα, ὁ Χρηστάκης; Δὲν τῆς ἔξιτε μήπως; Δὲν ἦταν ὅμορφη; δὲν ἦταν ἀπὸ σπίτι καλό; δὲν εἶχε προίκα μεγάλη; Καὶ τί τῆς έλειπε; ποιὰ ἦταν ἡ καλλίτερή της;

Καὶ μὲ τὸ χαϊδεύμα τοῦ ἐρωτικοῦ γράμματος, μὲ τὸ ψιθύρισμα τῶν γλυκῶν λόγων που ἐπλημμυροῦσαν τὸ δωμάτιον ως μὲ μουσικήν, ἔξυπνησεν δλος ὁ ἔγωγες τῆς ωραίας καὶ πλουσίας νοικοκυροπούλας, που εἶς τὴν κοινωνίαν ἐκείνην εἶχεν ἀντίζηλες ἀρχοντοπούλες καὶ κουτεδύνους. Ἔπειτα, εἰς τὴν ἥλικιαν τῶν δεκαοκτὼ χρόνων, ἡ Στέλλα ἔμοιαζε μὲ μπουμπούκι, που δὲν εἶχεν ἀνοίξη ἀκόμη τὰ φύλλα του. Μόλις τόρα, ἔδω καὶ λίγους μῆνες, ἀρχισε νάκονή τὴν φωνὴν τῆς σαρκός, τὴν φωνὴν τῆς φύσεως, πλέον ἔτεχνης εἶχεν ὁ Χρηστάκης καὶ τὴν ἀγάπησεν. Ἔταν ἡ Ἐκλεκτή.

Καὶ μὲ τὴν σκέψιν αὐτῆν, ἀνόρθωσε τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα, καὶ ἐπρότεινε τὰ ωριμα στήθη, καὶ ἀνοίξεν ἀπλανῆ καὶ ρεμβώδη τὰ χαριτοβλέφαρα μυκῆρα μάτια, καὶ ἐσήκωσε τὰ τορνευτὰ χέρια δλες τὸ κεφάλι, καὶ ἐτράβηξε τὴ μεγάλη φουρκέτα που τῆς ἐκρατοῦσε τὸν κότσο, καὶ ἐτινάχθη μὲ κίνημα ζώου ωραίου, ὑπερηφάνου, καὶ ἀφορησε νὰ καταπέσῃ ως μαῦρος χείμαρρος ἡ ἀρθρονή κόμη της. . . Ἔπειτα συνέπλεξε τὰ δάκτυλα ἀποπίσω, καὶ ἐστήριξε τὸ ίνιον εἰς τὰς παλάμας. Εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν, — ὡς, τί θαυμασία που ἦταν! — ἔμεινεν ὥραν πολλήν.

«Ηθελεν, ἐκολακεύετο, ἦταν εὐτυχισμένη νὰ τὴν ἀγαπῇ ὁ Χρηστάκης. Ξεύρετε, δτὶ ἀμάρτινα καὶ γυναικεῖαν θέλη, ἀμάρτινα δέχεται νὰ τὴν ἀγάπην δένεις.

— «Ολη ἐκείνη ἡ ἀδιαφορία, που ἡσθάνετο ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, δταν ἀκούει τὰ ἐρωτικά του ἀθλα, δταν ἔτελεπεν δτὶ τὸν ἥθελαν δλες, ἐσύνθητη, μόλις ἐνόησε κ' ἐπίστευσεν ἀργά, δτὶ ὁ Χρηστάκης αὐτὴν ἐπροτιμοῦσε. Καὶ ἡ ἴδια αὐτὴ ὑπερηφάνεια τὴν δεκαοκτώ τοῦ Δόκιμου στηγανήσεως, πλέον καταληπτήν.

— «Αρχισε νὰ γνωρίζῃ τὸν ἔαυτόν της ἡ παρθένος. Αἱ μακριὲς καὶ γλυκεῖαι μελαγχολικαὶ, οἱ ἀπόκρυφοι στεναγμοί, τὰ ἀναίτια δάκρυα, τὰ μυστικὰ ρίγη, τὸρα εἶχαν ἔνα λόγον που δὲν τὴν διέφευγε. Τὸ μπουμπούκι εἶχεν ἀνοίξη κι' ἐσκόρπιζε τὴν εὐδαίμονα πρώτων την σελίδα, τὰ μπουμπούκια του ἀθλα, δταν ἔτελεπεν δτὶ τὸν ἥθελαν δλες, ἐσύνθητη, μόλις ἐνόησε κ' ἐπίστευσεν ἀργά, δτὶ ὁ Χρηστάκης αὐτὴν ἐπροτιμοῦσε. Καὶ ἡ ἴδια αὐτὴ ὑπερηφάνεια τὴν δεκαοκτώ τοῦ Δόκιμου στηγανήσεως, πλέον καταληπτήν.

— «Ναί, Χρηστάκη μου, σάγαπω κ' ἔγω δσον δὲν φαντάζεσαι, δσον δὲν εἰμορεῖς νὰ φαντασθῆς. Είμαι δική σου. Ἅγαπα με. Ἡ Στέλλα σου.»

Καὶ τὸ ἀλλο βράδυ, σύμφωνα μὲ τὴν παραγγελίαν του, τού τὸ ἔρριψεν ἀπὸ τὸ παράθυρον.

Αὐτὸς ἦταν δλη τὸ ἔγκλημά της.

B'

Δὲν περιγράφεται ἡ χαρὰ τοῦ Χρηστάκη Ζαμάνου, δταν ἔλαβε τὸ γράμμα. Τὸ ἔδειξεν ὑπὸ ἔχεμύθειαν εἰς τοὺς μισούς συναδέλφους του, τὸ εἶπεν εἰς τοὺς ἄλλους μισούς, καὶ διὰ πολλὰς ἡμέρας τὸ κομψὸν σωματεῖον τῶν τηλεγραφητῶν δὲν εἶχεν ἄλλο θέμα δύμιλας. Ἀλήθεια, ἂταν λιγάκι παράξενο: Ἡ Στέλλα ποῦ δὲν ἀκούστηκε ποτέ; ἡ Στέλλα ποῦ δὲν ἐκύτταζε κανένα; ἡ Στέλλα ποῦ ἐπεριφρονοῦσε ἀκόμη καὶ αὐτόν; Ἡ Α., ὁ Χρηστάκης εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ καυχᾶται,—καὶ ἔκαυχᾶτο δῖσον ἡμιποροῦσεν.

Ο Στέφενσων, ὁ ἄλλος τηλεγραφητής, ὁ πρύτανις νὰ ποῦμε τοῦ σωματείου, ἀνέλαβε νὰ δώσῃ εἰς τὸν εὔτυχη συναδέλφον του μερικὰ συμβουλάς, χρησιμούς διὰ τὴν περίστασιν:

— Καὶ τόρα τί σκοπεύεις νὰ κάμης; τοῦ εἶπε. «Νὰ μ' ἀγαπᾶς νὰ σ' ἀγαπῶ, γιὰ νὰ περνοῦμε τὸν καιρό», δπως μὲ τὶς ἄλλες; Ἡ Α., μπᾶ! μπᾶ! Τέτοιο κορίτσι δὲν τὸ βρίσκεις καθεμέρα. Εὔμορφη, φρόνιμη, καὶ ἔκατὸ χιλιάδες προίκα τὸ λιγώτερο... Ψέμματα; Πρέπει νὰ ὀφεληθῆταις ἀπὸ τὴν εὐκαιρία καὶ νὰ τὴν γυρέψῃς σὲ γάμο: γρήγορα μάλιστα, πρὶν νὰ κρυώσῃ τὸ πρᾶγμα.

— Ἀλήθεια λέσ, μὰ πῶς νὰ κάμω;

— Νὰ γράψῃς ἔνα γράμμα τοῦ πατέρα της· εἰς τὴν Ἀγγλία ἐμεῖς ἔτσι κάνομε.

Τοῦ καλάρεσε αὐτὸ τοῦ Ζαμάνου, καὶ ἄν δὲν ἔταιριαζεν πολὺ μὲ τὶς συνήθειες τοῦ τόπου,—δῖσο δὲν ἔταιριαζαν καὶ ἡ γκέτρες ποῦ φοροῦσε,—πιάνει καὶ κάνει μιὰ γραφή στὸ γέρο Βιολάντη, καὶ κοντολογῆταις τοῦ γυρεύει τὴν θυγατέρα του.

Χρ! τόρα εἶνε ποῦ δὲν περιγράφεται ὁ θυμὸς καὶ ἡ ἀπελπισία τοῦ Παναγῆ Βιολάντη, δταν ἔλαβεν αὐτὸ τὸ γράμμα!

Πολὺ παράξενος ἀνθρωπὸς ὁ Παναγῆς Βιολάντης, ὁ μεγαλέμπορος. “Οση γλύκα καὶ καλωσόνη ἔδειχνε τὸ πρόσωπό του, μὲ τὰ μαῦρα μπαρμπετόνια, τὸ αἰώνιο χαμόγελο καὶ τὰ χρυσᾶ γυαλιά,—τόση σκληρότητα καὶ ἔγωσμὸν ἔκρυθε μέσα στὴν ψυχή. Ἡξευρε νὰ φορῇ στὴν ἐντέλεια τὴν προσωπίδα τοῦ καλοῦ, καὶ γιὰ τέτοιον τὸν εἶχεν ὁ κόσμος· εἰς τὸ βάθος δύμας δὲν ὑπῆρχε πειδὸποτομος ἀνθρωπὸς. Σιδέρο τυλιγμένο μὲ μπαρμπάκι ὁ χαρακτῆράς του· κ' ἔφθανε νὰ ἔλθῃς σὲ κάπως στενώτερη συνάφεια μαζί του, γιὰ νὰ αἰσθανθῆς δῆλη του τὴν τραχύτητα.

— Τὶ λέω-λέει; !! ἀνέκραξεν, ἀμα ἐτελείωσε τὸ γράμμα τοῦ Ζαμάνου.

Τὸ μέτωπό του ἔξάρωσε, τὰ ματόφρυδα ἐσκε-

πάσθηκαν μὲ μαῦρο σύννεφο, καὶ ἀπὸ τὰ χρυσᾶ γυαλιὰ ἔξερψεν· ἡ πρώτη ἀστραπή.

“Ολο σχεδὸν ἔκεινο τὸ πρωὶ, δὲν ἔκαμεν ἄλλο παρὰ νὰ σουλατσάρη στὸ γραφεῖο του καὶ νὰ παραμιλῆ. Μέσα στὸ στενὸ ἔκεινο τετράγωνο, τὸ χωρισμένο μὲ κίτρινα καργέλα, ἔμοιαζεν ἀληθινὰ σὰ θηρίο μέσα σὲ κλουΐ.

— Τὶ λέω-λέει; !! Ὁ γυιὸς τοῦ Ζαμάνου, ὁ φωρείτης τοῦ φωρείτη, ὁ παληοτηλεγραφητής, ἐπῆρε τὸ ἀντζάροντο νὰ μου γυρέψῃ τὴν θυγατέρα μου, ἐμένανε; ... Καὶ τί ἐστοχάστηκε; πῶς γιατὶ φορεὶ γκέτρες καὶ φιόρα, θὰ τοῦ δώσω ὑπόληψι ἔγω, ὁ Βιολάντης, καὶ θὰ τὸν κάμω κρόλας γαμπρό; !! Πρῷ! κρίμα στὰ μπρόκολα!.. Μὰ δὲν με νοιάζει τόσο γι' αὐτό... Θά του ἐμηνοῦσα ἔγω δύο λόγια φυτευτὰ καὶ δεμένα, καὶ θά τον ἔβανα στὴ θέσι του ἀμέσως. Μὰ ἔκεινο τὸ ἄλλο... τὸ ἄλλο!.. τὸ ἄλλο!.. «Τολμῶ νὰ ἐλπίσω, ἡ μᾶλλον ἔμαι εἰς θέσιν νὰ σας διαβεβαιώσω, θτι ἡ θυγάτηρ σας δὲν θὰ εἴπη δχι, ἀν σεῖς εἰπῆτε ναί». Βά μπένε! Μὰ πῶς τὸ ξέρεις τοῦ λόγου σου; Τὴν ἑρώτησες, μωρέ; τσῆ το εἶπες; σού το εἶπε; ... Ὡ, ὑποψία φριχτή! .. Μήν ἐλησμόντησε ἡ Στέλλα πᾶς εἶνε θυγατέρα μου; Μήν ἔκαμε...; Ὡ, φριχτή, φριχτή υποψία! .. Μὰ τὸν “Αγιο καὶ μὰ τὸ Σταυρωμένο, ἀν ἀνακαλύψω τίποτα τέτοιο, θάν τη σκοτώσω!”

Καὶ τότε ὁ Βιολάντης ἔκαμεν αὐτὸν τὸν συλλογισμόν, ποῦ τιμῷ ἀλήθεια τὴν μεγαλοφύιαν του:

— Γιὰ νά μου γράψῃ αὐτός, παναπῆ πῶς τὰ γράμματα τὰ ἔχει εὔκολα· καὶ θά της ἔγραψε. Καὶ γιὰ νὰ μου γράψῃ πάλι πῶς «εἶμαι εἰς θέσιν νά σας διαβεβαιώσω...» παναπῆ πῶς ἡ Στέλλα ἡ τοῦ εἴπε κανένα λόγο, ἡ... ἡ... ἡ τοῦ ἔγραψε. “Ω, συφορά της καὶ μαυρίδα της! Μπόγιας θὰ γίνω!

Ἐπλησίαζε μεσημέρι, δταν ἀρπαξε τὸ καπέλλο του, ἔδωσε βιαστικὸς μερικὲς παραγγελίες, καὶ ἔψυγε τρεχάτος γιὰ τὸ σπίτι. Τοῦ ἥλθε μιὰ ιδέα, καὶ ἀνυπόμονοῦσε νὰ την βάλῃ σὲ πρᾶξι.

Εἰς τὸ σπίτι, ἔξεπλάγησαν κάμποσο πού τον εἶδαν ἐνωρίτερα.

— Πῶς τωπαθεις, Παναγῆ; ἥρωτησεν ἡ γυναικά του.

— Ἀφορσέ με, γιατὶ σήμερα εἶμαι χαρούμενος... μὰ πολὺ χαρούμενος.

Καὶ πραγματικῶς, κατώρθωσε νὰ δώσῃ στὸ πρόσωπό του μιὰ λάμψι, ποῦ ἔχαροποίησεν δῦλο τὸ σπίτι. Ποτὲ ἡ οἰκογένεια δὲν ἔγευμάτισε φαι-

δρότερα. Ἡ μικρὲς μάλιστα, ἡ Κατίνα καὶ ἡ Νένε, ἔχαλασαν τὸν κόσμο.

— Ἔ, ήσυχιά! ἐφώναζεν ὁ Νταντῆς, ὁ γυιὸς τοῦ Βιολάντη.

— Ἀφορσέ τα τὰ παιδιὰ νὰ κάμουν δ, τι θέλουν, ἔλεγεν ὁ πατέρας: σήμερα εἶμαι γιὰ νάμαι.

Περισσότερο δὲν τὸν ἔρωτούσαν, γιατὶ ποτὲ δὲν εἶχε δώσῃ τὸ θάρρος σὲ κανένα, οὔτε στὴ γυναικά του. Ἡ Στέλλα δύμας εἶχε κάποιον προαίσθημα. Προχθὲς τὸ βράδυ, ποῦ εἶχε πάγη στὸ θερινὸ θέατρο μὲ τὴ θεία της, ὁ Χρηστάκης ἐπρόφθασε νὰ καθίσῃ λίγο κοντά της καὶ νά της ψιθύριση: «Τόρα θὰ κάμω δ, τι πρέπει. Θά σε γυρέψω.» Κ' ἔκεινη ἔκλινε τὸ ώραϊο κεφάλι, σὰν νά του ἔλεγε «Ναι.» Σήμερα λοιπόν, ποῦ ἔβλεπεν ἔτσι χαρούμενο τὸν πατέρα της, ὑπέθεσεν διὰ κάτι τέτοιο θὰ συνέβη. Καὶ νὰ ποῦ διὰ πατέρας δὲν τὸ ἀκούσεν ἀσχημα... Ὡ, πῶς ἔγλυκοκτυποῦσεν ἡ καρδιά της ἀπὸ χαρά, ἀπὸ ἐλπίδα, καὶ πῶς ἔλαμπαν τὰ μεγάλα ἔκεινα μάτια, τὰ μαῦρα, τὰ χαριτοβλέφαρα...

— Απόφαγαν, καὶ τὰ παιδιὰ ἀνέβηκαν ἀπάνω. Ο Νταντῆς βγῆκε ἔξω. Εἰς τὴν τραπέζαρια δὲν ἔμενε τόρα παρὰ τὸ ἀνδρόγυνο, ἡ Στέλλα καὶ ἡ θεία Νιόνια,—μιὰ μεγάλη ἀδελφὴ τοῦ Βιολάντη, ἀνύπανδρη.

— Ο Παναγῆς Βιολάντης ἐσκούπισε καλὰ-καλὰ τὰ μουστάκια του μὲ τὴν πετσέτα, καὶ εἶπεν :

— Ε, λοιπόν, Στέλλα μου, τὰ συχαρίκια μου. 'Αφ' οὐ τον θέλης καὶ σου ἀρέσῃ, νά τον πάρης, παιδί μου, καὶ νὰ ζήσης.

— Ηλθεν ἔξαφνα. Ἡ Στέλλας ἐσηκώθη διαμιᾶς καὶ ἄνοιξε τὸ στοματάκι σ' ἔνα μορφασμὸν τρόμου, ποῦ λίγο ἔμοιαζε μὲ χαμόγελο. Ἡ δψη της ἔχλωμισε, γιατὶ δὲν ἔκοκκινιζε ποτέ... Είχε τὴν κάτασπρη, τὴν γαλατένια σάρκα του κρίνου, καὶ ἥταν περισσότερο λουλοῦδι παρὰ ἀνθρωπὸς τὸ δροσερὸ καὶ λευκὸ αὐτὸ πλάσμα.

— Μὰ τι εἶνε; τι ἐστάθηκε; ἥρωτησεν ἡ Βιολάνταινα ἔκπληκτη, κυττάζουσα κατάρματα τὴν κόρην της.

— Πῶς; δὲν εἰξέρεις λοιπὸν τίποτα; εἶπεν ὁ Παναγῆς νά, ὁ Χρῆστος ο Ζαμάνος μοῦ ἔκαμε τὸ δνόρε μὲ μου γυρέψῃ τὴ Στέλλα, καὶ μ' ἔβεβαιώσε πῶς δτι καὶ ἡ Στέλλα, λέει, δὲν θὰ πῆ δχι... Μὲ ἄλλους λόγους, τὰ φίσανε, καθογυναῖκα, καὶ σὺ ἀγρόν ἡγόρασες!.. Άλλὰ δὲν με νοιάζει! Χαλάλι τους! Ὁ Χρηστάκης εἶνε καλὸς καὶ ἀξιος, καὶ, δπως ἔφανηκε σήμερα, τίμιος νέος... Μὲ τὴν εὐγή μου, παιδία μου! Τι νά σου πῶ! ἔγω τὸ εἶχα στὴν καρδιά μου αὐτὸ παιδί...

— Νάι, τοῦγραψα κ' ἔγω δύο λόγια...

— Δὲν ἔσωσε νὰ τελειώσῃ.

— Ἄτιμη! ἐβρυχήθη ὁ Παναγῆς Βιολάντης.

— Η μάσκα ἔπεσε κάτω καὶ τὸ πρόσωπό του

ζομαὶ... ἀνέκραξεν ἡ Βιολάνταινα, καὶ διεκόπη ἀπὸ τὴν πολλὴν συγκίνησιν.

— Ήτανε ἀπὸ τὸ Θεό, γυναικά, ἔζηκολούθησεν ὁ Παναγῆς. Θά μου πῆς, εἶνε φτωχός μὰ τὶ μὲ τοῦτο; ἐμεῖς εἶμαστε πλούσιοι καὶ φτάνει... Καλὴ φαμίλια, καλὸς ἀνθρωπὸς, αὐτὸ κυττάω ἔγω. Γιὰ τὰλλα δὲν δίνω ἔνα λεφτό... Τόρα θὰ πάω νά τον εῦρω, νά τα τελειώσουμε μὲ τὸ καλό. ”Ε, Στέλλα; ! Τι λές; Μίλα λοιπόν! Πρέπει νά το ἀκούσω καὶ ἀπὸ τὸ στόμα σου... Μίλα!

— “Αν εἶνε μὲ τὸ θέλημά σας, ἐψιθύρισεν ἡ Στέλλα.

— Ω, μὲ τὶ κόπον κατώρθωσε νὰ βγάλῃ φωνή. Τῆς ἐφάνετο διὰ βλέπει διενεργεία...

— Α, κατρεγάρα! κατρεγάρα!! ἀνέκραξεν ὁ Βιολάντης μὲ τὸν φαιδρότερον, τὸν ἐνθαρρυντικώτερον πατρικὸν τόνον. Κάνεις τόρα καὶ νάζια, έ;... ”Ελα, έλα, ἔφησε τὰ αὐτά, καὶ κόπιασε ἰδῶ νὰ φιλήσης τὸ χέρι του πατέρα σου.

— Καὶ ἔσαρνα διακοπόμενος, ἀποσύρων τὸ χέρι καὶ ἀλλάζων υφος, ως νὰ τοῦ ἥλθεν ἀστεία καὶ παράξενη ἰδέα:

— Μὰ δὲν μοῦ λέσ, Στέλλα, νὰ ζῆς. Εἰς τὰ πράγματα τόρα. Θέλω νά τα ζέρω δλα σὰν πατέρας...

— Στὴν πρώτη ἑρώτηση, ἡ Στέλλα δὲν δώμιλης λέξι. Ο πατέρας ἐπέμεινε,—κ' ἔκεινη ἔγέλασε. Στὴν τρίτη ἑρώτηση, τὸ εἶπε.

— Μπᾶ! μπᾶ! ; ἔκάγγασεν ὁ Βιολάντης, μὲ τὴν πειδὸποτε σεῖς... ”Ελα, μὴν ντρέπεσαι. Τελειωμένα πράγματα τόρα. Θέλω νά τα ζέρω δλα σὰν πατέρας... Πές μου, σου ἔγραψε;

— Στὴν πρώτη ἑρώτηση, ἡ Στέλλας δην δωμίλης λέξι. Ο πατέρας ἐπέμεινε,—κ' ἔκεινη ἔγέλασε.

— Μπᾶ! μπᾶ! ; ἔκάγγασεν ὁ Βιολάντης, μὲ τὴν πειδὸποτε τρελλὴ χαρά. Καὶ θὰ του ἔγραψες βέβαια καὶ σύ... ἡ του ἀπάντησες στοματικῶς; Στοματικῶς, έ;

— Καὶ το εἶπε τόσον χαϊδευτικά, τόσον γλυκά, ώστε ἀπὸ τὸν νοῦ της Στέλλας δχι μόνον δὲν ἐπέρρασεν ἡ παραχιλιρὴ υποψία, ἀλλὰ καὶ ἔξεθαρρεύθη, ἔξεγελασθη στὴ ηχητηρά της μέσα καὶ στὴν εὐτυχία της, νὰ πῆ πράγμα, ποῦ ἀν τὴν ἑρώτουσαν λιγάκι σοβαρώτερα, δὲν θὰ τὸ ἔλεγε ποτέ.

κοιλιά, καὶ ἡ Στέλλα κάτω, μισή στὸ πάτωμα, μισὴ στὸν καναπέ.

Ἔταν μία στιγμὴ καταπλήξεως, ποῦ δὲν ἔκουνθη κανεῖς. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Βιολάντης, θὰ ἔλεγες, ἐτρόμαξε γιὰ δ', τι εἶχε κάμη. "Ἐπειτα, ἡ θεῖα Νόνια ἐκτύπωσε τὸ χέρια καὶ ἐξέφρωνης βραχὺα «'Ωμέ!»: συγχρόνως ἡ Βιολάνταινα, χλωμὴ σὰν πτῶμα, ἐσηκώθη καὶ ἔτρεξε νὰ ἔμβῃ στὴ μέση.

— "Ασ' τη! "Ασ' τη! . . . μὴ συγχύζεσαι τόρα, Παναγῆ μου! . . . Μή! . . .

Τὰ ἔλεγε σιγά, πνιχτά, νὰ μὴν ἀκούσουν, νὰ μὴν ἐννοήσουν τίποτα οἱ ἄλλοι. Καὶ αὐτὸς ὁ φόρος ἐκυριάρχησεν εἰς δῆλην τὴν σκηνήν: Τὸ πρῶτον κίνημα τῆς Στέλλας ἦταν νὰ διορθώσῃ τὴν ἀνώμαλον θέσιν, ποῦ τῆς εἶχε δώσῃ ἡ πατρικὴ βία. "Ο Παναγῆς εἶχε κρατήσῃ λιγάκι τὴν φόρα τῶν μπάτων του, γιὰ νὰ μὴν ἀντηχθούσουν, καὶ ἵσως γι' αὐτὸν εἶχε καταλήξη ὑστερά εἰς τὴν κλωτσιά, τὴν πλέον ἀθόρυβη. Ἡ Νιόνια ἔριπτε περίτορμα βλέμματα στὶς πόρτες. Καὶ τὸ πρόσωπο τῆς Βιολάνταινας ἐξέφραξε μομφὴν ἀγωνιώδη, σύστασιν ἀπελπισμένην: Γιὰ τόνομα τοῦ Θεοῦ! σιγά, θὰ μᾶς ἀκούσουν! . . .

— Τόρα θὰ πάω νὰ λογαριασθῶ μ' ἔκεινον, εἶπεν ἀμέσως ὁ Παναγῆς, καὶ ὑστερά ἔχω καιρὸν σὲ συγκρίσω ἕσενα!

"Αρπάξτε τὸ καπέλλο του, ἐμούρμούρισεν ἀκόμη μερικά, κ' ἔχυθη ἔξω.

Τὸ κουδούνι τῆς ἐξώπορτας ἦτο γι' αὐτὸν σὰν ἔνα σύνθημα. Ἐφόρεσεν ἀμέσως τὸ προσώπιόν του, καὶ ἐπροχώρησε τὸν δρόμον του ἥσυχος, γελαστός, γλυκύς, ὡς νὰ μὴ συνέβῃ τίποτε.

"Ἡ Στέλλα εἶχεν ἀπομείνη ἐκεῖ ὡς παράλυτη. Δὲν ἔκλαιγε· γιατὶ δύσκολα εἶχε τὰ δάκρυα ἀπὸ μικρή· ἡ θλιψὶς τῆς ἦταν πάντα ξερή, βουβή, ὑπερήφανη. Ἀλλὰ τὸ χαρακτηριστικά της εἶχαν ἀλλοιωθῆναι· καὶ τὸ χρῶμα του κρίνου ἦταν τόρα πελιδόνι· καὶ τὰ μάτια της, ἀπλανή, τρομαγμένα, ἐκύτταζαν ἐπίμονα εἰς τὸ κενόν· καὶ τὰ χέρια της ἔτρεμαν· καὶ σπασμὸς νευρικὸς ἱσθετός τόσον τῆς ἀνοιγόκλεινε τὰ χείλη ἀπότομα, καὶ τῆς ἐτράνταζε τὸ σῶμα ὅλακαιρο.

— Καλὰ σου ἔκαμεν! εἶπεν ἡ Βιολάνταινα, ὡς ὅποια ἦτο πάντα σύμφωνη μὲ τὸν ἄνδρα της καὶ αὐτηρὴ εἰς τὰ πατιδιά της. Μίλι καὶ του ἔδωκες θάρρος νὰ σου γράψῃ, ἐπρεπε νὰ δείξῃς τὸ γράμμα στὴ μάννα σου. "Ἐτσι πάγε καὶ γράφουνε σ' ἔνα νέο; . . . Καλά σου ἔκαμε!

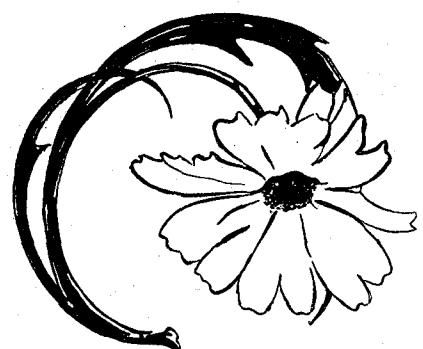
"Ἡ θεῖα Νιόνια δὲν ἔβγαζεν ἀχνα.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀνοιξεν ἡ θύρα κ' ἐμβῆκεν εἰς τὴν κλωτσιά, τὴν πλέον ἀθόρυβη. Ἡ Νιόνια ἔριπτε περίτορμα βλέμματα στὶς πόρτες. Καὶ τὸ πρόσωπο τῆς Βιολάνταινας ἐξέφραξε μομφὴν ἀγωνιώδη, σύστασιν ἀπελπισμένην: Γιὰ τόνομα τοῦ Θεοῦ! σιγά, θὰ μᾶς ἀκούσουν! . . .

— Ηταν τὰ πρῶτα, ποῦ ἐπροκαλοῦσεν ἡ πολυδάκρυτη τραγῳδία.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

"Ἐπειτα συνέχεια.

ΑΓΓΕΛΙΑΦΟΡΟΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΙ

ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Ιδοὺ κατὶ ἀπροσδόκητον ἵσως: ὅτι καὶ τῶν περιστερῶν ὡς ἀγγελιαφόρων ἔκαμνον χρῆσιν οἱ ἀρχαῖοι.

"Ἡ Αἴγινα μὲ τὰς θαλερὰς κλιτῦς τῶν ὄρεων καὶ τῶν λόφων αὐτῆς, μὲ τοὺς εὐανθεῖς κήπους, ὁ τόπος τῆς λατρείας τῶν προστατῶν τῆς γεωργίας θεῶν, ἡ πολυστάφυλος Οἰνώνη, ὑπῆρχαν χρόνοι, καθ' οὓς οὐ μόνον εὔνομος πόλις ἦτο, ὅπου ἡ Σώτειρα, τοῦ ζενίου Διὸς συμπάρεδρος, ἐθεραπεύετο Θέμις, ἀλλὰ καὶ φιλόμολπος, ἔνθα ἐν συμφωνίᾳ αὐλῶν καὶ φορμίγγων ἐκλειέτεο ἡ ἀρετὴ, χλωρὰ ἀνθέων στεφανώματα φέρουσα, ἐν μέσῳ χοροῦ τῶν ξανθῶν Χαρίτων. Ἐν αὐτῇ διχ: μόνον ἡ μεγαλύνουσα τὰς πόλεις φιλόφρων Ἡσυχία, ἡ τῶν βουλευμάτων καὶ τῶν πολέμων τὰς κλείδας κατέχουσα, ἐπὶ ἀδαμαντίνου ἐκάθητο θρόνου, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ ἔχει νὰ δείξῃ τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὰ ἀγάλματα τῶν ἀετωμάτων αὐτοῦ καὶ τὸν τολμηρὸν πλάστην Ὁνάταν. Καὶ ἀκμαῖον δ' ἐμπόριον κατεσκεύασε καὶ κραταιότατον κατήρτισε ναυτικόν. Ἐνίκησαν δ' οἱ Αἴγινῆται ἐν μεγάλῃ ναυμαχίᾳ τοὺς πειρατικοὺς Κυδωνίους τῆς Κρήτης, χάριν τῶν πολλῶν καταπλεόντων εἰς Αἴγυπτον Αἴγινητῶν ἐμπόρων ἵδρυσαν ἐκεῖ ναὸν τοῦ Διός, καὶ ἐν Δελφοῖς ἔστησαν ιστοὺς μετὰ χρυσῶν ἀστέρων, ἐκ τῶν λαφύρων τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας.

"Ἐκ τῶν νικῶν καὶ τῆς εὐπορίας οἱ Αἴγινῆται μεγαλοφρονήσαντες ἐκόσμησαν τὴν νῆσον διὰ ναῶν, ἀγαλμάτων καὶ ἀλλης μεγαλοπρεποῦς κατασκευῆς. Δωριεῖς δὲ ὄντες, ναῦται καὶ ὑγιεινὴν χώραν οἰκοῦντες, ἔχοντες δῆλα δὴ ἀκμαῖα σώματα, ἥρχισαν ἀσκοῦντες αὐτά· μετὰ μικρὸν δὲ οἱ φιλογυμναστοῦντες ἐγένοντο ἀθληταί, οὗτοι δὲ ἀθλοφόροι γενόμενοι ἀνεκήρυξαν πολλάκις κατὰ τοὺς πανελληνίους ἀγῶνας τιμήσαντα τὴν δολιχήρετμον πατρίδα Αἴγιναν. Διὸ ἐκ τῶν τεσσαράκοντα τεσσάρων ἐπινίκων ὄμνων τοῦ Πινδάρου οἱ ἔνδεκα ψάλλουσιν Αἴγινῆτας, δύο δὲ τῶν δεκατριῶν πειρασθέντων τοῦ Βακχυλίδου, ἐν οἷς καὶ ὁ μακρότατος, ὁ εἰς Πυθέαν τὸν Λάμπωνος τὸν παγκρατιαστήν. «Δὲν ἀμαυροῦται—λέγει ὁ ποιητὴς—κρυφεῖσα μὲ τὰ ἀλαμπτῆ σκότῳ τῆς νυκτὸς ἡ πασιφανῆς Ἀρετὴ, ἀλλ' αἰωνίως βρύουσα ἀπὸ ἀκάματον δόξαν στρέφεται κατὰ

τὴν γῆν καὶ τὴν πολύπλακητον θάλασσαν, καὶ τὴν φερεκυδῆ νῆσον τοῦ Αἰακοῦ τιμᾷ· μετὰ τῆς Εὔκλειας δὲ τῆς φιλοστεφάνου κυθερωφόρη τὴν πόλιν».

‘Αλλὰ τῶν Ἀθηναίων ὁ φόρος διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς νήσου καὶ ὁ φόρος ἡφάντισαν αὐτήν. ‘Ἡ θεόδημητος πόλις ἀνθρώπινον ἀπεδείχθη ἔργον· ἐκυριεύθη, καὶ οἱ Αἴγινῆται, φυγάδες, κατώκησαν τὴν εἰς αὐτοὺς δοθεῖσαν ἐν Κυνουρίᾳ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Θυρεάτην. Οἱ ναυτίλοι ἐγένοντο γεωργοί, οἱ ἐν εύμαρείᾳ βιώσαντες λυπροὺς θεραπεύουσιν ἀγροὺς ζένης καὶ ἀστόργου γῆς. ‘Αλλ' ὅτε αἱ Ἀθηναίαι κατέπεσον μετὰ τὸ ἐν Αἴγιδος ποταμοῖς ἀτύχημα, οἱ Αἴγινῆται ἐπανῆλθον εἰς τὴν πάτριον. ‘Αλλ' οὔτε τὴν ἐμπορίαν οὔτε τὴν ναυτίλιαν πλέον, δύως ἀλλοτε, ἀσκοῦσιν. Καλλιεργηταὶ τῶν ἀγρῶν ἀποχειροβίωτοι ἀσημον ἄγουσι βίον.

‘Αλλ' ὅμως δὲν ἐλησμονήθησαν τέλεον αἱ ἀρχαῖαι· τῆς νήσου διατριβαί. Τὰ ισχυρὰ τῶν νεανίσκων σώματα καὶ πάλιν ἀναφαίνονται ἐνίστοτε ἐν τοῖς σταδίοις τῶν πανελληνίων ἀγώνων. ‘Ἡ Αἴγινα δὲν ἡφανίσθη δῆλως. «Ἐφήμεροι πάγες—λέγει ὁ Πίνδαρος—σκιᾶς ὅναρ ὁ ἀνθρωπος· ἀλλ' δταν αἰγλήν ὑπὸ τοῦ Διός πεμπομένη ἔλθη, φέγγος λαμπρὸν ἐπιστέφει τοὺς ἀνδρας καὶ μείλιχος βίος».

Περὶ τὸν τέταρτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ἀρχόμενον ἀνδρόποιαι μετραὶ γιγαντιαῖς τὸ σῶμα, σεμνὸς τὴν ψυχήν, σπωτερούς τοὺς πολύπονοι τῶν σωματικῶν ἀθλῶν ἀσκηταῖ, σιδήρεον ἀναπτύσσει ἀκμὴν ρώμης ἐν ταῖς παλαιστραῖς τῆς πολιούχου Αἰγίνης, ὁ Ταυροσθένης.

Νυχθήμερον ἀσκούμενος, καὶ δτε ἡτο παῖς καὶ ἀρ' οὐ ἀνήρ ἐγένετο κατὰ τοὺς ἀγῶνας τοὺς ἐπιχωρίους, ἵσως δὲ καὶ εἰς ἄλλους τῶν πανελληνίων ἀγῶναςθεῖες κατέβαλε τοὺς ἀντιπάλους ὁ Αἴγινητης. ‘Ἐκ τούτων δὲ θάρρος λαβὼν ἐπόθησε καὶ ἥλπισε τὸν πολυτίμητον στέφανον τῆς ὄλυμπιακῆς νίκης.

‘Αλλ' ὁ Ταυροσθένης κατὰ τὴν πρώτην ἐν τῷ Ολυμπιακῷ σταδίῳ ἐμφάνισεν δὲν ἡδυνήθη νὰ νικήσῃ. Τὸ πανουργότατον καὶ σφόδρα περίτελγει ὁ ποιητὴς—κρυφεῖσα μὲ τὰ ἀλαμπτῆ σκότῳ τῆς νυκτὸς ἡ πασιφανῆς Ἀρετὴ, ἀλλ' αἰωνίως βρύουσα ἀπὸ ἀκάματον δόξαν στρέφεται κατὰ

τερος, ὁ Ἀργεῖος Χείμων, πατήρ τοῦ δολιχοδρόμου Ἀριτέως, κατεπάλαισεν αὐτὸν. Πόσον δ' ἐμεγαλοφρόνησεν ὁ Χείμων διὰ τὴν νίκην κατὰ τοῦ Αἰγινῆτού ἀντιπάλου μαρτυροῦσιν οἱ ἐφέρετο ἀνὰ τὸ ὄλυμπιακὸν στάδιον ὑπὸ τῶν στεφανηφόρων οὐῶν του.

Διδαχθεὶς εἰς τελεότητα τοὺς ὀθισμοὺς καὶ ὑπτιασμοὺς καὶ κλιμακισμοὺς καὶ τὸ πλαγιάζειν καὶ τὸ μεταπεπτεύειν καὶ τὰ λοιπὰ πονηρότατα παλαίσματα εἰσελθὼν εἰς τὸ στάδιον κατέβαλε τοὺς ἀντιπάλους. Ὁ γιγαντόσωμος ἀνὴρ αἴρεται ἐκ τῶν ἀνευφημιῶν ὑπερήφανος ὡς τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς οἱ στῦλοι. Μυριάδες Ἑλλήνων θαυμάζοντες προσβλέπουσι τὴν χαλινδίνην φυὴν τοῦ νικήσαντος τὸ εὑφύεστατον τῶν ἀγωνισμάτων, τὴν καλλίστην καὶ πλαστικωτάτην πάλην.

Ο Ταυροσθένης δὲν ἔχει ἀδιαφόρως πρὸς τὰς μεγαλυνούσας αὐτὸν ἀνευφημίας· ἀλλ' ἐπὶ τῆς ὡς πύργος χάλκεος ἐπὶ τοῦ ἀδροῦ τραχήλου ὑψούμενης κεφαλῆς του θέτει τὸν ποθεινότατον κότινον τῆς ιερᾶς ὄλυμπιακῆς "Ἀλτεώς, μακρὰν πολὺ πρὸς χώραν ὑπὸ τοῦ ἥλιου καταλουμένην, πρὸς τὴν Αἰγιναν, πρὸς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ; πρὸς τὸν πολιότριχα πατέρα ἔχει τὴν διάνοιαν του. Εἶναι ὁ πατήρ τοῦ Ταυροσθένους "Ἐλλην, καὶ αἰσθάνεται τίς ἀνέφελος αἴγλη θὰ περιβάλῃ τὸν εὐγενῆ οἶκον αὐτοῦ, ἀν τοῦ κήρυκος ἡ φωνὴ ἀντηχῆσῃ εἰς τὰς κλιτύς τοῦ Κρονίου κηρύσσουσα καλλίνικον τὸν οὔον του.

Διὰ τὴν τιμὴν τὴν ἐκ τῆς ἀρετῆς ἔζη ὁ κόσμος ὁ ἀρχαῖος ὁ ἑλληνικός. Μεγάλα ἐδαπάνων εἰς τοὺς γυμναστάς, εἰς τραχεῖαν κατετρίθοντο δίαιταν καὶ ἀγνὸν παρθένου διῆγον βίον. Καὶ ταῦτα οὐχὶ χρημάτων ἔνεκα ἀλλὰ διὰ τὴν ἀρετὴν, ὡς Εὐβόωτας ὁ Κυρηναῖος ὁ σταδιοδρόμος καὶ Κλειτόμαχος ὁ παγκρατιαστὴς καὶ Ἰκκος ὁ Ταραντῖνος ὁ σοφὸς καὶ Νικόδημος ὁ Μαντινεὺς ὁ πυγμάχος, ὁ φρονιμωτάτους γράφας διὰ τὴν πατρὶδα του νόμους. Καὶ ταῦτα πάντα χάριν ἔνος κλωνίου δάφνης ἡ ἀγρίας ἐλαίας. Διὰ τοῦτο μετὰ δικαιού τρόμου ὁ Πέρσης Τριταντάχμης ὁ Ἀρταβάνου ἀκούσας ὅτι τῶν Ἐλλήνων, ἐν φτινες ἐμάχοντο ἐν Θερμοπύλαις, οἱ πολλοὶ Ὀλύμπια ἥγον καὶ ἐθεώρουν τὸν ἀγῶνα ἐλαίας ἔχοντα ἀγρίας κλάδον ὡς ἔπαθλον ἐθόπεστον. «Πωπώ! κατὰ ποίων ἀνδρῶν νὰ πολεμήσωμεν ὁδηγούμεθα, οἵτινες οὐχὶ χάριν χρημάτων πολυπόνους ἀθλους ἀγωνίζονται, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀρετὴν».

Διὰ τὴν τιμὴν λοιπὸν τὴν ἐκ τῆς ἀρετῆς ζῆ-

ἀκόμη τοῦ Ταυροσθένους ὁ πατήρ. "Ἄς ἀκούσῃ ὅτι ὁ νιός του ἀνεβοήθη νικητής, καὶ ἀς ἀποθάνη, ὅπως Διαγόρας ὁ Ρόδιος, ὅτε ἀνευφημούμενος ἐφέρετο ἀνὰ τὸ ὄλυμπιακὸν στάδιον ὑπὸ τῶν στεφανηφόρων οὐῶν του.

"Η παράδοσις λέγει ὅτι αὐθημερὸν ἡ νίκη τοῦ Ταυροσθένους γνωστὴ ἐγένετο εἰς Αἰγιναν ἐξ Ὀλυμπίας. Διττὸς δὲ φέρεται ὁ τῆς ἀγγελίας τρόπος, ὁ πρῶτος ἀναφέρεται εἰς τηλαισθησίαν.

"Ο πατήρ τοῦ ἀθλητοῦ ἦξενρεν, ἐν Αἰγίνη μένων, τὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἡμέραν τοῦ ἀγωνίσματος τῆς πάλης. Ποθεὶ· ἐπλιζεῖ· προσδοκᾷ. Αἴρυνται, κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀνευφημίας ἔξω τῆς οἰκίας ἀκούει. Αἱ δρύιναι τοῦ μεγάρου θύραι ἀναπετάνυνται, καὶ ὁ οὐδὲς ὑψῷ τὸν πρίνινον κορμὸν αὐτοῦ σιδηρομέλανα τοῦ ἀλαίου καὶ τῆς κόνεως τῆς παλαιστρας, πληρῶν ὅλην τὴν θύραν διὰ τοῦ εὐρέος σώματος, φαιδρὸς φαίνεται, θείον ἐκπέμπων σέλας ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὑπὸ τοῦ ὄλυμπιακοῦ κοτίνου περιβαλλομένης. Οὕτω διὰ τοῦ φάσματος ἡ παράδοσις αὐτη λέγει ὅτι ἐγένετο εἰς τὸν πατέρα αὐθημερὸν γνωστὴ τοῦ οὐοῦ ἡ νίκη (Πλαυσαν. VI, 9, 3—Αἰδιανοῦ Ποικ. Ιστ. Θ', 2).

"Αλλ' ἡ ἑτέρα παράδοσις φαίνεται πιθανωτέρα. (Αἰδιαν. αὐτ.).

"Ἐκ τῆς Αἰγινῆς ἀποπλέων ὁλίγας ἡμέρας πρὸ τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγώνων παρέλαβεν ὁ Ταυροσθένης ἐν κλωβῷ ἐκ τοῦ περιστερεῶν τῆς οἰκίας αὐτοῦ περιστερὰν γνωστὴν βεβαίως διὰ τὴν κούφην καὶ ταχείαν πτῆσιν αὐτῆς, ἥτις πρὸ ὅλιγων ἡμερῶν εἶχεν ἐκκολαψῆ τοὺς νεοσσούς, καὶ μετὰ τῆς συνήθους στοργῆς ἔτρεφεν.

"Καὶ ἦδη ὁ ἄγων εἶχε συντελεσθῆ, ἦδη ὁ κήρυξ ἀνεῖπε τὸν Ταυροσθένη νικητήν, ἦδη οἱ σεμνοὶ ἑλλανοδίκαι διὰ τοῦ ἀμβροσίου στεφάνου περιέβαλον τοὺς κροτάρους αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ νικητής, τοῦ στεφανηφόρου κώμου ἀμελῶν, αὐτός, ὁ γυμναστής, ὁ θεράπων σπειδούσιν εἰς τὸ οίκημα, ἔξαγουσι τὴν περιστερὰν τοῦ κλωβοῦ καὶ προσράπτουσιν εἰς τὸν πόδα αὐτῆς τὸ σύμβολον τῆς νίκης, πορφύρας τεμάχιον. Ὁ Ταυροσθένης ὑποσχόμενος ὅτι θὰ θύσῃ εἰς τὸν Δία σωτήρια, ἀν οἱ ἀετοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἱέρακες δὲν βλάψωσι τὴν κομίζουσαν τὴν ἀγαθὴν ἀγγελίαν περιστεράν, ἀσπάζεται καὶ ἀφίνει αὐτὴν εἰς τὸν αἰθέρα.

"Τὸ εὐγενὲς πτηνὸν ἐκ τοῦ πόθου τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐπανόδου εἰς τὰ νεοσσία αὐτοῦ τανύει τὰς ὥραίας πτέρυγάς του. Τπεράνω τοῦ σταδίου, οὐδόλως ὑπὸ τῆς βοῆς τοῦ ἀμετρήτου πλήθους

τῶν θεατῶν πτοουμένη, ὑπεράνω τοῦ εὐδένδρου παρὰ τὸν Ἀλφειὸν ἀλσούς τῆς Πίσης, καθέτως πρὸς τὸν οὐρανόν, ως εἰ ἐπεθύμει ν' ἀναβῇ παρὰ τοῦ Διὸς τὸν θρόνον, φέρεται. Διαγράφει τότε κύκλον ὄργανον. Μὲ τὴν ψυχὴν αὐτῆς τὴν μητρικὴν βλέπετε τὴν καλιάν της, ακούει τοὺς γογγυσμοὺς τῶν νεοσσῶν, ὁσφραίνεται τῆς ἀνθοβόλου νήσου τὰ μύρα. Ἐκεῖ λοιπὸν πρὸς τὴν ἀνατολὴν φέρουσιν αὐτὴν ταχεῖαν κουφοτάτην ἐκ τοῦ πόθου καὶ τῶν ἐλπίδων αἱ πτέρυγες. Ποιον βέλος, τῆς ικτίνος γοργοπτέρυξ ἔθελε δυνηθῆ νὰ καταρθέσῃ μητρέρα σπειδούσαν πρὸς τὰ τέκνα αὐτῆς; Πέτεται ὑπεράνω τῆς δασῶδους Φοιλόντος δὲν ταράττουσιν αὐτὴν μετὰ τρομεροῦ κελάδου βροντῶντα τοῦ Λάδωνος τάργυρα ρεῖθρα ἀριστερά, πρὸς βορᾶν, ἀφίνει τὸν Ἐρύμανθον· ὡς μολυβδὸς ὑπὸ ισχυροῦ βληθεῖσα σφενδονήτου σχίζει τὸν αἰθέρα ἀναθεν τῶν ἀποκρύμων Ἀροανίων καὶ τῆς χιονοβλήτου Κυλλήνης.

Προφαίνεται ἦδη σαπρείρινος πέραν ὁ Σαρωνίκος, καὶ ἀπὸ τῆς ψικαρήνου κορυφῆς τοῦ ὅρους, τὰς πτέρυγας συναγαγοῦσα, πίπτει εἰς τὰς χθαμαλὰς πεδιάδας τῆς Κορινθίας, μετὰ μικρὸν δὲ μεταξὺ πέτεται τοῦ Ἀραχναίου καὶ τῶν πολλῶν καὶ μικρῶν νησίδων τοῦ Σαρωνικοῦ. Τὸν κάματον τὸν καταβάλλοντα τὸ μικρὸν σῶμα τοῦ κομφοῦ πτηνοῦ διὰ τὴν μακρὰν καὶ ἀπαυστον

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΥΦΛΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ

Ἐὰν πρόκηται καὶ ἀξίαν ὑπηρεσίας πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα νὰ σταθμίσωμεν τὰ διάφορα εὐεργετικὰ ἴδρυματα, τὰ ὄποια ὁσμέραι μᾶς προσφέρουν ὁ πολιτισμός, ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φιλανθρωπία, δὲν πρέπει νὰ παρίδωμεν τὰ ἀσύλα τῶν τυφλῶν.

Τὰ ἀσύλα ταῦτα ἐπιτυγχάνουν νὰ δύνανται οἱ τυφλοὶ σήμερον ν' ἀναγνώσκουν, νὰ γράφουν, νὰ συγγράφουν εἰς πεζὸν καὶ ἔμμετρον λόγον, νὰ ἐκτελοῦν μεμονωμένως ἡ μετ' ὄρχηστρας κλασικὴν μουσικήν, τὴν ὄποιαν ἐκμανθάνουν ἀναγνώσκοντες καὶ οὐχὶ διὰ τῆς ἀκοῆς, νὰ παρακολουθοῦν ἀνωτέρας πανεπιστημιακὰς σπουδὰς,

καὶ νὰ μανθάνουν σχεδὸν ἀνεξαιρέτως πάντα τὰ τεχνικὰ ἐπαγγέλματα. Σήμερον διὰ τῶν ἀσύλων τούτων δὲν καταδικάζονται οἱ ἀποροὶ τυφλοὶ εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐπαίτου, ἀλλὰ ἐξασφαλίζουν ἀνετόν βίον δι᾽ ἐντίμου ἐργασίας.

Ἡ ἐπιτυχία τοιούτων θαυμάτων καταρθοῦται διὰ συνεχῶν καὶ ἐπιμόνων κόπων, δι᾽ ἐπιμελοῦς διδασκαλίας κινούσσοντος τὸν θαυμασμὸν καὶ διὰ τῆς ἐθελοθυσίας, τὴν ὄποιαν μόνον ἡ ἀληθής φιλανθρωπία δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ.

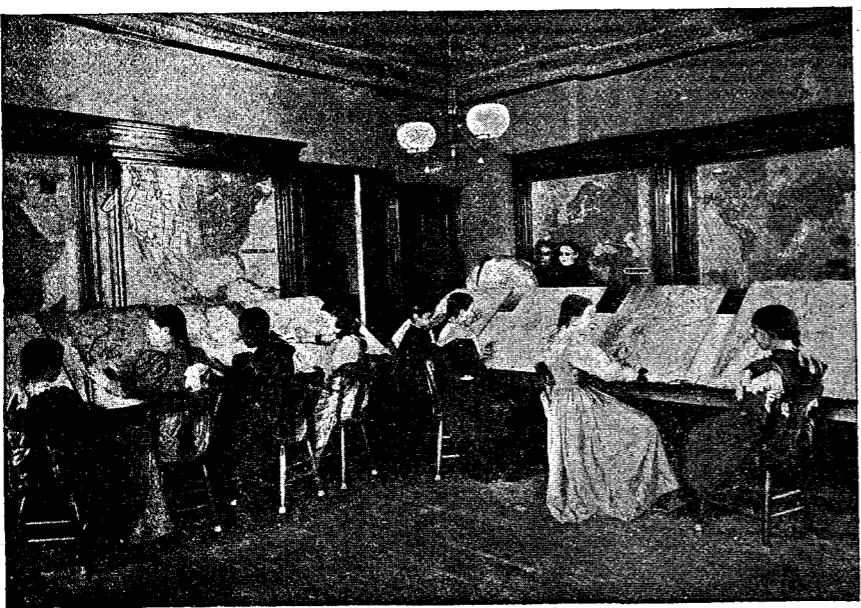
Μικρὰν ιδέαν τῶν τοιούτων εἰδούς ἐκπαιδευτηρίων θὰ δώσωμεν ἐξ ἐντυπώσεων, τὰς ὄποιας ἀπεκομίσαμεν ἀπὸ τὸν Βοστώνη ίνστιτούτον

τῶν τυφλῶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Perkins institution for the Blind», τὸ ὅποιον εὐτυχίσαμεν νὰ ἐπισκεφθῶμεν καὶ τὸ ὅποιον διεύθυνεται ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ὑπὸ τοῦ ὄμογενοῦς κ. Μ. Ἀναγνωστοπούλου, θεωρούμενον ὡς τὸ τελειότερον τοῦ εἰδους του.

Τὸ Ἰνστιτούτον τοῦ Perkins εἶναι ἀκαδημία, εἰς τὴν ὥποιαν φοιτῶσιν οἱ τυφλοὶ μετὰ προκαταρκτικὰς σπουδὰς εἰς κατώτερα εἰδικὰ δὶ' αὐτοὺς ἐκπαιδευτήρια, καὶ ἐκ τῆς ὥποιας ἐξέρ-

τισμὸς τῶν ἀρρένων μετὰ τῶν θηλέων καὶ μόνον κατὰ τὰς σπανίας συναυλίας τοῦ Ἰνστιτούτου συναντῶνται εἰς τὴν αὐτὴν αἴθουσαν.

Ἡ ἀνάγνωσις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀρῆς ἐπὶ ἀναγλύφων στοιχείων ἐκτυπωμένων ἐπὶ βιβλίων, ἀπὸ τὰ ὥποια βρίθει ἡ πελωρία βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου. Ἡ ἀνάγνωσις διδάσκεται κατὰ δύο τρόπους· ἡ δὲ ἀναγλύφων λατινικῶν στοιχείων, ἡ δὲ ἀναγλύφων στιγμῶν, κατὰ συνθήκην παριστωσῶν τὰ λατινικὰ γράμματα, τὸ ὥποιον εἶναι μᾶλλον ἐν χρήσει καὶ εὐκολώτερον.

Δωμάτιον παραδόσεως.

χονται τελείως μορφωμένοι καὶ εἰς κατάστασιν νὰ πορίζωνται ἀπ' εὐθείας τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

Αποτελεῖται ἐκ τοῦ κυρίου μεγάρου καὶ ἐκ διαφόρων παραρτημάτων, τὰ ὥποια χρησιμεύουν ὡς σχολεῖον τῶν θηλέων, μουσεῖον, βιβλιοθήκη, γυμναστήριον κλπ.

Τὸ πρόγραμμα τοῦ Ἰνστιτούτου περιλαμβάνει μαθήματα θεωρητικὰ μέσης καὶ ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, μουσικήν, ξυλουργικήν, καθεκλοποίαν, κατασκευὴν κλινοστρωμάτων, ἐπιδιόρθωσιν ἐν γένει τῶν κλειδοκυμβάλων καὶ τῶν ἄλλων μουσικῶν ὄργάνων, χρῆσιν τῶν γραφικῶν μηχανῶν, ρχητικὴν περιλαμβανομένης καὶ τῆς χρήσεως τῶν ραπτομηχανῶν κλπ. Εἶναι δὲ ὑποχρεωτικὴ εἰς τοὺς μαθητὰς ἡ ἐκμάθησις ὅλης τῆς σειρᾶς τῶν διδασκομένων θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν μαθημάτων.

Απαγορεύεται αὐστηρῶς οἰσσδήποτε συγχρω-

τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, εἰς τὴν ἀριστερὰν ἄκρων ἔκαστης σειρᾶς, καὶ διὰ τῶν δακτύλων τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀπτόμενοι τῶν ἀναγλύφων χαρακτήρων τῶν λέξεων· μετὰ τὸ πέρας δὲ ὄλοκληρου σειρᾶς καταβιάζουν τὴν ἀριστερὰν χειρὰ εἰς τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τῆς ἐπομένης σειρᾶς καὶ ἔξακολούθουν τὴν ἀνάγνωσιν.

Τὰ φύλλα τῶν μετ' ἀναγλύφων γραμμάτων βιβλίων ἀναγνώσκονται μόνον ἀπὸ τῆς μιᾶς σελίδος καὶ εἶναι ὄγκωδη.

Ἡ γραφὴ ἐπιτυγχάνεται διὰ ξυλίνων ἐργαλείων τιθεμένων ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἐπὶ τοῦ ὥποιου πρόκειται νὰ γράψουν, διὰ τῶν ὥποιων διδεταῖ τὸ μέσον γράφης ἐπὶ εὐθείας, καὶ ἀν μὲν πρόκειται νὰ γράψουν κοινὰ γράμματα τὰ γράφουν διὰ μολυδίδος, ἀν δὲ πρόκειται περὶ ἀναγλύφων

μεταχειρίζονται πρότυπα ἀνάλογα πρὸς τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα.

Ἐγκυανθάνουν ὥσαύτως τὴν χρῆσιν τῶν κοινοτάτων διὰ τὴν Ἀμερικὴν γραφικῶν μηχανῶν καὶ μετὰ μεγάλης ταχύτητος γράφουν καθ' ὑπαγόρευσιν καὶ ἐκφράζουν τὰς ἴδεας των, χωρὶς δῆμας νὰ δύνανται κατόπιν νὰ ἀναγνώσουν ὅ τι οἱ ἴδιοι ἔγραψαν.

Ἡ γεωγραφία διδάσκεται καὶ ἔξετάζεται ἐπὶ πινάκων, ἐπὶ τῶν ὥποιων κατασκευάζεται διὰ πηλοῦ ἡ φυσικὴ ὅψις καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν τόπων, καὶ ἐπιτυγχάνεται διὰ τούτου δχι μόνον ἡ λεπτομερῆς ἐκμάθησις τῆς γεωγραφίας, ἀλλὰ καὶ ἡ τελεία κατανόησις τοῦ φυσικοῦ σχηματισμοῦ τῶν χωρῶν. Τοὺς χάρτας ἀνικαθίσταται ἡ πλαστικὴ καὶ δὲ ἀυτῆς γίνονται καταληπτότερα τὰ πράγματα ἡ διὰ τῆς μελέτης τῶν πολιτικῶν γεωγραφιῶν καὶ διδεται ἡ πραγματικὴ ἔννοια τοῦ μεγέθους καὶ τῶν διαστάσεων τῶν διαφόρων μερῶν τῆς ὑδρογείου.

Ἡ ἔννοια ὅλων τῶν ἀντικειμένων, τῶν ζῷων, τῶν πτηνῶν, τῶν φυτῶν, διδεται διὰ προτύπων πλασμάτων, ἐξ ὧν βρίθει τὸ μουσεῖον τοῦ Ἰνστιτούτου. Δι' αὐτῶν διδάσκεται, ἡ ζωολογία, ἡ βοτανικὴ κλπ.

Ἡ ἐν γένει πρόνοια ἡ ὥποια ἔχει ληφθῆ διὰ νὰ καθίστανται εἰς τοὺς μαθητὰς ὅσον εἶνε δύνατον εὐληπτότερα τὰ πράγματα καὶ ἡ ἐπιμέλεια ἡ ὥποια ἐπικρατεῖ εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς διδασκαλίας εἶναι τι ὑπέροχον. Εἰδικὰ δωμάτια εἶναι προωρισμένα εἰς την διδασκαλίαν τῆς ραπτικῆς, πλήρη ἀπὸ τελειοτάτας ραπτομηχανάς. Εἰδικὰ δωμάτια περιέχοντα μόνον ἐργαλεία ξυλουργικὰ τελειότατα εἶναι προωρισμένα διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ξυλουργικῆς. Μέγας ἀριθμὸς κιλεδοκυμβάλων ὑπάρχει διὰ τὴν σπουδὴν τῆς μουσικῆς καὶ ἔχει ληφθῆ πρόνοια ὥστε ἔκαστος μαθητὴς νὰ ἔχῃ ἴδιαίτερον δωμάτιον μὲ κιλεδοκυμβάλον διὰ τὴν ἀνετονή του.

Αἱ ὥραι τοῦ προγράμματος τηροῦνται μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας καὶ ἔχουσι ληφθῆ πάντα τὰ μέτρα, ὥστε ἡ ζωὴ τῶν τυφλῶν τυφλῶν νὰ εἶναι εύτυχης. Οὐδεὶς εἶναι δυσηρεστημένος, οὐδεὶς δεικνύει ἀπροθυμίαν ἢ ὀλιγωρίαν εἰς τὸ νὰ μανθάνῃ, εἰς τὰ πρόσωπα τῶν διδασκόντων φαίνεται ἡ προσήνεια καὶ ἡ μετ' ἀφοσιώσεως προσήλωσις εἰς τὴν ἀποστολήν των.

Κατὰ τὰ διαλείμματα δύο οἱ μαθηταὶ ἔξερχονται μετὰ ζωρότητος καὶ φαιδροὶ ἀπὸ τὰς τάξεις των, καὶ διασπείρονται εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Ἰνστιτούτου διερχόμενοι μετὰ τῆς μεγαλοπέρας εὐκολίας καὶ μετὰ βαθύσματος ἀσφαλοῦς,

ὅφειλομένου εἰς τὴν θαυμαστὴν διδασκαλίαν τῆς γυμναστικῆς, τὰς πλήρεις διαδρόμων καὶ κλιμάκων διαιρέσεις τοῦ μεγάρου.

Ἡ Ἐλισάβετ Ρόβιν εἶναι τυφλὴ καὶ κωφάλαος κόρη μαθήτρια τοῦ Ἰνστιτούτου. Ἡ φύσις ἀφ' ἐνδε τὴν ἐστέρησε μιᾶς ἀπὸ τὰς κυριωτέρας αἰσθήσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀφ' ἐτέρου τὴν ἐπροκλισίας μὲ θαυμασίαν καλλονήν, μὲ εὐφύιαν ὑπέρμετρον καὶ μὲ εὐγένεστάτην καρδίαν. Σήμερον διατρέχει τὸ δέκατον ἔβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας της καὶ πρὸ ἐπταετίας διαμένει εἰς τὸ Ἰνστιτούτον τὸ ὥποιον κατώρθωσε νὰ τὴν μετασχηματίσῃ ἀπὸ τοῦ μηδενὸς εἰς τελείως μορφωμένην νεάνιδα. Ἡ δυστυχῆς κόρη ἀπὸ τῆς γεννήσεως της μέχρι τῆς εἰσόδου εἰς τὸ Ἰνστιτούτον ἔζησε ζωὴν φυτοῦ. Δὲν ἔβλεπε, καὶ ἦγνοει τι τὴν περιέβαλλε, δὲν ἤκουε, δὲν ἤδυνατο νὰ ἐκφρασθῇ καὶ οἱ περὶ αὐτὴν ἦγνοι τὰς σκέψεις της. Ἡ διδασκαλία τῆς τυφλῆς καὶ κωφαλάλου ὄφειλομένη μόνον εἰς τὴν ἀφήνη ἀπὸ μακρᾶς ὑπομονῆς, ἡ ὥποια δὲν ἔχηται ληφθῆ, καίτοι κατ' ἀρχὰς ἡτο ἀνάγκη νὰ παρέλθῃ ὅλοκληρος μὴν μέχρις οὗ δύνηθῇ ν' ἀντιληφθῇ καὶ μίαν μόνην λέξιν. Σήμερον ἡ κόρη ἀναγνώσκει, γράφει καὶ ἐκφράζει τὰ διανοήματά της εὐκολώτατα, καὶ τὸ καταπληκτικότερον προφέρει διὰ τοῦ λάρυγγος σχεδὸν καθαρῶς.

Ἡ ἐπιτευχεῖσκα αὕτη πρόσοδος τῆς τυφλῆς καὶ κωφαλάλου κόρης ἀποδεικνύει τὴν περιωπὴν τοῦ Ἰνστιτούτου.

Τὴν κατωτέρω ἐπιστολήν της παραθέτομεν ὡς δείγμα τῆς παρούσης καταστάσεως της:

«Νοτία Βοστώνη, 12 Φεβρουαρίου 1900.

Ἄγαπητὲ κύριε Πήρη,

«Ἐλαθον τὴν ἀγγελίαν τὴν ὥποιαν μοῦ ἐστέλλετε διὰ μέσου τοῦ κ. Ἀναγνωστοπούλου, καὶ εὐχαριστήθη μαθοῦσα δτι μὲ ἐνθυμήθητε.

Θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἔγνωριζα ἔαν εἰδάτε τὴν μπτέρα ἀφ' δτου ἀφῆκα τὸ Τεξάς. Εἴχομεν καθ' δλα ὥραιον καιρὸν μέχρι Βοστώνης, καὶ ἡ μπτέρα καὶ ὁ Ἀλβέρτος ἐπέρασαν ὀλίγας ἡμέρας μαζύ μου, καὶ ἐπῆγαν εἰς τὸ σπίτι μίαν ἡμέραν πρὶν ἡ ἐπιστρέψω εἰς τὸ σχολεῖον. Τοὺς ἐπιθυμῶ πολύ, ἀλλὰ ἐλπίζω νὰ τοὺς ἰδω πάλιν ἔξετη μετὰ τὸν ἔργομενον Ίουνιον καὶ νὰ μείνω μαζῇ των ἐπὶ πολὺ.

«Ισως θὰ ἡθέλατε νὰ μάθετε τι κάμνω εἰς τὸ σχολεῖον ἐν Νοτίῳ Βοστώνη.

Είμαι εἰς τὴν πέμπτην τάξιν, καὶ σπουδάζω

ἀριθμητικήν, ἀγγλικὴν σύνθεσιν, γεωγραφίαν καὶ ἀνάγνωσιν, μανθάνω νὰ ράπτω, νὰ κεντῶ, καὶ πηγαίνω εἰς τὸ γυμναστήριον δὲ' ἀσκήσεις τετράκις τῆς ἑδομάδος. Ή Γεωγραφία εἶναι ἡ σύνοουμένη μου σπουδή. Εὐχαριστοῦμαι σπουδάζουσα τὰ τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, καὶ πολὺ θὰ ἐπεθύμουν νὰ ταξιδεύσω ἐκεῖ. Εἰς τὴν τάξιν τῆς συνθέσεως γράφω μίαν ἱστορίαν περὶ ταχυδρομικῆς περιστερᾶς μεταβάσης νὰ εὕρῃ τὸν Βόρειον Πόλον μετὰ τοῦ κ. Ἀνδρέ. Εἰς τὸ σχολεῖον τῆς ἑργασίας κατασκευάζω μίαν ποδιάν, καὶ κεντῶ ἐν ζεῦγος χειροκτίων.

Πρὸ μᾶς ἑδομάδος, τὴν τελευταίαν Παρασκευήν, ἥσαν τὰ γενέθλια τῆς διευθυντρίας μου, καὶ δῆλα τὰ κορίτσια τοῦ διαμερίσματός μου τῆς ἔκαμαν μίαν ἔκπληξιν διαρκούσσης τῆς ἑσπέρας. Ἐπαίξαμεν δύο παιγνίδια, καὶ ἔχορεύσαμεν τὴν Virginia Beel, ἐτραγῳδήσαμεν διὰ τὴν διευθύντριάν μας. Τὸ ἔνα παιγνίδιο ὠνομάζετο «Ἐπιθετα». Ή ἐν τῷ δωματίῳ σύντροφός μου ἔγραψε μίαν ἱστορίαν καὶ μάς ἀφῆκε κενὰ νὰ τὰ συμπληρώσωμεν μὲν ἐπίθετα, καὶ πόσον ἀστείον ἦτο! Ή διευθύντριά μας εὐχαριστήθη παρὰ πολὺ ἀπὸ τὸ ἀπρόσπτον. Εάν κατὰ τύχην ἔλθετε εἰς Βοστώνην, θὰ ἡμην εύτυχής νὰ ἡρχεσθε νὰ μὲ ἔβλεπετε κάποτε.

Μὲ πολλοὺς χαιρετισμοὺς

·Η ἀγαπητή σας Ἐλισάβετ Ρόβιν.

ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ

Τὰς συνοδευούσας τὸ παρὸν ὅρθρον εἰκόνας ἀπέστειλεν εἰς ἡμᾶς φιλοφρόνως ὁ ἐπιφανῆς αὐτοκρατορικὸς ἀρχιτέκτων, συγγραφεὺς τοῦ πολυτελοῦς ἔργου: Τὸ ρωμαϊκὸν φρούριον Σααλβούργον καὶ σεβαστὸς ἡμῶν φίλος κ. L. Jacobi. Ο κ. Jacobi ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐπίμησεν αὐτὸν ἐπὶ τόπου κατὰ τὴν ἐπίσημον τελετὴν δὲ' ἀνωτέρου παρασήμου.

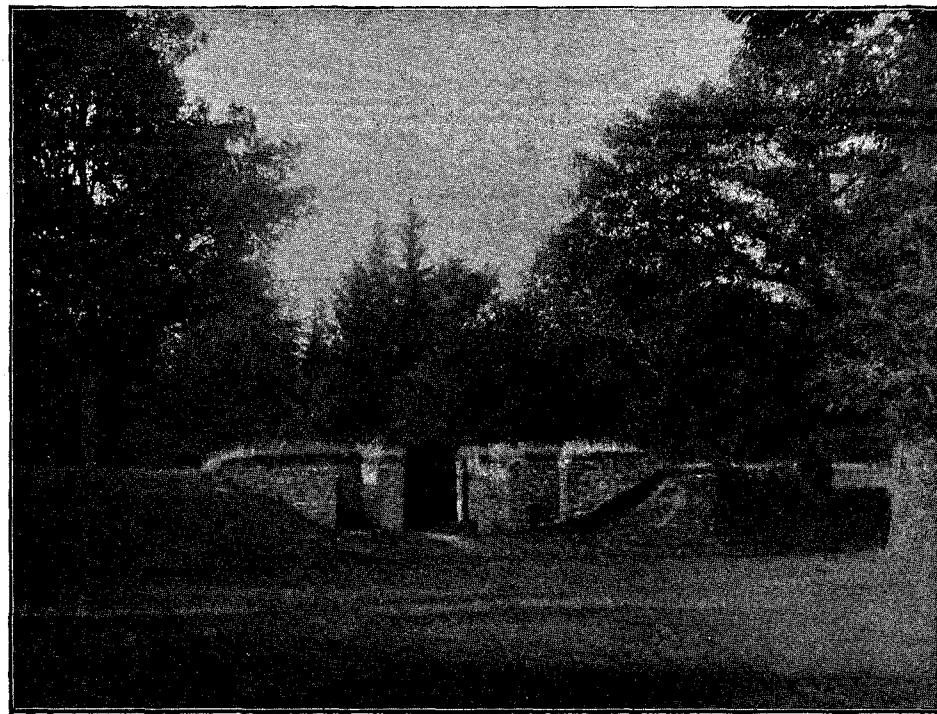
Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος Ὁκτωβρίου ἐγνώσθη καὶ παρ' ἡμῖν δὲ' ὄλγων τηλεγραφικῶν γραμμῶν, κατ' ἀρχάς, καὶ δὲ' ὄλγων ἐπειτα λεπτόμερειῶν ἡ μεγάλη τελετὴ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἐπὶ τοῦ Σααλβούργου Μουσείου, ἔνθα ἀνεκτίσθη πιστότατα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν περισωθέντων ἑρεπίων, τὸ παλαιὸν ρωμαϊκὸν φρούριον. Ή ἑօρτὴ αὕτη τῆς ὄποιας κύριος ἥρως ὑπῆρξεν ὁ Γερμανὸς Αὐτοκράτωρ προσέλαθε θεαματικώτατον χαρα-

κτῆρα. Μετὰ τῆς ἀναβίωσεως τοῦ φρουρίου ἀνεβίστην ἐπὶ τινας ὥρας καὶ τὸ παρελθόν, καὶ ὄραμα παλαιῶν χρόνων καὶ μορφῶν καὶ στολῶν καὶ πανοπλιῶν ἐνεφανίσθη παρὰ τὸν γερμανικὸν Ταῦνον.

Ρωμαῖοι εὐπατρίδαι ἀνέμενον παρὰ τὰς πύλας καὶ τοὺς διαδρόμους τοῦ φρουρίου τὸν Γερμανὸν Καίσαρα.

Αἴφνης ὁ ἥλιος διέσχισε τὰ πυκνὰ σύννεφα, αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες ἐξωγόνησαν δῆλας τὰς ἀπο-

χρώσεις τοῦ πρασίνου τοῦ πυκνοῦ πέριξ δάσους τοῦ Ταύνου, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ μειδιάματος τῆς φύσεως ἐφάνη ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ τῆς Αὐτοκρατείρας χωροῦντες πρὸς τὸ ρωμαϊκὸν φρούριον. Τότε ρωμαῖοι νεανίαι καὶ παιδες σκορπίζουσιν ἀνθηὶς ἡ πουπη τῶν εὐπατριδῶν βαίνει ἐπισήμως πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ Αὐτοκράτορος, οἱ ιερεῖς ἀνάπτουσι τὸ πῦρ τῆς θυσίας ἐπὶ τῶν βωμῶν, οἱ ρωμαῖοι σαλπιγκταὶ σαλπίζουσι τιμη-

Η πρατωρία πύλη.

τικῶς ἀπὸ τῶν δύο πύργων. Ἐν πρόσταγμα ἀκούεται:

— Pandite portas!

Καὶ ἀνοίγεται ἡ διπλῆ πύλη, μεταξὺ τῆς ὄποιας ἵσταται ὁ ἀνευρεθεὶς ἀνδρίας Ἀντωνίνου τοῦ Εύσεβους, ἡ δὲ φρουρὰ δόρυ καὶ ἀσπίδα καὶ ἔφος βραχὺ φέρουσα βαδίζει στρατιωτικῶς καὶ καταλαμβάνει τὴν ὑπεράνω τῶν τάφων, πρὸ τῆς θύρας, γέφυραν. Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑποδέχεται αὐτὸν ὁ ρωμαῖος ληγάτος διὰ λατινικῆς προσλαλίᾳς ἐπειτα δὲ ἐν μέσῳ ἑορτασίμων σαλπισμάτων, προπορευομένων ἐστεμένων παιδῶν, οἵτινες σκορπίζουσιν ἀνθηὶς, ὁ Γερμανὸς Αὐτοκράτωρ μετὰ τῆς Αὐτοκρατείρας καὶ τῆς ἐπισήμου ἀκολουθίας διευθύνονται, διὰ τῆς λεγομένης

·Ἐκεῖ ἀναμένει ὁ θεμέλιος λίθος καὶ παρ' αὐτὸν σφῆρα, μυστρίον, βαρέλιον πλῆρες ἀσθέστου καὶ μελκυνδοχείον. Μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν ποιήματος ἔξυμνοῦντος τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τὴν Πατρίδα σαλπίζουσι καὶ πάλιν αἱ ρωμαῖαι σάλπιγγες, οἱ δὲ ρωμαῖοι στρατηγοὶ καὶ γερμανοὶ εὐπατρίδαι κρούουσι διὰ τῶν ἔφων τὰς ἀσπίδας των. Τότε ὁ Αὐτοκράτωρ, ὅρθιος ἀκούει τὴν ἐπιμνημόσυνον ἐπιγραφήν, τὴν ὄποιαν συνέταξεν ὁ περικλεῆς Μόμσεν καὶ ἡτὶς ἐχαράχθη ἐπὶ ὄρει χαλκίνης πλακός.

·Ἐπειτα ἀναγινώσκεται ἐν ὄνόματι τοῦ Αὐτοκράτορος, ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης, ἀναμνηστικὸν ἔγγραφον ἔχον. ἐν περιλήψει ὡς ἔξῆς:

·Θερμὸν ἐνδιαφέρον πρὸς τὰς ἀνασκαφὰς τοῦ

ρωμαϊκοῦ φρουρίου τοῦ Σααλβούργου ἔτρεφεν ὁ πατήρ μου Αὐτοκράτωρ Φρειδερίκος κατὰ τὴν διαμονὴν του ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Χομβούργου μετὰ τῆς μητρός μου καὶ τῶν ἀδελφῶν μου, μετὰ τῶν ὅποιων πολλάς τερπνάς ὥρας διῆλθεν ἐπὶ τῶν ὥραίων τούτων κορυφῶν τοῦ Γαύνου. Διὰ τοῦτο ἀπέφασισα ν' ἀνακτισθῇ τὸ πραιτώριον τοῦ Σααλβούργου πρὸς διαρκῆ ἀνάμνησιν τοῦ πατρός μου καὶ ἐν τῇ περιοχῇ αὐτοῦ νὰ ἰδρυθῇ Μουσεῖον διὰ τὰ σπουδαιότατα ἀρχαιολογικὰ εὑρήματα.

» Τὰ κατὰ διάταγήν μου ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτο-

Τὰ ἐρείπια τῆς ἐπαύλεως.

ρικοῦ ἀρχιτέκτονος Jacobi χαραχθέντα σχέδια πρὸς ἀνίδρυσιν τοῦ πραιτώριου ἔτυχον τῆς ἐπιδοκιμασίας μου· τὸ δὲ φρουρίον ἀνηγέρθη ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ παλαιοῦ μετ' ἐπιμελοῦς διατηρήσεως τῶν μέχρις ἡμῶν περισωθέντων λειψάνων.

» Εἴθε τὸ Μουσεῖον τοῦτο νὰ παράσχῃ πλήρη εἰκόνα τοῦ ρωμαϊκοῦ βίου καὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ συγχρόνως διδακτικὴν ἀποφίλην εἰς τὴν παλαιοτάτην γερμανικὴν ἴστορίαν».

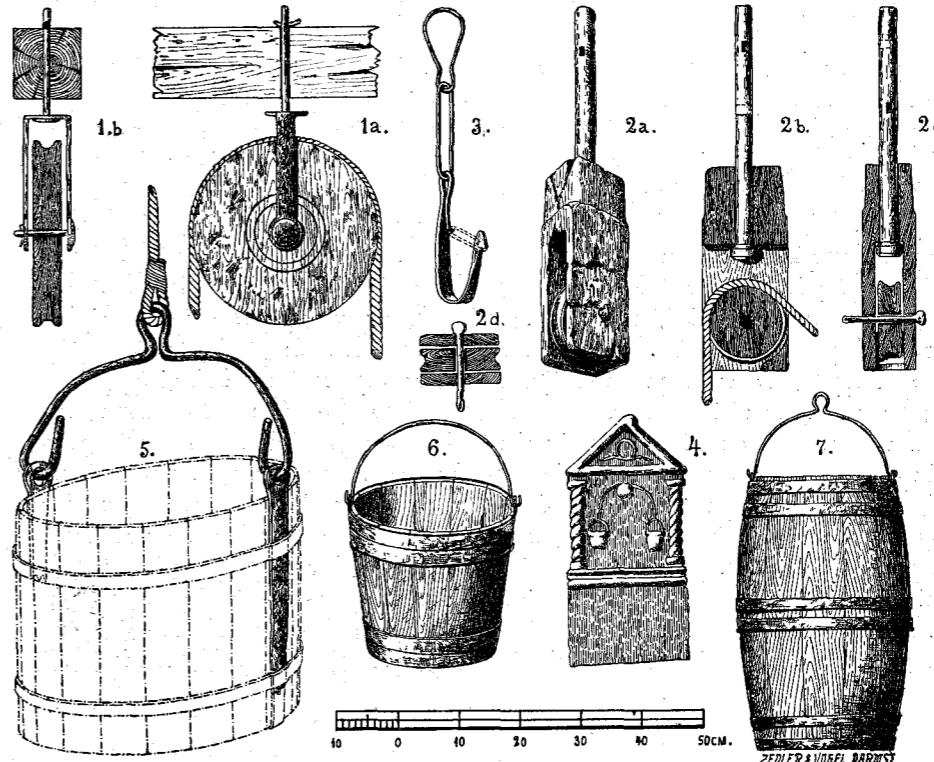
Τὸ ἔγγραφον ὑπογραφὲν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐτέθη μετὰ τῆς λατινικῆς ἐπιγραφῆς εἰς τὸ κοίλωμα τοῦ θεμελίου λίθου ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος, κ. Jacobi· ἀφοῦ δ' ἐκυλίσθη ὑπὸ ἐργατῶν ὁ λίθος καὶ ἐπεχρίσθη δι' ἀμμοκονίας,

ἔλαβε σφῦραν ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐκ τῶν ρωμαϊκῶν εὑρημάτων τοῦ φρουρίου, καὶ μετὰ ποιητικωτάτην προσλαλίᾳ ἐκτύπησε τρίς ἐπ' αὐτοῦ ὡς καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα καὶ οἱ ἐπισημότεροι τῆς ἀκολουθίας. Τότε ἀντήχησεν ὁ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα Δελφικὸς ὄμνος, ὁ εὔρεθεις ἐν Δελφοῖς, κατὰ τὰς ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐκτελέσθεισας ἀνασκαφάς, τῷ 1893.

Η ἑορτὴ ἐπερατώθη διὰ τῆς αὐτῆς ἐπισήμου πομπῆς, τοῦ σκορπισμοῦ ἀνέων, τῆς ἀντηγήσεως ρωμαϊκῶν σαλπισμάτων, τοῦ καπνοῦ τῶν θυσιῶν, τῆς παρατάξεως ρωμαϊκῶν στρατευμάτων.

πλησίον τῶν μέχρι σήμερον περισσομένων συνόρων, ἀφ' ἐνὸς μὲν δπως προφυλάξωσιν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Γερμανῶν τὰς ὠραίας πεδιάδας τοῦ 'Ρήνου, ἀφ' ἐτέρου δὲ δπως μεταχειρίζομενοι οἱ κυρία ὄδοι (via principialis) διασχίζουσα τὴν ἄνω ὄδον καὶ περατουμένη εἰς δύο πύλας, τὴν δεξιὰν καὶ τὴν ἀριστεράν. Οὕτω λοιπὸν εἰς ἑκάστην τῶν τεσσάρων πλευρῶν τοῦ φρουρίου ὑπῆρχε πύλη, ἐκατέρωθεν δ' ἐκάστης ὡρθοῦτο πύργος.

Η porta praetoria, τῆς ὁποίας παρεθέσχεται τὴν εἰκόνα, ἔκειτο εἰς τὸ μάλιστα ἀπειλού-

Τροχαλαι καὶ κάδοι.

δι: ὁ Γερμανικὸς ἴδρυσε φρουρίον ἐπὶ τοῦ Ταύνου τοῦ ὄχυρωθέντος ὑπὸ τοῦ πατρός του Δρούσου· τὰς ἐπὶ αἰώνας περιπτετείας τοῦ φρουρίου τούτου ἀναφερομένας εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Γερμανῶν, παραλείπομεν ὡς ἡκιστα ἐνδιαφερούσας τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ἀρκεῖ μόνον νὰ εἰπωμεν διτι, ὡς ἔξαγεται ἐξ εὐρημάτων καὶ ἴδιῃ νομισμάτων, οἱ Ῥωμαῖοι κατεῖχον τὸ φρούριον καὶ πέραν τοῦ 250 μ. X.

Τὸ φρούριον τοῦτο ἀπετέλει ἐπίμηκες τετράγωνον 221 μ. μήκους καὶ 147 μ. πλάτους, ὁ διὰ μέσου δὲ τῶν δύο ἀπέναντι ἀλλήλων κειμένων πυ-

μενον μέρος τοῦ φρουρίου, καὶ διὰ τοῦτο ἵτο ἡ στενωτάτη ὅλων, τὸ πλάτος δ' αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνε τὰ 2,22 μ. Παραδόξως, εἰς τὸ μάλιστα ἐπικίνδυνον τοῦτο μέρος τοῦ φρουρίου, τὰ ἐσωτερικὰ τείχη ἥσαν ἀσθενέστερα ἢ εἰς τὰς λοιπὰς πύλας. Η πρὸ τῆς πύλης ταύτης τάφρος δὲν ἐπεχώσθη, ὡς συνέβη βραδύτερον εἰς τὰς ἄλλας πύλας, ἀλλὰ μόνον ἐγεφυρώθη. Δὲν ἵτο δὲ τοῦτο σύνηθε, οὐδὲ ἀναφέρονται ὑπὸ ἀρχαίων συγγραφέων γεφυρώσεις τάφρων. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ἡ ἄμυνα τῶν φρουρίων ἐγίνετο μετὰ τόσης ἀγρύπνου φροντίδος καὶ δι' ἔξόδων ἔτι, ἥσαν δὲ τόσον στερεαὶ αἱ πύλαι αὐτῶν, ὡστε

δὲν ἔθεωρεῖτο ἀναγκαίᾳ ή προσαύξησις τῆς ἐνισχύσεως διὰ τάφρου. Ἡ Pons sublicioς ἐν Πώμῃ ἔζεύγνυε τὸν Τίβεριν ἀλλ' ὅχι τάφρον· καὶ αἱ παλαιαὶ πόλεις αἱ ὑπὸ τειχῶν καὶ τάφρων περιβαλλόμεναι δὲν εἶχον γεφύρας, ἐκτὸς ἂν ἐπρόκειτο πεδὶ γεφυρώσεως ποταμοῦ.

Πρὸ τοῦ τείχους ἔξετείνετο δρόμος πλάτους ἑνὸς μέτρου, πρὸ τούτου δὲ πέριεθε τὸ φρούριον διπλῆ τάφρος. Ἡ φρουρὰ τοῦ Σααλβούργου δὲν ὑπερέβαινε τοὺς δισχιλίους ἄνδρας. Ἐνδιαφέροντα εἶνε τὰ ἐν αὐτῷ τεχνικὰ ἔργα. Ἡ προμήθεια τοῦ ὑδάτος ἐγίνετο, οὐχὶ ὡς συνήθως παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις δί’ ὑδραγωγείων, ἀλλὰ διὰ δεξαμενῶν καὶ φρεάτων, αὐλακες δ’ ἐγρησίμευον εἰς ἐκροήν τῶν ὑδάτων. Ἡ θέρμανσις ἔξετελείτο ἐντὸς ὑψηλῶν δωματίων, ἐνθα τὸ πῦρ ἀνήπτετο εἰς ἕστιας, διὰ θερμαγωγῶν δὲ σωλήνων διωχετεύετο ὁ θερμὸς ἀήρ ὑπὸ τὸ πάτωμα, ὡς περίου γίνεται καὶ σήμερον, διὰ τῶν ὑποκαυστῶν.

Τὸ φρούριον ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν μερῶν, ἐκ τοῦ προσθίου, τοῦ μέσου καὶ τοῦ ὄπισθίου. Εἰς τὸ πρόσθιον (*praetentura*) εὑρίσκοντο αἱ σκηναί, τὰ παραπήγματα καὶ τὰ λοιπὰ κτίρια, τῶν ὄποιων ἀνευρέθησαν πολυάριθμα λείψανα θειελήιων ή δωματοειδῶν κοιλωμάτων.

Ἐνταῦθα ἡσαν ἐστημέναι αἱ σκηναὶ· ὡς εἶνε γνωστόν, ἐκ στρατιωτικῶν συγγραφέων, ὑφ' ἔκάστην σκηνὴν ἐσκήνουν 10 στρατιῶται· ἡσαν δ' αὗται ἐκ δέρματος καὶ εἴχον μῆκος καὶ πλάτος περὶ τοὺς δέκα ρώμαικοὺς πόδας. Κατὰ τὰς πορείας βεβαίως αἱ σκηναὶ αὐταὶ δὲν μετεφέροντο ἀλλ' ἀντικαθίσταντο ἐν τοῖς στρατοπέδοις διὰ καλυθῶν, αἵτινες κατεσκευάζοντο ἔκάστοτε κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κλίματος· οἱ ρώμαιοι στρατιῶται κατεσκεύαζον αὐτὰς προχειρῶς ἐπὶ τόπου δύνασιν καὶ σήμερον ἔτι οἱ ὄλοτόμοι καὶ ἀνθρακεῖς εἰς τὰ δάσον κατασκευάζουσι· τὰς καλύβας των ἐκ τῶν δένδρων, μόνα δ' ἐργαλεῖα εἴχον πέλεκυν καὶ δρεπανοειδὲς μαχαίριον.

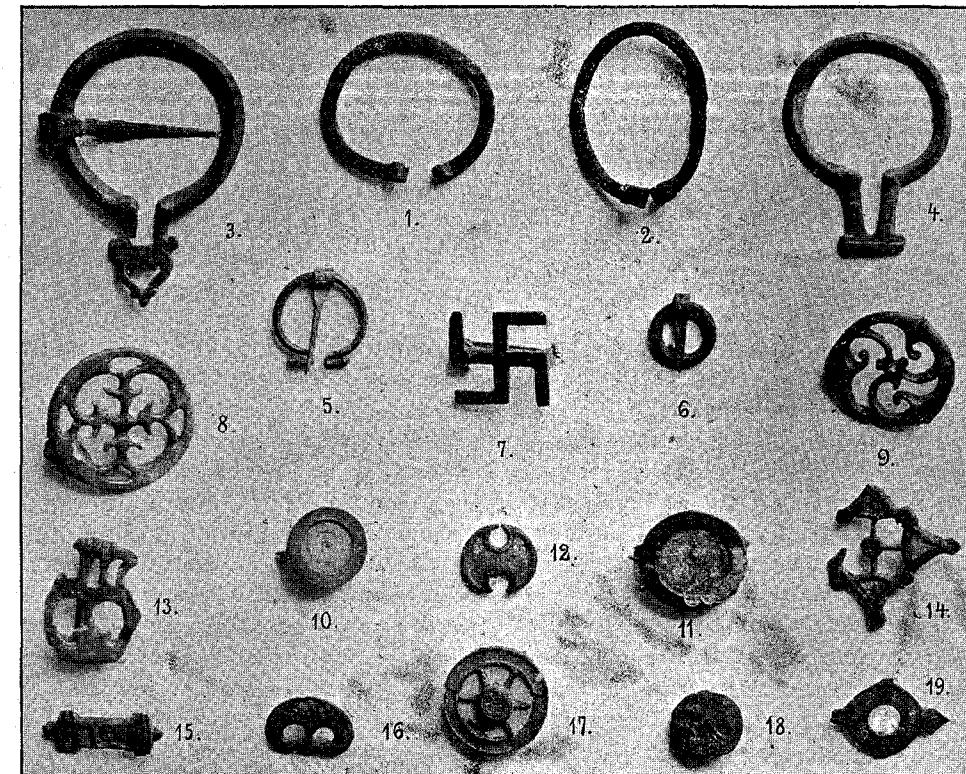
Εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ φρουρίου εὑρέθη κοιλωμα ἀμφιθεατρικόν, ἐλειψοειδές, τὸ ὅποιον εἰκάζεται ως θέατρον· ὃτο ἀπλούστατα κατεσκευασμένον καὶ ξύλινον. Τὰ μακρὰ διαλείμματα τῆς εἰρήνης καὶ ἡ ἀνία τοῦ βίου τοῦ στρατοπέδου, ἐν τῇ μονώσει ἐκείνη, παρώρμων ἀξιωματικούς καὶ στρατιώτας νὰ μεριμνῶσι περὶ θεαματικῶν μέσων τέρψεως· τὰ πέταλα, οἱ πτερυνιστῆρες, τὰ ὑποχαλίνια καὶ ἄλλα τοιαῦτα εύρηματα μαρτυροῦντα τὴν ἐκεῖ ὑπαρξίαν ἵππων, πείθουσιν δτὶ πρόκειται περὶ ιπποδρομίου.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φρουρίου ἔκειτο τὸ πρατώριον, τὸ ὅπιον ὡς φαίνεται ἐκ τῶν σωζομένων

οἱ πρὸς στοὰς παρεμφερεῖς πρόδομοι, οἵτινες ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἀκόμη, ἔζηλείσθησαν ἐνταῦθα ἀντικατεστάθησαν δὲ ὑπὸ κεκλεισμένων διαιτημάτων καταλλήλων νὰ προφυλάξτωσι τοὺς ἐνοικουντας ἀπὸ τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς κακοκαιρίας. Τὰ ὑπόγεια ὑπόκανστα, τὰ ὅποια εἰς τὰς θερμὰς χώρας χρησιμένουσι μόνον εἰς θέρμανσι λουτρώνων, ἐδὼ μετηνέχθησαν εἰς τὰ κατοικούμενα δωμάτια.

Τὸ κάλλιστα διατηρηθὲν ἐξ ὅλων τῶν ἐπὶ τοῦ

προεξέχουσῶν ἀψίδων, ἐνεποίεις ἐξ ἀπαντος μεγάλην ἐντύπωσιν δέ το ο ἄρτιον· καὶ τώρα τὰ ἔρειπια τῆς ὑπομημάτου σουσι τὴν παλαιὰν παράδοσιν δέ το ἐδὼ οὗτο παλάτιον τῶν βασιλέων τῶν Φράγκων. Παραστάδες καὶ κίονες ἐκ λίθου ἐλείπουσι καθ' ὅλοκληρίαν, φαίνεται δὲ δέ το οἵσαν ἐκ ξύλου. Αἱ όροφαι καὶ οἱ τοῖχοι οἵσαν χρωματισμένοι καὶ διακόσμητοι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν εὐρημάτων. Τὸ δάπεδον, ὡς εἰκάζομεν μετὰ βεβαιότητος ἐκ τῶν ὑποκαύστων, δὲν οὗτο ἐκ σανί-

Διάφοροι πόλαι

Σααλβούργου ἐρειπίων εἶνε δωμάτιον τῆς ἐπαύλεως, τοῦ ὁποίου ὁ ἔξωτερικὸς τοῖχος ὑψοῦται σήμερον μέχρι δύο μέτρων. Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς, αἵτινες ἐγένοντο τῷ 1856, εὗχε διασωθῆ ἡ ἔγγρωμας διακόσμησις τῶν τοίχων μέχρις ὑψους ἑνὸς καὶ ἡμίσεος μέτρου. Δυστυχῶς δὲν ἐλήφθη φροντὶς περὶ διατηρήσεως αὐτοῦ· ἡ συσσώρευσις δ' ἐν αὐτῷ τῶν ἔκαστον φινιόπωρον πιπτόντων φύλλων κατέστρεψεν αὐτήν· δλον τὸ ἐπίγρισμα ἀπελεπίσθη καὶ κατέπεσε· μέρη δέ τινα αὐτοῦ μόνον φυλάσσονται ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Σααλβούργου.

Τὸ ἔξωτερικὸν τῆς ἐπαύλεως διὰ τῶν ἴσχυρῶν

δων ἀλλὰ πλακόστρωτον, σανίδες δὲ ἡ ψιαθοὶ ἡ καὶ τάπητες ἐπετίθεντο ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ φωτισμός του δὲν ἦτο ἐπαρκής· διότι καὶ τὰ παράθυρα μικρὰ ἦσαν καὶ εἰς ὑψός ὑπεράνω τῶν δύο μέτρων εὑρίσκοντο (εὑρέθησαν δὲ εἰς τὰ ἐρείπια συντρίμματα ὑάλου μαρτυροῦντα ὅτι τινὰ τούλαχιστον τῶν παραθύρων ἔφερον ὑάλοπινακας), ἐν τούτοις ἡ ἐν αὐτῷ διαμονὴ ἦτο ἄνετος καὶ τερπνή. Πολὺν εὐάρεστον διατριβήν, θερμὴν τὸν χειμῶνα, δροσερωτάτην τὸ θέρος παρεῖχον τὰ δι' ἥμικυ-κλιοειδοῦς ἀνοίγματος χωρίζουμενα τρικλίνια, ἀπο-τελούμενα ἐκ τραπέζης καὶ τριῶν κλινῶν, ἐπὶ

τῶν ὄποιων ἀνέκλινοντο οἱ τρώγοντες.

Εἰς τί ἔχρησίμευε τὸ κτίριον τοῦτο δὲν εἶναι ὡρισμένως γνωστόν· τινὲς ἐκάλεσαν αὐτὸν «παλάτιον», ἄλλοι δὲ ἐδωκαν εἰς αὐτὸν τὸ νεώτερον δνομα «Καζίνον τῶν ἀξιωματικῶν». Τοσας ἐν αὐτῷ κατέκει ὁ διοικητὴς ἢ ἀνώτερος στρατιωτικὸς ἢ διοικητικὸς ὑπάλληλος, δυνατὸν δὲ αἱ μερόλαι καθίουσαι νὰ ἔχρησίμευον εἰς συνάθροισιν τῶν ἀξιωματικῶν ἢ τῶν ὑπαλλήλων. Οὐδὲν δύναται μαρτυρεῖ διτὶ ἐνταῦθα κατέκησεν ὁ Καρακάλλας καὶ διτὶ ἡ ἐπαυλική ἔφερε ποτε τὸ δνομα τοῦ ρώμαιου αὐτοκράτορος· διότι ἡ τῷ 1723 εὑρεθεῖσα ἐπιγραφὴ ἡ ἀναφερομένη εἰς τὸν Καρακάλλαν, δὲν ἡτο ἐντετειχισμένη εἰς τὸ κτίριον, ὡς ῥήτως ἀναφέρει ὁ ἐνεργήσας τὰς ἀνασκαφάς, ἄλλ' ἀπλῶς εὑρέθη πλησίον, τῆς ἐπαύλεως.

Μεγίστην σημασίαν ἀπένεμον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὴν προμήθειαν καθαροῦ καὶ ὑγιεινοῦ ποσίμου ὕδατος, γνωσταὶ δὲ εἶναι αἱ ἐπίμοχθοι προσπάθειαι τῶν Ρώμαιων πρὸς διοχέτευσιν ὑδάτων ἐκ μακρῶν ἀποστάσεων. Οἱ Πλίνιος, ὁ Βιτρούβιος, ὁ Τγίνος, ὁ Φροντίνος καὶ ἄλλοι διὰ μακρῶν πραγματεύονται περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως ὑδραγωγείων ὡς καὶ περὶ τῆς συντηρήσεως αὐτῶν.

Ἡ φροντὶς περὶ ἐξαιρέτου πηγαίου ὕδατος δὲν πειραρίζετο εἰς μόνην τὴν Ρώμην οὐδὲ εἰς μόνας τὰς ἀξίας λόγου πόλεις, τῶν ὄποιων τὰ τεράστια ὑδραγωγεῖα, καὶ σήμερον ἔτι λειτουργοῦντα, μαρτυροῦσι τὴν μεγάλην περὶ τοῦ ὕδατος μέριμναν τῶν Ρώμαιων, ἄλλ' ἐξετείνετο καὶ εἰς τὰς μικρὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις, ἐν αἷς κατεσκευάζοντο ὑδραγωγεῖα καὶ φρέατα· κατὰ γενικὸν δὲ κανόνα ἡ ἴδιαις πόλεως ἡ συνοικισμοῦ καθαρίζετο, μετὰ ἐπισταμένας ἔρευνας, ἐκ τῆς ὑπάρχειας καθαροῦ ὕδατος. Οὐδόλως ἄρα ἀπόρον ἀν τοῦτο συνέθη καὶ εἰς τὰ ἀπώτατα δριὰ τοῦ ρώμαικοῦ κράτους, ἐπὶ τοῦ Σακαλβούργου.

Πλὴν ἄλλων πηγῶν καὶ δεῖχμαν ἐπὶ τοῦ παρὰ τὸν Ταῦνον φρουρίου καὶ τῶν πέριξ εὑρέθησαν καὶ ίκανὰ φρέατα· τινὰ δὲ ἐξ αὐτῶν δὲν κατέχωσθησαν, ἄλλ' ἡσαν ἐν χρήσει καὶ μετὰ τοὺς ρώμαικους χρόνους, ὡς εἰκάσται ἐκ τινῶν ἀντλητικῶν ὅργάνων, προφανῶς μεταγενεστέρων, εὑρεθέντων ἐν αὐτοῖς.

Τὰ ἐπὶ τοῦ Σακαλβούργου φρέατα, πλὴν τῶν ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους ἀνακτισθέντων μερῶν, δὲν εἶναι ἐκτισμένα μετ' ἀμυκονιάματος. Τοῦτο ἐκρίθη προτιμότερον ἔνεκα τῆς γεωλογικῆς συ-

στάσεως τοῦ ἐδάφους, ἡτις καθίστα ἀδιαπεράστους τὰς πλευρὰς τοῦ φρέατος, μόνον δὲ κάτωθεν ἐπέτρεπε ν' ἀναβρύῃ τὸ ὅδωρ. "Αλλως δὲ ὁ Πλίνιος συνεβούλευε νὰ κατασκευάζωνται τὰ φρέατα ἀνευ ἀρμού καὶ ἀσθέστου διὰ νὰ μὴ ἀποφράσσωνται αἱ φλέβες.

"Ἡ ἀνέλκυσις τοῦ ὕδατος ἐγίνετο κατὰ δύο τρόπους εἴτε διὰ τροχαλίῶν προσηρημένων εἰς ἀκίνητον ἐγκαρπίων δοκὸν εἴτε διὰ περιστρεφομένων κυλίνδρων. Εἰς πολλὰ φρέατα ἀνευρέθησαν τροχαλίαι καὶ σχετικὰ μηχανήματα. Τοιαύτην τροχαλίαν ἐκ ἔνδου δρυός μὲ τὰ σιδηρᾶ αὐτῆς περιβλήματα εὑρεθεῖσαν εἰς ἐν τῶν φρέατων παριστάνουσιν αἱ ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 1α καὶ 1b εἰκόνες τῶν «τροχαλίων καὶ κάδων». Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρουσα εἶναι εὐφεστάτη τροχαλία ἐκ ἔνδου πτελέας (2a — 2d) στρεφομένη διὰ μέσου δύο ἔνδινων παρειῶν ἐπὶ σιδηροῦ ἀξονος. Ἡ διάμετρος τῶν τροχαλίων φαίνεται διτὶ εἰχεν ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὸ βάθος τῶν φρέατων.

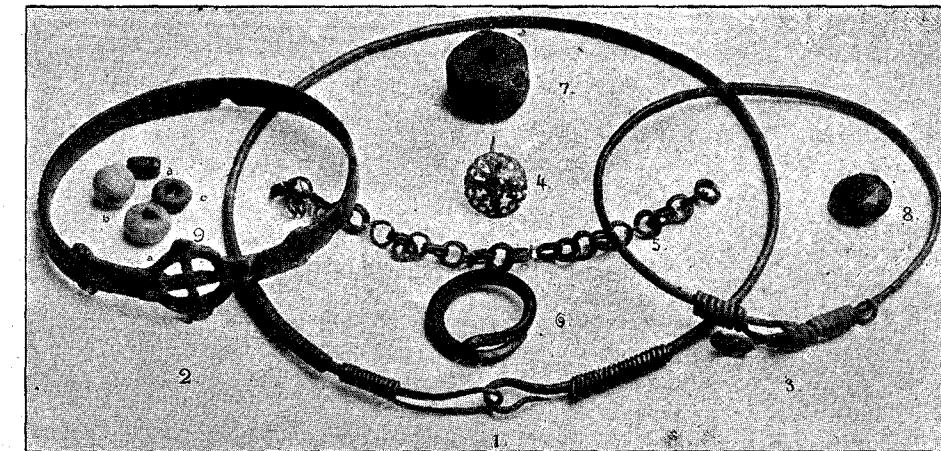
"Ανέκαθεν καὶ εἰς οἰανδήποτε βαθμίδα πολιτισμοῦ καὶ ἐν εὐρίσκετο ὁ ἀνθρωπὸς ἐπεζήτει νὰ κοσμήσῃ ἑαυτόν. Ὁ στιγματισμὸς τοῦ σώματος παρέμεινε μόνον ἐν χρήσει εἰς τὰς ἀγρίας φυλάς, ἐν φ τὴν διάτρησιν τοῦ λοβοῦ τοῦ ὀτῶν διὰ τὰ ἐνωτια διετήρησαν καὶ οἱ πολιτισθέντες λαοί. Ἡ διὰ πτερῶν διακόσμησις τῆς κεφαλῆς συνηθίζεται καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὑπὸ τοῦ γυναικείου φύλου. Προσφιλὴ ἡσαν ἀπὸ τῶν παλαιοτάτων χρόνων τὰ ἐκ μετάλλου καὶ πολυτίμων λίθων κοσμήματα· κατεσκευάζοντο δὲ ταῦτα ἐξ ὄρειχαλκου καὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου· ὁ σιδηρος ἥτο σπάνιος, ὡς καὶ ὁ μόλυβδος καὶ ὁ κασσίτερος· συνηθέστατος ἥτο ὁ ὄρειχαλκος, οὐχὶ δὲ μόνον κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, ὅπότε ἐτεχνούργοῦντο μετὰ πολλῆς δεξιότητος κοσμήματα παντοῖα, ἄλλα καὶ βραδύτερον εἰς τοὺς ρώμαικους χρόνους οὗτος ἥτο, ἐν ἐλλείψει χρυσοῦ, τὸ καταλληλότατον καὶ εὐθηνότατον μέταλλον, ὄμοιάζων πρὸς αὐτὸν καὶ κατὰ τὸ χρώμα καὶ τὴν μὴ ὄξειδωσιν· ἡ δὲ ἐπικάλυψις αὐτοῦ δι' εὐγενῶν μετάλλων καὶ διὰ σμάλτου καὶ ἡ ἐναρμογὴ εἰς αὐτὸν πολυτίμων λίθων ἐπηγένετε τὴν ἀξίαν του.

"Ἡ ἀρχαιότης ἐτεχνούργησε κοσμήματα συνδέοντα μετὰ τῆς σκοπιμωτάτης καὶ πρακτικῆς μορφῆς ἀκριν ἐντέλεισαν τέχνης, εἶναι δὲ λύπηρὸν διτὶ σήμερον δὲν μιμοῦνται συχνότερον τάρχατα πρότυπα. Οὐχὶ ἀνευ θαυμασμοῦ παρατηροῦμεν τὰ ἐκ προϊστορικῶν ἐλληνικῶν ἡ ρώμαικῶν χρό-

νων ἢ τὰ ἐκ τῶν χρόνων τῶν μεταναστεύσεων τῶν λαῶν κομψουργήματα, τῶν ὄποιων ἢ τελειότης τῆς τέχνης φαίνεται εἰς ἡμᾶς αἰνιγμα. Τὴν τεχνουργίαν τῶν Ρώμαιων μανθάνομεν καὶ ἔξ αὐτῶν τῶν μεθορίων φρουρίων, ἐπὶ τοῦ Σακαλβούργου δὲ ιδίως ἀνευρέθη μεγάλη πληθὺς κοσμημάτων.

Οἱ ἀρχαῖοι, ως βεβαιούμεθα ἐκ τῆς μελέτης τῶν πλαστικῶν ἔργων, οὔτε ἔκοπτον οὔτε ἔρρεπτον πολύ, ἀλλ' εἰχον τὴν συνήθειαν νὰ φίτωσιν ἐφ' ἑαυτῶν τὸ ὄφασμα, δπως πρόρχετο ἐκ τοῦ ιστοῦ καὶ νὰ περιτυλίσσωσι δι' αὐτοῦ τὸ σῶμα των. Ο λόγος ἥτο, ἐκτὸς ἄλλων, διτὶ τὰ σώματα παρειῶν ἐπὶ σιδηροῦ ἀξονος. Ἡ διάμετρος τῶν τροχαλίων φαίνεται διτὶ εἰχεν ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὸ βάθος τῶν φρέατων.

Οἱ ἀρχαῖοι, ως βεβαιούμεθα ἐκ τῆς μελέτης τῶν πλαστικῶν ἔργων, οὔτε ἔκοπτον οὔτε ἔρρεπτον πολύ, ἀλλ' εἰχον τὴν συνήθειαν νὰ φίτωσιν ἐφ' ἑαυτῶν τὸ ὄφασμα, δπως πρόρχετο ἐκ τοῦ ιστοῦ καὶ νὰ περιτυλίσσωσι δι' αὐτοῦ τὸ σῶμα των. Ο λόγος ἥτο, ἐκτὸς ἄλλων, διτὶ τὰ σώματα παρειῶν ἐπὶ σιδηροῦ ἀξονος. Οἱ διάμετρος τῶν τροχαλίων φαίνεται διτὶ εἰχεν ἀναλογίαν τινὰ πρὸς τὸ βάθος τῶν φρέατων.

Περιδέραια καὶ βραχιόλια.

λαχοῦ ἔτι τῆς Ἑλλάδος, διὰ κοπάνου, κομβία δὲ περραψμένα καὶ πολύπτυχοι φραφαὶ παρημπόδιζον τὴν ἐργασίαν ταύτην· ἄλλα μέσα, δι' ὧν συνήπτοντο ἄνωθεν τῶν ψυμών ἢ πρὸς τὰ στήθη τὰ ἐνδύματα, ἐκ μετάλλου καὶ ὄστοῦ κατεσκευασμένα ἡσαν αἱ περόναι, αἱ πόρπαι· δὲν κατεσκευάζοντο διατάξειν τοῦ σκοποῦ των, ἄλλα ἐφίλοτε χροῦντο ἀληθῆ κοσμήματα.

Ἡ ἐν τῇ σελίδῃ 299 εἰκὼν παριστά διαφόρους πόρπας κατὰ τὸ ἡμισυ τοῦ φυσικοῦ μεγέθους των.

Τὰ περιδέραια ἡσαν σπάνια παρὰ τοῖς Ρώμαιοις, ἐν φ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἡσαν συνηθέστατα. Καὶ τὸ μόνον ἐπὶ τοῦ Σακαλβούργου ἀνευρέθεν (ἀριθ. 1 τῆς ἀνωτέρω εἰκόνος) δὲν φαίνεται ῥωμαϊκὴν ἔχον τὴν καταγωγήν. Εὐρέθη ἐντὸς φρέατος, διετήρηθη δὲ καλῶς ἀνευ σκευίας. Συνηθέστεροι ἡσαν εἰς τοὺς Ρώμαιούς

ὅποίους ἔφερον οἱ στρατιώται τῆς ταύτης σιδηροῖς· ἐπειδὴ δὲ τὸ ὄλικὸν αὐτῶν οὐδεμίαν εἶχεν ἀξίαν, ἐφορντίζον οὔτοι νὰ τοὺς κοσμῶσι διὰ δακτυλιολίθων, δλοὶ δὲ εἶναι ἔγκοιλοι, καὶ οὐδεὶς εὑρέθη ἀνάγλυφος.

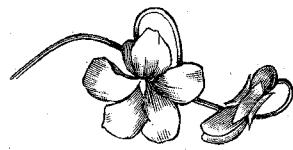
Καὶ ἄλλα κοσμήματα ἀνεσκάφησαν καὶ σκεύη, καὶ ἀγγεῖα, καὶ ὅπλα μαχητῶν καὶ ἐππων πέταλα· μετὰ αἰώνας δλοὺς σκότους καὶ ταφῆς ἐφύσησεν ἐπ' αὐτῶν ὁ ἀπὸ τοῦ ἐπάνω κόσμου καὶ τὰ ἐθώπευσαν αἱ θερμαὶ θωπεῖαι τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων.

Τὰς πύλας ἐκείνας διεσκέλισαν ἐν σιδηρῷ καὶ βαρείᾳ ῥωμαϊκῇ πανοπλίᾳ μεγάλα καὶ ῥωμαλέα σώματα, καὶ ἡ ἐπαυλική εἰκόνη τέχνης ἐπληρώθη γελώτων καὶ ἀσμάτων καὶ τερπνῶν ὄντερων μετὰ τὸν πότον, καὶ τὰ φρέατα ἐκείνα εἰδον διψαλέας μορφὰς περὶ ἑαυτὰ καὶ ἐν μέσῳ κρότου τροχαλιῶν καὶ περιστρεφομένων μαγγάνων ἀπέ-

στελλον ἐπάνω τὸ κατάψυχρον ὅδωρ τῶν. Εἰς τὰ κορυφήματα ταῦτα προσηλώθησαν βλέμματα καὶ χεῖλη τὰ ὅποια ἐφίλησαν ἵσως, καὶ αὐτά, μετά τοῦ ὡραίου τραχήλου ἢ τοῦ στήθους· φρικιάσεις ἥδοντος ἡθισμότηταν οἱ βραχίονες ἢ οἱ δάκτυλοι

οἱ φέροντες αὐτά. Οἱ γέλωτες, τὰ ἔσματα, τὰ δύνειρα, ἐσβέσθησαν· οἱ δάκτυλοι, οἱ ὄφθαλμοι, τὰ χεῖλη, ἐξηφανίσθησαν καὶ ὡς μόνον κατακάθισμα τῆς ζωῆς, ὡς καγγαρούς τοῦ παρελθόντος ἔμειναν τάψυχα ταῦτα! . . .

ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ

ΑΥΤΟΧΘΟΝΕΣ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΧΘΟΝΕΣ

Προχθὲς ἀνεγίνωσκον εἰς τὰς ἑφημερίδας ἐπιστολὴν ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν. Τὴν ἔστελλον Ἑλληνες, διεξάγοντες μακράν, πολὺ μακράν, τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα, ἀπὸ τόπου ἀγνωστον εἰς ἐμέ, τὴν Ἰζόμπελνάγρα τοῦ Βορείου Καυκάσου, τόπον,— δὲν γνωρίζω ἀνὴναι πόλις ἢ χωρίον—τοῦ ὅποιου τὸ πρῶτον ἥδη ἤκουσα καὶ αὐτὸ τὸ δημόσιον.

Τὰ τέκνα τὸ ἔξοριστα τοῦ ἁδάφους τῆς καὶ τοῦ κυανοῦ οὐρανοῦ τῆς, πτωχοὶ ἡμερόβιοι βιοπαλαισταί, ἀπέστελλον πρὸς τὴν μητέρα Πατρίδα μαζὶ μὲ τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην χίλια χρυσᾶ φράγκα, «έπι τῇ εὐκαριότῃ τῆς συστάσεως ταμείου ὑπὲρ τοῦ ἔθνικοῦ στόλου, διὰ νὰ συντελέσουν καὶ αὐτοὶ τὸ κατὰ δύναμιν πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ γούτρου τῆς φιλοτάτης Πατρίδος».

Καὶ ἡ φιλοπατρία αὕτη ἢ νοσταλγίς, μὲ τὸ τόσον ἀρδὸν αὐτῆς ἔρωμα, χωρὶς ποσῶς νὰ ἐπιδιώκω τὰς ἀντιθέσεις, μοῦ ὑπέρμηνης συζήτησιν ἐν τῇ βουλῇ πρὸ μηνός, καθ' ἣν συνεζητεῖτο ἀν πρέπει νὰ δοθῇ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ἀρτος εἰς Ἑλληνας, οἱ ὅποιοι ἐκ τοῦ ῥωσικοῦ Καυκάσου καὶ οὗτοι, ἐκεῖθεν δηλαδὴ δίθεν καὶ ἡ ὑπὲρ τοῦ ἔθνικοῦ στόλου δωρεά, ἐλόντες ἁδῶ διὰ νὰ ἐργασθοῦν, νὰ ζήσουν καὶ νὰ καταλίπουν τὰ τέκνα τῶν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ πατρίδι, ἐδυστύχησαν καὶ ἀπέθησκον ἐκ πείνης ἐν τῇ ἀποπείρᾳ αὐτῶν ταύτη. Ἡκούσθησαν τότε ἐν τῇ συζήτησει ἐκείνη λέξεις, τῶν ὅποιων τηρῶ ἀλγεινὴν τὴν ἀνάμνησιν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος, αἱ λέξεις αὐτόχθων καὶ ἔτεροχθων.

«Οπως ὑπάρχουν φυσιογνωμίαι ἀπαρέσκουσαι, μορφαὶ καθ' ὧν ἐξ ἐμφύτου αἰσθάνεται τὶς ἀπο-

στροφήν, χωρὶς νὰ δύναται νὰ αἰτιολογήσῃ ἀπέναντι τῆς συνειδήσεώς του τὴν ἔχθρικὴν ταύτην προκατάληψιν, οὔτως ὑπάρχουν καὶ λέξεις, ἐμπνέουσαι ἀρχῆθεν τὰ αὐτὰ συναισθήματα, πολὺ πρὶν ἢ ἡ διάνοια δυνηθῆ νὰ συλλάβῃ τὰς ἐννοίας, τῶν ὅποιων εἶναι παραστατικαὶ.

Τοῦτο συνέβη καὶ εἰς ἐμὲ ἀπὸ τῆς πρώτης, τῆς ἀπωτάτης ἡλικίας, ὅταν ὑπὸ τὴν πατρικὴν στέγην ἤκουουν τὰς λέξεις αὐτόχθων, αὐτόχθονισμός, τοπικισμός, ἐνῷ οὐδεμίᾳ δυνηθῆσαν νὰ ἔχω ἀντίληψιν περὶ τῆς ἐννοίας των. Οὔτε ἐγὼ ἡξευρον κατὰ τί μοῦ ἔπειταιον αἱ ἀφόρητοι αὐται λέξεις· ἵσως ὁ τόνος τῆς φωνῆς μὲ τὸν ὅποιον ἤκουουν νὰ τὰς προφέρουν, ἵσως ἡ ἐξηφανσις τῆς δυσθυμίας καὶ τῆς ὄργης, τὴν ὅποιαν ἐλάμβανεν ἡ μορφὴ τοῦ πατρός μου, ὅταν αἱ λέξεις αὐται διεσταυρόνοντο εἰς τὰς κατ' οἰκον ὄμιλίας, μετ' ἄλλων ἀκαταλήπτων λέξεων, — φύφισμα, — ἔθνοσυνέλευσις, — ἵσως ταῦτα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐξ ἐμφύτου ἀποστροφῆς ἐννοιῶν, τῶν ὅποιων τότε ἀκόμη δὲν εἶχον οὐδεμίᾳ ἀντίληψιν.

Ἐκτοτε καὶ εἰς ἐμέ, ως εἰς πάντα Ἑλληνα, ἐδόθη πολλάκις ἀφορμὴ νὰ προσηλωθῶ ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν τούτων.

«Ἄν καὶ αἱ λέξεις αὐτόχθονισμὸς, καὶ τοπικισμὸς εἶναι νέαι, δημιουργηθεῖσαι ὑπὸ τῆς κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ὑπερεντάσεως τοῦ στενοῦ πνεύματος τοῦ τοπικισμοῦ, τὸ ὅποιον δὲν ἀναγνωρίζει σύνδεσμον καὶ ἀλληλεγγύην πέραν τῆς περιοχῆς τοῦ χωρίου, ἡ λέξις δρμως αὐτόχθων εἶναι δυστυχῶς πολὺ ἀρχαία, ἀφοῦ καὶ οἱ θεοὶ οἱ αὐτόχθονες εἶχον ἐπιρροὴν πολὺ ισχυροτέραν

πανταχοῦ ὅπου ἡδύναντο νὰ διεκδικήσουν δικαιώματα τοπικῆς καταγωγῆς, ἀπαραλλάκτως ὅπως ἡκούσαμεν πολλάκις ἐν αὐτῇ τῇ βουλῇ τῆς νεωτέρας Ἐλλάδος νὰ ἀναφέρωνται μετὰ τιμῆς καὶ σεβασμοῦ οἱ ἄνθρωποι τοῦ τόπου, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς παρίας Ἑλληνας, οἱ ὅποιοι ἐτόλμησαν ἔξωθεν ὑπὲρ μέρους τὴν γραμμὴν τῆς Οθρυού, ἢ ἀπὸ θαλάσσης νὰ πατήσουν τὰς ἀκτὰς τοῦ ἐλευθέρου βασιλείου, ἐνῷ ἡ φιλανθρωπία τῶν δυνάμεων δὲν εἶχεν ἀξιώσει καὶ τούτους νὰ περιληφθοῦν αὐτοῦ, ἀν καὶ ἀκριβά εἶχον πληρώσει εἰς αἷμα καὶ θυσίας τὸ εἰσιτήριόν των εἰς τὸ ἁδαφός τοῦ αὐτελευθερωθέντος τμήματος, ὅχι ὅλη γάτερον ἀκριβά τῶν αὐτοχθόνων.

Τίτο λοιπὸν ἀρχαιοτάτη ἡ λέξις αὐτόχθων. 'Αφ' ἡς ἡ ιστορία κατώρθωσε νὰ μεταβιβάσῃ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὴν ἀφήγησιν τῶν ἀνθρωπίων ἀνοησίων καὶ τῶν ἀνθρωπίων μικροτήτων, βλέπομεν τὸ πνεῦμα τοῦ αὐτοχθονισμοῦ καὶ τοῦ στενοῦ τοπικισμοῦ ἐμφυσῶν πνοὴν μίσους καὶ ἔχθρότητος πάντων κατὰ πάντων.

Εἶναι ἀληθὲς δτι ἡ ἔθνικὴ ἐλληνικὴ συνειδήσεις ὑπῆρχεν ἀπὸ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων μέχρι τῆς ὑποδουλώσεως κραταὶ καὶ διαυγῆς, μὲ ζωηροτάτας πολλάκις τὰς ἀναλαμπάς. 'Απόδειξις τὰ Τρωϊκά, τὰ Μηδικά, ἡ Ἀχαικὴ συμμαχία, ἡ Ὄλυμπια, οἱ Δελφοί, τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον.

'Αλλὰ ἐνιαία τῶν Ἑλλήνων πολιτειακὴ ὄργανωσις ἐν ἐνὶ πολιτειακῷ ὄργανοισμῷ, ὅποια ἡθελε διαιωνίσει τὸ κράτος τῆς ὑπερόχου καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ποτε ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιλέκτου φύλης, καὶ ἡθελεν ἀποσοβήσει τὴν ὑποδούλωσιν, οὐδέποτε δυστυχῶς κατωρθωθῆ νὰ κατανοθῇ, καὶ ἔτι ὅλη συντελεσθῇ. 'Η Ἐλλὰς ὑπῆρξε πάντοτε κατατεμημένη παρ' ὅλην τὴν συνειδήσειν τῆς μιᾶς καὶ ἐνιαίας ἐλληνικῆς πατρίδος εἰς πληθὺν αὐτοτελῶν καὶ ἀνεξαρτήτων κρατῶν, τῶν ὅποιων τὰ πλεῖστα δὲν ὑπερέβαινον κατ' ἔκτασιν καὶ κατὰ πληθυσμὸν τοὺς σημερινοὺς δῆμος, τοὺς φέροντας ἀκόμη πολλάκις τῶν ἀρχαίων πολιτειῶν τὰ δύναματα· πολλῶν δὲ ἐξ αὐτῶν αἱ οἰκονομικαὶ δυνάμεις μόλις ἐπήκρουν πρὸς τὴν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν συγχρόνου μικροσκοπικῆς κοινότητος.

Ἐπέπερωτο δὲ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη, μετὰ τόσους αἰώνας, νὰ φέρῃ εἰς φῶς ὑδρίν βαρυτάτην κατὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐκ μέρους τοῦ παραδοξοτέρου καὶ μᾶλλον ψυχολογικῶς ἀνεξηγήτου τῶν κακούργων, ἀλλὰ καὶ ἀρχαιοτάτου τῶν φιλελλήνων, τοῦ αὐτοκράτορος Νέρωνος, δταν ὁ ἑταῖρος τῆς παρ' ἡμίν γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. 'Ολλώ ἀνεκάλυψεν ἐντετειχισμένην ἐν τῷ ἐν Καρδίτσῃ τῆς Βοιωτίας τῆς αὐτελφότητος· ἔξω τούτων ἡσαν ἀλλότρια συμφέροντα καὶ ἐπομένως συμφέροντα ἐχθρικά.

Διὰ τοῦτο πλὴν τῶν σπανίων περιστάσεων καθ' ἀς (καὶ τοῦτο ὅχι πάντοτε δυστυχῶς) ὁ κοινὸς ἔξωθεν κινδυνός συνήνοντες τοὺς ἡμετέρους προγόνους, ἡ ὅλη ιστορία τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν πολιτειῶν, ἀπὸ τῶν πρώτων ἀσφαλῶν ιστορικῶν εἰδήσεων, μέχρι τῆς εἰς τοὺς τόπους, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς παρίας Ἑλληνας, οἱ ὅποιοι ἐτόλμησαν ἔξωθεν ὑπὲρ μέρους τοῦ παραστατικοῦ πόλεων, ὑπῆρξεν εἰς ἀτελέύτητος ἀλληλοσπαραγμὸς καὶ ἀλληλεξάντλησις καὶ δήθωσις καὶ ἔξανδροποδισμός, καταστήσας ἀτονον καὶ ἀνέρικτον τὴν κατὰ τῶν ξένων κατακτητῶν ἀμυναν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὅταν δὲ εἰς τοὺς ἐμφυλίους τῶν προγόνων ἡμῶν σπαραγμούς συνεπήγρυντο μεγάλαι συμμαχίαι, αἱ συμμαχίαι αῦται ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ισχυρῶν πόλεων, ως αἱ Ἀθηναί καὶ ἡ Σπάρτη, ἡσαν ὑποτέλειαι καὶ ὑποδουλώσεις ὑπὸ τὸ ἀβρὸν τῆς συμμαχίας περικάλυψμα.

Ἐννοεῖται οἰκοθεν πόσον ἐρρίζωθη ὑπὸ τοιούτον πολιτειακὸν σύστημα τὸ πνεῦμα τοῦ τοπικοῦ αὐτοχθονισμοῦ καὶ πᾶς ὑπὸ τὴν πνοήν του τοῦ καυστικὴν ἐσβέννυντο αἱ ἀναλαμπαὶ τῶν Πανελληνίων ἰδεῶν, τῶν ὄποιων ισχυρὰ πολλάκις ἀνέθορεν ἡ φλόξ. Διὰ τοῦτο οἱ πρὸς ἀλλήλας τῶν ἀρχαίων πολιτειῶν ἀδελφοκοτόνοι πόλεμοι διεξήγοντο μετὰ τῆς αὐτῆς σκληρότητος καὶ ἀπανθρωπίας, τὴν ὄποιαν τὸ ἀρχαῖον διεθνὲς δίκαιοιον τοῦ πολέμου ἐπέτρεπε, μεθ' δῆσης καὶ κατὰ τῶν ξένων καὶ ἀλλοφύλων.

Καὶ ἐπολέμουν ἔκαστοτε εἰς καθ' ἐνδέσιον τούτων καὶ πάντες κατὰ πάντων πολέμους ἀτελευτήτους, καὶ ἦν ἡ ὅλη τῆς ἀρχαίας Ἐλλάδος ιστορία, ἐν τῷ μέσω τόσης αἴγλης, καὶ τόσον ἀπροσίτου πολιτισμοῦ, εἰς ἀτελέύτητος ἐμφύλιος ἀγών, καθ' ὃν μόλις ἐλάμβανε καιρὸν ἡ ιστορία νὰ πιστοποιῇ τὰς συναπτομένας καὶ διαλογικαὶς συμμαχίας, τὴν κήρυξιν τῶν πολέμων καὶ τὴν διομολογίαν τῶν περὶ εἰρήνης συνθηκῶν.

Ἐπέπερωτο δὲ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη, μετὰ τόσους αἰώνας, νὰ φέρῃ εἰς φῶς ὑδρίν βαρυτάτην κατὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων ἐκ μέρους τοῦ παραδοξοτέρου καὶ μᾶλλον ψυχολογικῶς ἀνεξηγήτου τῶν κακούργων, ἀλλὰ καὶ ἀρχαιοτάτου τῶν φιλελλήνων, τοῦ αὐτοκράτορος Νέρωνος, δταν ὁ ἑταῖρος τῆς παρ' ἡμίν γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. 'Ολλώ ἀνεκάλυψεν ἐντετειχισμένην ἐν τῷ ἐν Καρδίτσῃ τῆς Βοιωτίας τῆς αὐτελφότητος· ἔξω τούτων ἡσαν ἀλλότρια συμφέροντα καὶ ἐπομένως συμφέροντα ἐχθρικά.

Μετὰ περισσοῦ ὅσον καὶ χυδάιου κόμπου, ἀρτύων τὴν εὐεργεσίαν δι' ὕδρεως, ἔλεγε· «Λάβετε ἀνεισφορίαν, ἐλευθερίαν, ἦν οὐδὲ ἐν τοῖς εὐτυχεστάτοις ὑμῶν πάντες χρόνοις ἔσχετε... ἡ γὰρ ἀλλοτρίοις ἡ ἀλλήλους ἐδουλεύετε». Τὸ δεύτερον δὲ τοῦτο, χάρις εἰς τὸ στενὸν τοπικὸν πνεῦμα, τὸ τόσον ἀντιτίθεμενον εἰς τὴν Πανελλήνιον ἐθνικὴν συνείδησιν καὶ καταπνίγον ταύτην καὶ νεκρόν, ἥτο δυστυχώς ἀληθέστατον.

Αλλὰ φαινόμενον ἐκ πρώτης ὅψεως ἀνεξήγητον, διότι παρουσιάζει ἐκ τῶν αὐτῶν ἀπολύτως αἰτίων ἀποτελέσματα ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα, ὑποπίπτει εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἔρευναν τῆς ἡμετέρας ιστορίας.

Τὸ στενὸν τοπικὸν πνεῦμα, ἡ ἀδελφὴ αὕτη μορφὴ τοῦ αὐτοχθονισμοῦ, τὸ ὅποιον κατεσπάραξε τὴν ἀρχαίαν Ἐλλάδα καὶ τὴν παρέδωκε δεσμίαν εἰς τὴν δουλείαν, αὐτὸ τοῦτο συνετήρησε καὶ διέσωσε τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν συνείδησιν, αὐτὸ ἐκράτησεν ἐν νεκροφανείᾳ εἰς τὴν ζωὴν τὸν ἐλληνισμὸν ἀπὸ τῆς ρωμαϊκῆς κατακτήσεως, δι' ὅλων τῶν δουλικῶν χρόνων τῆς φραγκικῆς, τῆς ἐνετικῆς καὶ τῆς τουρκικῆς δουλείας, μέχρι τῆς ἐνδόξου ἡμῶν Ἀναστάσεως.

Τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ τὸν ἐξιλασμὸν καὶ τοῦτο τὴν συγγράμμην τῶν ἀρχαίων πονεύματος τοῦ στενοῦ πνεύματος τοῦ τοπικισμοῦ, ὁ ὅποιος ἥτο ἡ βάσις τῶν ἀρχαίων ἐλληνίδων πόλεων.

Διότι ἡ κατάτμησις αὕτη τῆς ἀρχαίας Ἐλλάδος εἰς πολυπλοθεῖς πολιτείας αὐτοκυριαρχούς καὶ αὐτοδιοικουμένας, αὕτη καὶ μόνη κατὰ τὴν μαρχαίνων δουλείαν συνετέλεσε τὴν διάσωσιν τοῦ ἐλληνισμοῦ.

Ἄν ἡ Ἐλλὰς ως ἔν κράτος ἐνιαῖον ὑπέπιπτεν εἰς τὴν δουλείαν, θὰ ἔθινησκε φυλετικῶς, διότι ἐλλείψει τοπικῶν θεσμῶν καὶ τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, εἰς χειρας τοπικῶν αἱρετῶν ἀρχῶν, θὰ ἥτο ἀδύνατον νὰ ἀμυνθῇ κατὰ τὴς φυλετικῆς φθορᾶς, ως σύνολον ἐνιαῖον.

Ἐντυχόδες ὅμως ἀπὸ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, ἀφ' ἣς συνεπληρώθη ἡ κατάκτησις τῆς Ἐλλάδος, αἱ ἀρχαῖαι ἐλληνικαὶ πολιτεῖαι, ἀποθανοῦσαι ὡς κράτη, διετήρησαν ἐσωτέραν αὐτοδιοίκησιν καὶ αἱ αἱρεταὶ αὐτῶν ἀρχαὶ, ἀν δὲν ἐχειρίζοντο πλέον τὴν ἐξουσίαν ἐλευθέρων πόλεων, ἵσαν ὅμως ἀρχαὶ κοινοτήτων κατὰ τὸ μᾶλλον ἥ ήττον αὐτοδιοικουμένων. "Απειροὶ δὲ εἶναι αἱ ιστορικαὶ μαρτυρίαι περὶ τῆς τοιαύτης μετουσιώσεως τῶν ἀρχαίων ἐλληνίδων πόλεων εἰς κοινότητας καὶ τῆς ἐπιβίωσεως αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντιῶν καὶ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Ἐνετῶν, μετὰ μεγάλων, ἐνοσταῖται, παραλλαγῶν καὶ

ποικιλῶν ἐν τῇ ὄργανώσει αὐτῶν, ὅπως ποικίλαι ἵσαν κατὰ τὴν ὄργανωσιν καὶ αἱ ἀρχαῖαι ἐλληνικαὶ πόλεις. Οὐδὲν δὲ ίστορικῶς ἀναληθέστερον τοῦ ισχυρισμοῦ ὅτι αἱ ἐλληνικαὶ κοινότητες διεμορφώθησαν τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας. "Η Τουρκοκρατία τὰς εὑρεν ἐν τῇ ζωῇ, ὑποστάσας ἀλλεπαλλήλους μεταμορφώσεις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἥν ὑποκατέστησαν εἰς τὰς ἀρχαῖας Ἐλληνιδας πόλεις, ἀλλ' οὐδέποτε ἐκλιπούσας. Δι' αὐτῶν δὲ ὑπὸ ποιάν τινα αὐτοδιοίκησιν, διάφορον κατὰ τόπους, αὐτοδιοίκησιν ἴδια τῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς παιδείας; ἐνιαῖος δὲ καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἥδυνθη τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος νὰ κατισχύσῃ τῆς φθορᾶς.

Τὸ πνεῦμα τοῦ τοπικισμοῦ δὲν ἐκηλίδωσε ποτὲ κανένα ἐκ τῶν πληρεζουσίων καὶ παραστάτων τῆς ἀγωνίζομένης Ἐλλάδος. Πᾶς ὄμοεθνής πατῶν τὸ ἐλεύθερον ἐδάφος ἥτο καὶ Ἐλλην πολίτης.

Μόνον μίαν ἀκούσιον παραδρομὴν ἥδυνατό τις νὰ καταλογίσῃ εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν συνταγμάτων τοῦ Ἀγῶνος, ὅτι ἀπήτουν καὶ ἔνα δρόν περιττόν, τὸ ὄμογλωσσον, τὸ πάτριον τῆς ἐλληνιδας φωνῆς, δρον ἀποκλείοντα τῆς ἐννοίας τοῦ "Ἐλληνος μέγαν ἀριθμὸν ὄμοεθνῶν καὶ ψυχῶν ταπεινῶν, ἥτο ἡ πρόφασις δὲ τοῦτο γίνεται χάριν τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἀγῶνος, τοὺς ὄποιους ἐν τούτοις οὐδέποτε ἐρρύπανε τοῦ αὐτοχθονισμοῦ τὸ πνεῦμα, ως μαρτυροῦν τὰ παρατεθέντα ψηφίσματα τῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἀληθῶς Ἐθνικῶν Συνελεύσεων.

Δὲν εἶναι ἀσκοπον δὲ τὴν ἐλληνικὴν φιλοπατρίαν νὰ γείνουν κοινῶς γνωστοὶ τοῦ ψηφίσματος τούτου αἱ διατάξεις, νὰ μὴ μένουν κεκρυμέναι εἰς τὰς σελίδας τῶν πρακτικῶν τῆς Συνελεύσεως τοῦ 1844 καὶ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Ἔξυριαίνει ἡθικῶς καὶ ἔχαγνίζει ἡ μετὰ συντριβῆς ἀναπόλησις τοῦ ὄνειδους παρελθόντων χρόνων.

Τὸ ψηφίσμα τοῦ Ἀργους ὑπῆρξε

κατὰ τοῦτο ἀκριβέστερον, περιλαβόν πάντα προσερχόμενον εἰς τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν Ἐλλάδα ὄμαίμονα, εἴτε ὄμογλωσσον εἴτε ἑτερόγλωσσον.

"Αλλὰ τοῦ αὐτοχθονισμοῦ τὰ δικαιώματα οὐδεὶς ἐπεκαλέσθη κατὰ τὸν Ἀγῶνα· ὁ αὐτοχθονισμὸς πολὺ βραδύτερον ἀπετόλμησε νὰ ἐγείρῃ τὴν κεφαλήν, δοχεῖ μόνον κλείων τὴν θύραν εἰς τὸν ὄμαίμονας τοὺς συναγωνισθέντας τὸν κοινὸν ἀγῶνα, διὰ κοινῶν ἡρωϊκῶν θυσιῶν καὶ κοινῶν μαρτυρίων, οὓσων ἡ ἰδιαιτέρα πατρὶς ἔμεινεν ἐκτὸς τοῦ ἐλευθέρου βασιλείου, ἀλλ' ἀπελαύνων τῶν δημοσίων ἀξιωμάτων καὶ πολιτικῶν δικιών ἀνδρας ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν κατέχοντας

τὰς πύλας εἰς πάντας τοὺς ὄμαίμονας,

ἄνευ οὐδεμιᾶς προτιμήσεως τῶν αὐτοχθόνων.

Τὸ κήρυγμα τῆς Ἐπιδαύρου ἀνέγραφεν "Ἐλληνας πάντας τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας καὶ τὴν ἐλληνικὴν φωνὴν πάτριον ἔχοντας. Τὴν αὐτὴν δὲ ίστοτηα καθίερον καὶ τὸ Σύνταγμα τοῦ "Αστρους ἀνακηρύπτον "Ἐλληνας τοὺς τε αὐτόχθονας καὶ τοὺς μετανάστας τοὺς τὴν ἐλληνικὴν φωνὴν πάτριον ἔχοντας, εὐθὺς ὡς ζητήσουν νὰ καταγραφοῦν πολίται. Τὴν αὐτὴν εὔρειαν τῆς ιδιότητος τοῦ "Ἐλληνος ἐκδοχὴν περιλαμβάνουσαν πάντας τοὺς ὄμαίμονας καὶ ὄμογλώσσους ἀπαντῶμεν καὶ εἰς τῆς Τροιζῆνος πολίτης.

Τὸ πνεῦμα τοῦ τοπικισμοῦ δὲν ἐκηλίδωσε ποτὲ κανένα ἐκ τῶν πληρεζουσίων καὶ παραστάτων τῆς ἀγωνίζομένης Ἐλλάδος. Πᾶς ὄμοεθνής πατῶν τὸ ἐλεύθερον ἐδάφος ἥτο καὶ Ἐλλην πολίτης.

Μόνον μίαν ἀκούσιον παραδρομὴν ἥδυνατό τις νὰ καταλογίσῃ εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν συνταγμάτων τοῦ Ἀγῶνος, ὅτι ἀπήτουν καὶ ἔνα δρόν περιττόν, τὸ ὄμογλωσσον, τὸ πάτριον τῆς ἐλληνιδας φωνῆς, δρον ἀποκλείοντα τῆς ἐννοίας τοῦ "Ἐλληνος μέγαν ὄμοεθνῶν καὶ ψυχῶν ταπεινῶν, ἥτο ἡ πρόφασις δὲ τοῦτο γίνεται χάριν τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἀγῶνος, τοὺς ὄποιους ἐν τούτοις οὐδέποτε ἐρρύπανε τοῦ αὐτοχθονισμοῦ τὸ πνεῦμα, ως μαρτυροῦν τὰ παρατεθέντα ψηφίσματα τῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἀληθῶς Ἐθνικῶν Συνελεύσεων.

Δὲν εἶναι ἀσκοπον δὲ τὴν ἐλληνικὴν φιλοπατρίαν νὰ γείνουν κοινῶς γνωστοὶ τοῦ ψηφίσματος τούτου αἱ διατάξεις, νὰ μὴ μένουν κεκρυμέναι εἰς τὰς σελίδας τῶν πρακτικῶν τῆς Συνελεύσεως τοῦ 1844 καὶ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Ἔξυριαίνει ἡθικῶς καὶ ἔχαγνίζει ἡ μετὰ συντριβῆς ἀναπόλησις τοῦ ὄνειδους παρελθόντων χρόνων.

Τὸ ψηφίσμα τοῦ Ἀργους ὑπῆρξε

κατὰ τοῦτο ἀκριβέστερον, περιλαβόν πάντα προσερχόμενον εἰς τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν Ἐλλάδα ὄμαίμονα, εἴτε ὄμογλωσσον εἴτε ἑτερό-

γλωσσον. "Αλλὰ τοῦ αὐτοχθονισμοῦ τὰ δικαιώματα οὐδεὶς ἐπεκαλέσθη κατὰ τὸν Ἀγῶνα· ὁ αὐτοχθονισμὸς πολὺ βραδύτερον ἀπετόλμησε νὰ ἐγείρῃ τὴν κεφαλήν, δοχεῖ μόνον κλείων τὴν θύραν εἰς τὸν ὄμαίμονας τοὺς συναγωνισθέντας τὸν κοινὸν ἀγῶνα, διὰ κοινῶν ἡρωϊκῶν θυσιῶν καὶ κοινῶν μαρτυρίων, οὓσων ἡ ἰδιαιτέρα πατρὶς ἔμεινεν ἐκτὸς τοῦ ἐλευθέρου βασιλείου, ἀλλ' ἀπελαύνων τῶν δημοσίων ἀξιωμάτων καὶ πολιτικῶν δικιών ἀνδρας ἀπὸ ἐτῶν πολλῶν κατέχοντας

ἀπὸ τοῦ 1844, οἱ δὲ μέχρι τοῦ 1837 μετὰ τρία.

Ἐκ τοῦ φόβου δὲ μηπως ἡ ἐκτελεστικὴ ἔξουσία αἰσχυνομένη δὲν ἐφαρμόσῃ αὐτηρῶς τὸ ἐπονειδιστον ψήφισμα, μοναδικὸν ἐν τῇ ιστορίᾳ, ψήφισμα διὰ τοῦ ὁποίου μεγάλη μερὶς τῶν πολιτῶν ἀνεύ ἐγκλήματος ἄλλου πλὴν τῆς ἑτεροχθονίας ἀπεστεροῦντο τῶν ἀπὸ μακρῷ κεκτημένων πολιτικῶν δικαίων, ἔθεσεν ἐν τέλει αὐτοῦ ἀπειλητικῶς ἡ ψηφίσασα τοῦτο πλειονοψήφια τῆς Συνελεύσεως τὴν ἔξης ἐπίσημον εἰδοποίησιν :

«Τὸ παρὸν ψήφισμα ισχύει, ὡς ἐὰν ἦτο καταχωρημένον αὐτολεξεῖ εἰς τὸ Σύνταγμα, καὶ ἡ παράβασις αὐτοῦ ἐκ μέρους τοῦ ὑπουργείου θεωρεῖται ὡς παράβασις τῶν ὅρων τοῦ Συντάγματος».

Αἱ βδελυγμίαι ἀναπτηδοῦν πυκναὶ ἐξ ἑκάστης γραμμῆς τοῦ μυσαροῦ τούτου ψηφίσματος.

Οἱ ἀγωνισθέντες ἐκτὸς τῆς ἐλληνικῆς ἐπικρατείας δὲν ἥσαν, κατ' αὐτό, τῆς ἐλληνικῆς πατρίδος πρόμαχοι. Δὲν ἥσαν στρατιῶται αὐτῆς οἱ μαχηταὶ τοῦ Πέτα, τοῦ Σουλίου, τῆς Δακίας ὅπου προελόγισε τὸν Ἀγῶνα ὁ μονόχειρ—τῆς Κρήτης, τῶν Ψαρῶν, τῆς Χίου, τῆς Σάμου καὶ ὅλων τῶν ἄλλων μερῶν τῶν ὁποίων τὸ αιματοποτισμένον ἔδαφος ἔλαχεν ἐκτὸς τῆς γραμμῆς τῶν ὅρων τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι τὸ δεινότερον· τὸ φρικτότερον εἶναι· δτὶ πλαστογραφεῖται ἐν τῷ ψηφίσματι αὐτὴ ἡ ιστορία τοῦ ἐνδόξου Ἀγῶνος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου οἱ αὐτοχθονισταὶ τοῦ 1844 περικόπτουν δύο ἔτη τὸ 1828 καὶ 1829 διὰ νὰ ἔξωσθοῦν τῶν πολιτικῶν δικαίων καὶ αὐτοὶ οἱ ἐντὸς τῆς δημιουργηθείσης ἐλληνικῆς ἐπικρατείας προσελθόντες, δτὰν κατεπενήγη εἰς τὰς ίδιαιτέρας αὐτῶν πατρίδας ἡ ἐπανάστασις καὶ ἀγωνισθέντες μετὰ τὸ 1827 ἐν αὐτῇ πλέον τῇ ἀπελευθερωθεῖσῃ γωνίᾳ.

ΕΜΜ. Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Ἐπεται τὸ τέλος.

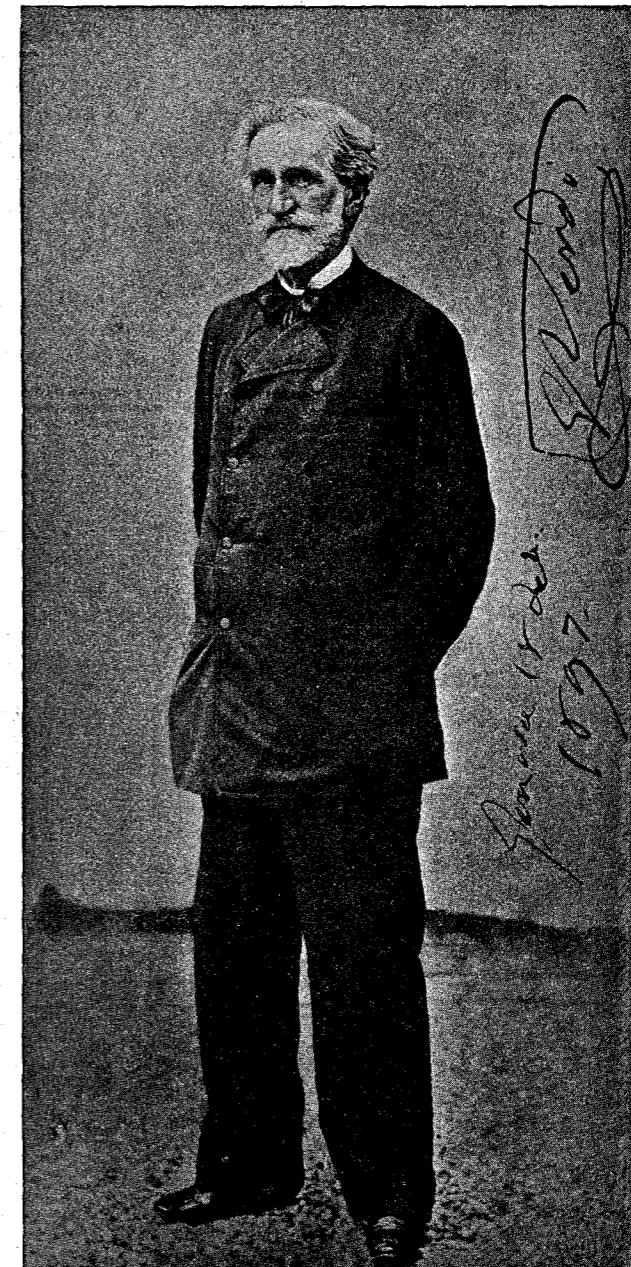

22

Ο θέλων νὰ ἀντιληφθῇ τοῦ πλάτους τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ψηφίσματος τούτου, ίσου πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ὄντειδους τὸ ὅποιον ἐβάρυνεν ἐπ' αὐτοῦ, δύναται νὰ λάβῃ ὑπ' ὅψιν τὸ ἔξης παράδειγμα.

Τὸν μέγαν Ἑλληνα, τὸν Ιωάννην Καποδίστριαν, μὴ ὅντα αὐτόχθονα κάτοικον τῆς ἐλληνικῆς ἐπικρατείας, καὶ μὴ ἀγωνισθέντα ἐν αὐτῇ μέχρι τέλους τοῦ 1827, οὐδὲ ἐλθόντα καὶ διαμέναντα μέχρι τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀλλὰ βραδύτερον, ἐὰν ἡ σφαῖρα δὲν ἐστέρει τὴν Ἐλλάδα τοῦ Πατρός της καὶ ἡ ἐπέζη μέχρι τοῦ 1844, ἡ Κυθέρηνος ὥφειλε κατὰ τὸ γ' ἑδάφιον τοῦ ψηφίσματος «νὰ μὴ τὸν διατηρήσῃ εἰς θέσιν δημοσίου ὑπηρεσίας», ἀδιάφορον δὲ ἐὰν μέχρι μὲν τοῦ 1827 ἀγωνιζόμενος παρὰ τοῖς ισχυροῖς ἀνακτοβουλίοις, ἢ ἔξαπτων τὸν φιλελληνισμὸν ἐγένετο ὁ μέγιστος τῶν παραγόντων τῆς εἰς τὴν ἀγωνιζόμενην Ἐλλάδα παροχῆς τῶν ὑλικῶν μέσων, ἀδιάφορον ἐὰν ὡς Κυθερνήτης τῆς Ἐλλάδος ἀναρριπίζων τὸν Ἀγῶνα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αὐτοῦ, τὰ διαγραφόμενα ὑπὸ τῶν εἰσηγητῶν τοῦ ψηφίσματος, ἀπέδιδεν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τὴν Στερεάν διὰ τῶν δύο ἐκστρατειῶν τῆς ἀνατολικῆς καὶ τῆς δυτικῆς Ἐλλάδος, τῆς ἐκπολιορκήσεως τῆς Ναυπάκτου καὶ τῆς ἐνδόξου μάχης τῆς Πέτρας, ἤτοι διὰ πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων αἵτινες συνδυαζόμεναι μὲ τοὺς ἀγῶνας τῆς διπλωματικῆς αὐτοῦ περιοίας μετέθετον τὰ ὅρια τῆς Ἐλλάδος ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου εἰς τὴν Ὀθρυν.

Οὗτος ὁ ξένος ἐπίζων ἥθελεν εἰσθαι ἀπόβλητος, ὡς ἑτερόχθων. Βεβαίως δὲ δὲν θὰ ἔλεγέ τις ὑπερβολήν, λέγων δτὶ οὔτως ἡ σφαῖρα, ἡτις τὸν ἐπληκτή, θὰ ἥτο ὀλιγώτερον ἀντιπατριωτικὴ τοῦ ψηφίσματος τοῦ 1844.

ΙΩΣΗΦ ΒΕΡΔΗΣ

ΙΩΣΗΦ ΒΕΡΔΗΣ

Ο τελευταίος έθνικός μουσουργός της Ιταλίας έζελιπεν. Ο υστάτος άντιλαλος της άγνης Ιταλικής μελωδίας έσβεσθη μαζί με την έσχάτην πνοήν του μεγάλου διδασκάλου. Μόνος αύτος έπιζησας τών περικλύτων συναδέλφων του Μπελλίνη, Δονιζέτη, Ροσσίνη, λείψανον ένδόξου χορείας μελοποιῶν, ήτον ό μοναδικός άντιπρόσωπος τών κλασικῶν παραδόσεων, ο κρίκος δύναμης της μακράς και διοξαμένης άλισσεως τών διδασκάλων του παρελθόντος, οίτινες διὰ της έμπνευσμένης μούσης των έγαλούχησαν και έξεθρεψαν τόσας γενεάς, συνεκίνησαν και ένθουσίασαν τόσα πλάθη.

Υίδις πτωχοῦ τίνος ξενοδόχου του Ρονκόλε, αύτος ό κατόπιν μέγας μουσουργός και έκαπομμυριούχος, πόσας στερήσεις, πόσους άγωνας δὲν έπεφερε διὰ νὰ άναβιθάσῃ τὸ πρώτον έργον του ἐπὶ σκηνῆς! Ασθενῶν και ἀπελπις, ἀφοῦ έκρουσε τὰς θύρας δλῶν τῶν θεάτρων του Μιλάνου και δλᾶς τὰς καρδίας τῶν ιμπρεσαρίων, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πολίγυην του φέρων ύπὸ μάλης τὰ χειρόγραφα του πρώτου μελοδράματός του «Oberto S. Bonifacio», τοῦ ὄποιου και αὐτὰ τὰ μέρη τῆς ὄρχήστρας εἶχεν ίδια χειρὶς ἀντιγράψει. Άλλ' ή τύχη, ήτις μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκίνης τοῦ ἐφάνη ἐναντία, ἤρχισε νὰ τοῦ μειδίᾳ και ἔκτοτε οὐδέποτε τὸν ἐγκατέλειψεν. Ο ἐργολάβος Μερέλλη, κατόπιν τῶν προτροπῶν του περιφήμου Ρογκόνη, δστις ἀκούσας ἔξειμησε τὸ έργον ἐκεῖνο, τὸν προσεκάλεσε πάλιν εἰς Μιλάνον, και ὁ «Oberto S. Bonifacio» ἀνεβίάσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς Σκάλας κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1839. Τὸ έργον ἤρεσε και ἀπεκάλυψε τὸ τάλαντον του μέλλοντος μεγάλου συνθέτου, δὲν δὲ ἐκδότης Ρικόρδη τὸ ἡγόρασεν ἀντὶ 1400 φράγκων. Άλλ' ή ἀληθῆς ἐπιτυχία, ήτις ἔξησφάλισε τὸ μέλλον του, ἥλθεν ἀργότερα. Ο Θεμιστοκλῆς Σολέρα, ποιητής, ζωγράφος, μουσικός, εἶδός τι Σωνάρ, εἶχε γράψει δι' ἑαυτὸν τὸ libretto του «Ναθουχοδονόσορος». Τοῦτο ό ἐργολάβος Μερέλλη ἀγοράσας ἀντὶ εὐτελοὺς τιμῆς ἀπὸ τὸν μποέμ ποιητὴν ἐνεπιστεύθη εἰς τὴν Μουσαν τοῦ νεαροῦ διδασκάλου. Μετ' ὀλίγους μῆνας ἐδίδετο ή πρώτη παράστασις του «Ναθουχοδονόσορος», τὸ δὲ κοινὸν ἔκπληκτον πρὸ τοῦ ίδεωδῶς τραγικοῦ τῆς μουσικῆς, διέβλεπεν ἐν τῷ Βέρδη τὸν μέλλοντα νὰ συνεχίσῃ τὸ έργον τῶν κλασικῶν διδα-

σκάλων. Ο Δονιζέτης παρὼν εἰς τὴν πρώτην παράστασιν, ἔξω φρενῶν ἐφώναζεν· «ώραιον, ύπερόχως τραγικὸν και ὠραίον».

«Ἐκτοτε», δὲν ίδιος Βέρδης ἔλεγε κατόπιν πρὸς τὸν φίλον του Ιούλιον Ρικόρδη, «τὸ στάδιον μου ἔχαράχθη και ἔξησφαλίσθη τὸ μέλλον μου».

Και πράγματι.

Ἐκτοτε ἤρχισε θριαμβευτικὴ πορεία ἀνὰ τὰ θέατρα τῆς Εὐρώπης, παντοῦ δὲ ὁ αὐτὸς ἐνθουσιασμός, παντοῦ ἡ αὐτὴ μοναδικὴ ύποδοχὴ τοῦ έργου.

Θεατρῶν και ἐργολάβοι εζήτησαν τὴν καλλιτεχνικὴν παραγωγὴν του, και οὕτως ἐντὸς βραχέος χρόνου τὰ μελοδράματα «Λομβαρδοί», «Ἐρνάνη», «Ιωάννα Δ' Αρκ», «Ἄττιλας», «Δύο Φόσκαροι» κλπ. διεδέχθησαν ἀλληλα μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας.

Σημείονων ἐνταῦθα ως ιστορικὸν περίεργον τὸ ἔξης γεγονός. Ἐπαίτετο ἐν Βενετίᾳ ὁ «Ἐρνάνη», δε τὸ δὲ ὁ χορὸς ἥρξατο φάλλων τὸ περιφημον «Si ridesti il Leon di Castiglia», σύσσωμον τὸ κοινὸν δρθιον ἔξερράγη εἰς ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγὰς ύπονοοῦν εἰς τὰς λέξεις ἐκείνας τὴν ἀφύπνισιν τοῦ Ιταλικοῦ λέοντος.

Ἡ αὐστριακὴ ἀστυνομία ἡμέροις τὴν περιτέρω ἔξακολούθησιν τοῦ ἀσματος και ἔκτοτε τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀφηρεῖτο ἀπὸ τὸ μελόδραμα.

Ἡ πρώτη περίοδος τῆς μελοδραματικῆς ἐργασίας του Βέρδου κατέστησε παγκόσμιον τὸ δνομά του, ἔξασφαλίσασα συνάμα εἰς αὐτὸν τὰ μέσα δι' ὃν ἀνέτως ἀφιερώθη εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν ύψηλῶν ίδανικῶν, πρὸς ἀ ἐστρέφετο ἡ ύψηπετις διάνοια του. Ηδη ἀπὸ τὸν «Ριγολέτον» ἡ ὄρχήστρα του καθίσταται ἀπαλωτέρα και πλουσιωτέρα εἰς χρωματισμούς, εἰς δὲ τὸν «Χορὸν μετημφεσμένων» και τὰ μετέπειτα έργα του τῆς δευτέρας περιόδου οἱ πολυφωνικοὶ συνδυασμοὶ προβάλλουσι βαθμηδὸν ἐντεχνότεροι.

Ο φιλόμουσος ἀντιθασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Ισμαήλ πασσᾶς, ἀφοῦ ἐπροίκισε τὴν πρωτεύουσάν του μὲ τὸ μεγαλοπρεπὲς θέατρον Kédivial, ἀπετάθη εἰς τὸν ἔνδοξὸν ἥδη και παγκοσμίου φήμης μουσουργὸν νὰ γράψῃ μελόδραμα αἰγυπτιακῆς ύποθέσεως διὰ τὰ ἐγκαίνια αὐτοῦ. Ο Ghiislanzoni ἔγραψε τοὺς στίχους τῆς «Αἰδᾶς»

ἡ δὲ πρώτη αὐτῆς παράστασις ἐν Καΐρῳ μὲ τὸν Φαντσέλη, τὸν Πανδολφίνη, τὸν Στόλτζ και τὴν Βάλδμαν ἐσημειώθη ως γεγονός μοναδικὸν εἰς τὴν ιστορίαν τῆς μελοδραματικῆς τέχνης, ως θρίαμβος μέγας τῆς Ιταλικῆς μουσικῆς.

Ἡ μεγαλοφύΐα τοῦ συνθέτου συγχεράσασα τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας τέχνης μὲ τὴν ίδιαν ἀυτοῦ ἐμπνευσιν, παρήγαγεν ἀληθὲς ἀριστούργημα. Συζητήσεις ἀτελεύτητοι ἡγέρθησαν, γνῶμαι ὑπὲρ και κατὰ τῶν δηθεν μελοδραματικῶν καινοτομιῶν τοῦ έργου διημείφθησαν. Ματαίως. Ἡ «Αἰδᾶ» παρασταθείσα εὐθὺς κατόπιν εἰς τὴν Σκάλαν ἔκλεισε τὰ στόματα δλῶν και ὁ Βέρδης μετεθεώθη.

Μεταξὺ τῶν τότε μανιωδῶς ἀντιδρώντων ἦτο και μουσικοδιδάσκαλός τις ἐκ Γενούης, Σασσαρόλης ὄνόματι. «Ἐχω ύπ' ὅψιν καλλιτεχνικὸν περιοδικὸν τοῦ καιροῦ ἐκείνου, τὸ Universo Musicale, ἐν ώρα Σασσαρόλης ἐδημοσίευε τοὺς ἐναντίον τοῦ Βέρδη φιλιππικούς του προκαλῶν αὐτὸν εἰς διαγωνισμὸν. Πτωχὴ Σασσαρόλη! Εκτοτε οὐδεὶς ἤκουσε τι περὶ αὐτοῦ. Εμαθον διτι ἀπέθανε μετά τινα ἔτη ἀσημος και παρηγκωνισμένος.

Ἡ διάνοια ἡ δημιουργὸς τοσούτων ἀριστουργημάτων, μεθ' δλον τῆς ήλικίας τὸ βάρος, δὲν ἡδύγατο νὰ μένῃ ἀργὴ και είμαρτο, μετὰ πάροδον αἰώνων, τὸ δικιόνιον τοῦ πρώτου τῆς οἰκουμένης τραγῳδοῦ ύπὸ νέαν μορφὴν νὰ συγκινήσῃ, ἀδελφωμένον μὲ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ κρατίστου τῶν μελοποιῶν. Ο «Οθέλλος» και ὁ «Φαλστάφ», τὰ τελευταῖα τῆς φωτοβόλου μούσης του προϊόντα, ἐπιστέφουσι τὸ μέγα καλλιτεχνικὸν οἰκοδόμημα τοῦ Βέρδη. Ολιγώτερον δημοφιλῆ ἀπὸ τὸν «Ριγολέτον» και τὴν «Αἰδᾶ», εἶναι δύμως μνημεῖα τέχνης ἀθάνατα, κλείοντα ἐνδόξως τὴν δαφνοστεφῆ σταδιοδρομίαν τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου.

Διὰ τοῦ θανάτου αὐτοῦ τελειώνει ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν Ιταλῶν διδασκάλων τοῦ παρελθόντος αἰώνων και ἐκλείπει ἡ καθαρῶς ιταλικὴ σχολή.

Τῆς τέχνης τὴν ἔξελιξιν και τὴν διὰ νέων μορφῶν ἐκδήλωσίν της παρακολουθήσας, ἀπο-

δεχθεὶς δλᾶς τὰς ἀπαιτήσεις και καινοτομίας τῶν νεωτέρων, ἔμεινεν ἐν τούτοις πιστὸς θεματοφύλακ τῶν κλασικῶν παραδόσεων και εἰς τὸν «Οθέλλον» και τὸν «Φαλστάφ», τὰ τεχνικῶτερα, ως εἶπομεν ἀνωτέρω, τῶν ἔργων του, διετήρησε πλήρη τὴν ἀτομικότητα τοῦ ιταλοῦ μελοποιοῦ.

Τὴν περὶ τὴν τέχνην λεπτεπίλεπτον ἐμπειρίαν του, αὐτὸς ὁ ὑπέροχος τῆς δραματικῆς φράσεως δημιουργός, δὲν μετεχειρίσθη διὰ νὰ περιβάλῃ τῆς έμπνευσεώς του τὸ προϊόν μὲ συννεφώδεις ὑπερβορείους μυστικισμούς, οὐδ' ἔζητησεν εἰς τὴν γριφώδεις ἀρμονικοὺς συνδυασμοὺς και ἀνεκτελέστους συνοδείας ὄρχήστρας τὴν ἔξωτερηκευσιν τῆς ίδεας. Μέσα ἀπὸ τὰς πολυφωνικὰς ἀντιστίξεις τῶν τελευταίων συνθέσεών του ἡ μελῳδία ἡ ἀληθινή, η παρθένος, η ἀνευ ύπελογισμένων ἐλιγμῶν ἀναποδῆ ἀνόθευτος δπως ἔξηλθεν ἀπὸ τὴν ἀστερέυτον πηγὴν τῆς μεγαλοφύΐας του.

«Torniamo all'antico», εἶπε ποτε πρὸς τὸν φίλον του και διάσημον τεχνοκρίτην Φιλίππη, ἀν δὲν ἀπατῶμει, ζητήσαντα τὴν γνώμην του ἐπὶ τῆς δαψιλοῦς μουσικῆς παραγωγῆς, ητις κατέλαυντα τὴν Ιταλίαν καθ' ὄν χρόνον συνεκλόνουν τὸν μουσικὸν κόσμον τὰ έργα του μεγάλου Τεύτονος εἰκονοκλάστου. «Ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ παλῆα», εἶπε, και δικαίως.

Ἐξ δλῶν ἐκείνων τῶν έργων τῶν μιμητῶν τοῦ Κύκνου τοῦ Μπαύρούτ οὐδὲν ἐπέζησεν. Αμφιβολούς ἀν ὄλιγα ἐκ τῶν σημερινῶν θά φθάσουν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Ο «Ριγολέτος» δύμως, η «Αἰδᾶ» και τὸ δνομα τοῦ Βέρδη ἐπὶ πολλὰ ἀκόμη ἔτη θὰ συγκινοῦν και θὰ ἐνθουσιάσουν.

Τελειόνω μὲ ἐν ἀνέκδοτον.

Ἡ δημοτικὴ μουσικὴ ἐπαιάνιζεν εἰς τὴν Piazza della Scala εἰς τὸ Μιλάνον. Κόσμος πολὺς τριγύρω ήκροατό θαυμασίαν ἐκτέλεσιν τῆς τετραφωνίας τοῦ «Ριγολέτου». Εἰς τὸν ἔξωστην ἐνδιαφέροντα θεατρικού τοῦ θεατρού θαυμασίαν τοῦ προβάλλει σιγὰ σιγά, γαλήνιος και γλυκεῖα μορφὴ πρεσβύτου. Βίνα Verdi, φωνοῦσι μυρία στόματα. Καὶ τὸ πλῆθος, ως ἐκ συνθήματος ἀποκαλυφθέν, ἐχαιρέτεις τὴν ἔθνικὴν δόξαν του.

Δ. ΛΑΥΡΑΓΚΑΣ

ΔΥΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Τὰ εἰς τὰς δύο ἀθηναϊκὰς καλλιτεχνικὰς ἔκθεσεις ἐκτεθέντα ἔργα ἑλλήνων καλλιτεχνῶν μαρτυροῦν ἐν γένει τόσον καλὴν ἐκ φύσεως ἴδιοφυίαν, ἡτις ἄλλως διεμορφώθη κατὰ τὰ δυτικὰ καλλιτεχνικὰ κέντρα, ὥστε δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν κριτικὴν νὰ λάθῃ πρὸ αὐτῶν ἴδιαιτέραν τινὰ ἀρχὴν διπλῶς τὰ κρίνη μὲ ἐπιφυλάξεις τινάς. Δὲν ἔχει πρὸ αὐτῆς κατ' οὐδένα τρόπον ἀρχέγονον τέχνην, ἀλλ' ἔχει ἄρα γε ἑλληνικὴν τέχνην; ἢ μήπως μόνον τέχνην, ἡτις ἐπλάσθη τυχαῖος ὑπὸ καλλιτεχνῶν ἑλλήνων τὴν ἔθνικότητα;

Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ, πρὶν ἔξετάσωμεν τὰ διάφορα ἔργα, νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, διότι εἶνε λίαν σπουδαῖον καὶ ίσως θεμελιῶδες. Νομίζομεν δὲ τὸ Τέχνη θέλει καὶ πάλιν νὰ διαπλάσῃ τὴν φύσιν, τὴν ζωήν, ἀλλ' ὑπὸ νόμους τοὺς ὅποιους εύτυχῶς δι' ἡμᾶς δὲν ἔγνωρισεν ὁ Θεός, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν αἰσθητικῶν κανόνων. "Οθεν πιστεύομεν δὲ τὸ Τέχνη εἶνε ἐκλάμπωντις, μεταμόρφωσις τῆς φύσεως, τῆς ζωῆς, ἀλλ' οὐδόλως μίμησις, οὐδόλως φωτογραφία αὐτῆς. Οἱ καλλιτέχναι, οἵτινες εἶνε συγχρόνως οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ μεγάλῳ βασιλείῳ τῶν αἰσθητικῶν νόμων, ἔχουν τὸ ἔξωραϊστικῶς μεταμορφοῦν βλέμμα, ἐκεῖνο δὲ τὸ μέρος τῆς φύσεως γίνεται θαυμαστόν, ἐπὶ τοῦ ὅποιου ἐσταμάτησε τὸ δόμρα τῶν. Οὕτως ἐννοοῦμεν τὰ ὄντα τοῦ Φειδίου καὶ Αἰσχύλου, τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, τοῦ Δάντε, τοῦ Σαικουπήρου, τοῦ Βετόβεν, τοῦ Γκατίτε καὶ Μπαϊκλιν—διὰ ν' ἀναφέρω μόνον τοὺς ἐπιφανεστάτους, αὐτὴ δὲ ἡ ἐκλαμπρύνουσα δύναμις διακρίνει τὸν καλλιτέχνην ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπίσης δὲ καὶ ἀπὸ τῶν συγχρόνων του, διότι εἶνε ὁ πυρὴν τοῦ ἀτόμου τοῦ καλλιτέχνου καὶ εἰς τὸ εἰδός του κατὶ μοναδικόν.

Περὶ τῶν ἐν τῇ φυχῇ τοῦ καλλιτέχνου συμβαίνοντων οὐδὲν γνωρίζομεν, εἶνε ἀόρατα καὶ μυστηριώδη· ἔχει ἀνάγκην γλώσσης διπλῶς γείνη καταληπτός, ὅμιλει δ' αὐτὴν εἰς τὸ ἔργον του. Τὴν γλώσσαν ταύτην καλοῦμεν Γραφικήν, Γλυπτικήν, Μουσικήν καὶ Ποίησιν· εἶνε δ' αὗται τρόποι ἐκφράσεως διὰ τὴν φυχὴν τοῦ καλλιτέχνου, καὶ ἡ ἴδιαιτέρα δι' αὐτὰς δεξιότης καλεῖται ἴδιοφυία. Ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ λαλεῖν αὐτὴν τὴν γλώσσαν διακρίνονται οἱ καλλιτέχναι ἀπ' ἀλλήλων, καὶ οἱ μεγάλοι γίνονται οἱ διδάσκαλοι τῶν μικρῶν, οἱ γέροντες τῶν γένων. Διότι αἱ

γλώσσαι αὗται εἶνε διδαχται. ἀναλόγως τῆς ὑπαρχούσης ἴδιοφυίας, ἐν φῷ τῇ πρώτῃ ἐκείνη μεταπλάττουσα δύναμις εἶνε τι κατ' ἔξοχὴν καλλιτεχνικὸν καὶ μὴ διδασκόμενον. Ἰσως καλοῦμεν ἀκριβῶς «έρασιτέχνην» ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἐν τῇ γλώσσῃ ἐκείνῃ δὲν κατορθώνει νὰ φάσῃ μέχρις ἀτομικῆς ἐκφράσεως, καὶ «περισσότεχνον» ἐκεῖνον, διστις γίνεται κύριος τῆς γλώσσης, χωρὶς νὰ ἔχῃ τι ἐν ἑαυτῷ τὸ ἔχον ἀνάγκην νὰ ἐκφρασθῇ. Ἐκεῖ ὁ ἀδέξιος φελλισμός, ἐδὼ ἡ κενολόγος φυλαρία.

Ἐίνε σύνθετες καὶ φυσικὸν αἱ νέαι ἴδιοφυίαι, τῶν ὅποιων ἡ ἴδια, ἐνδόμυχος δημιουργία θέλει νὰ διαρρήξῃ τὸ στῆθος, νὰ ἔξετάσουν καὶ περιερευοῦν ποὺ δύνανται νὰ μάθουν τὴν γλώσσαν, ἡτις μέλλει νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὸν ἐσωτερικὸν θησαυρὸν των· πηγαίνουν καὶ μαθητεύουν εἰς διδάσκαλον, Γάλλοι εἰς Γερμανούς, Γερμανοί εἰς Γάλλους, Ἄγγλοι εἰς Ίταλούς, διότι αἱ γλώσσαι τῆς τέχνης εἶνε ἀληθῶς κοσμοπολιτικαὶ καὶ ὡς πατρίδα ἔχουν τὸν κόσμον.

Οὕτω πηγαίνουν καὶ οἱ νέοι: "Ελληνές εἰς τὰ ξένα καὶ ζητοῦν τὸν διδάσκαλον τῆς γλώσσης των, διστις θὰ ἡδύνατο νὰ τοὺς διδάξῃ. Αὔτοὶ μάλιστα περισσότερον τῶν ἄλλων. Ἐν τῇ χώρᾳ δὲν ὑπάρχει καρμία καλλιτεχνικὴ παράδοσις, δὲν ὑπάρχουν ἔργα, τὰ ὅποια θὰ ἡδύναντο οὗτοι νὰ μελετήσουν πρὸς ιδίαν διδάσκαλίαν των. Πηγαίνουν λοιπόν εἰς τὰ ξένα διὰ νὰ μάθουν νὰ ὄμιλοῦν.

Μανθάνουν νὰ ὄμιλοῦν καὶ ἐπιστρέφουν. Εἰσέρχομαι ως ξένος εἰς μίαν ἔκθεσιν καὶ περιμένω νὰ εὑρῶ ἐν αὐτῇ ἔργα, τὰ ὅποια ἐν τῇ κοσμοπολιτικῇ γλώσσῃ τῆς ζωγραφικῆς εἴτε τῆς πλαστικῆς θὰ ἡδύναντο νὰ διηγηθοῦν τὸ ἐπίεισε τόσον τὴν ψυχὴν τοῦ νεανίου, ὥστε νὰ ἐκπατρισθῇ μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μάθῃ νὰ ἐκφράζεται· νομίζω δὲ τὸ μοι διηγηθῇ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, περὶ τῆς ιδικῆς του ψυχῆς, περὶ τῶν ὄδυνηρῶν εύτυχῶν νυκτῶν τῆς δημιουργίας του, περὶ τῆς χώρας του, περὶ τοῦ ἡλίου του, περὶ τῶν ὄρέων του, περὶ τοῦ κόσμου, διπλῶς αὐτὸς μόνος τὸν βλέπει... καὶ εὐρίσκω κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ήττον ἀξια λόγου ἔργα, τὰ ὅποια δύνως καὶ ἀλλοῦ ἡτο δυνατὸν νὰ ζωγραφηθοῦν· εὐρίσκω δὲ τὸ νέος, διχι μόνον τὴν γλώσσαν ἔμαθεν ἐκεῖ ξένω, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐκεῖ ξένω ἐκφράζουν

διὰ τῆς γλώσσης ταύτης. Ἀναγνωρίζω ἀκόπως ἐκ τοῦ πνεύματος τῶν εἰκόνων τὸ Μόναχον εἴτε τοὺς Παρισίους, ἀναγνωρίζω τοὺς διδασκάλους, τοὺς ὅποιους θὰ ἡδύναμην νὰ ὄνομάσω μὲ τὸ ὄνομά των. Διὰ τοῦτο ἡρώτησα: "Τπάρχει ἄρα γε ἑλληνικὴ τέχνη, ἢ μόνον τέχνη, τῆς ὅποιας οἱ καλλιτέχναι τυχαῖος εἶνε ἑλληνικῆς καταγωγῆς;

Ἡ δευτέρα ἡρώτησις: Εἴης δυνατὸν μὲ τὰς ὑπαρχούσας καλλιτεχνικὰς δυνάμεις νὰ δημιουργηθῇ ἑλληνικὴ τέχνη;

Ἐγκάρδιον χαρὰν αἰσθάνομαι δὲ τοῦ ταύτην δύναμαν νὰ δοθῇ ἀπόκρισις ναί. Τοῦτο ἔξαρτάται ἀπὸ τὴν διάθεσιν τῶν καλλιτεχνῶν.

Ο χῶρος οὗτος ἀνιδρύθη διὰ νὰ δοκιμασθῇ, ἀν—ὅπως καὶ ἄλλαχος συνέδη τόσον συγχάνη—Τέχνη θέλη νὰ κατέληῃ ἐπὶ τῶν συντριμμάτων τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐρειπίων διὰ νὰ καλύψῃ μὲ τὸν χρυσοῦν πέπλον τῆς τὰ κρημνίσματα, ἔως ὅπου νέα καὶ ὑγιὴς ζωὴ τοῦ λαοῦ γεννηθῇ ισχυρὰ ἐκ τοῦ ιεροῦ μητρικοῦ κόλπου της. Κάτι μέγα ἐνυπάρχει εἰς τὴν ἐπίδια ταύτην καὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Κάτι τόσον μέγα, ὥστε εἶνε σχεδὸν ἀξιοζήλευτον!

Ἐξετάσωμεν κατ' ἀρχὰς τὰ ἔργα, εἰς τὰ ὅποια ζῇ ως ἐπὶ τὸ πολὺ ἑλληνικὴ ζωὴ, τῆς Δίος Λασκαρίδου καὶ τοῦ Ροϊλοῦ. Η Δίος Λασκαρίδου ἐδιδάχθη ὑπὸ τῶν Παρισίους ζωγράφων τῆς ὑπαίθρου φύσεως καὶ τῶν impressionistes· ἀλλ' ἡ τεχνουργία τῆς κατέστη τόσον αὐτοτελῆς καὶ ἀτομική, ὥστε ἐδὼ δὲν δύναται νὰ γείνῃ πλέον λόγος περὶ ἐξαρτήσεως ἀλλὰ περὶ συγγενείας. Κατέχει πράγματι ἐντελῶς ὥριμον καλλιτεχνικὴν ιδιοφυίαν καὶ διὰ τὴν ὠριμότητα ταύτην ἀκριβῶς ἀναφέρομεν αὐτὴν πρώτην. Αἱ εἰκόνες της εἶνε καλλιτεχνήματα μὲ ισχυρὸν καλλιτεχνικὸν θέλγητρον, ἐλευθέρας ιδιοφυοῦς τεχνουργίας, ἀπλοῦ καὶ ἐν τούτοις πλουσίου χρωματισμοῦ, καὶ τολμηρᾶς καὶ ἐν τούτοις καταπιθούσης συγένειας. Λαγαπᾷ τὴν γειτνίασιν τῆς θαλάσσης, τὸν ἀττικὸν ἀέρα, τὸ ἀττικὸν φῶς. Τὰ τοπία τῆς λούναται εἰς αὐτά. Ομολογῶ εὐχαρίστως δὲ τοις σπανίως εἶδα τόσον φῶς καὶ ἀέρα εἰς μίαν εἰκόνα. "Ολα ζοῦν καὶ ἀναπνέουν. Η μεγάλη εἰκὼν μὲ τὸ πεύκον παρὰ τὴν θάλασσαν, εἰς τὸ σκοτεινὸν φύλλωμα τοῦ ὅποιου κρέμανται βαρεῖαι σταγόνες φλέγοντος ἡλιακοῦ φωτός, εἶνε ὥραιότατον ἔργον. Ομοίως ἔξαρτετον ἔργον της εἰκόνης, ὥστε εἰς ἡμᾶς μόνον ἀρχαιογραφικὸν δύναται νὰ ἔξεγειρη.

Ο Γερανώτης φέρει δύο «κομψά» εἰκόνας, αἵτινες μεγάλως θ' ἀρέσουν εἰς τὸ κοινόν. Η κριτικὴ ὄφειλε δυστυχῶς νὰ τὰς ὑποτιμήσῃ. Η ἀλαιοτεχνία του ἐμφαίνει πρὸς ζημίαν τὸν κρητιδογράφον (Pastellmaler)· τὰ χρώματα εἶνε συγκεχυμένα. Αἱ γνωσταὶ «εὐμορφοί» κόραι, αἵτινες καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψίν

χίας. Η δις Λασκαρίδου εἶνε καλλιτέχνης, ἡτις πανταχοῦ θὰ ἡδύνατο νὰ ἔξυψωθῇ ὑπεράνω τοῦ συνήθους ζωγραφικοῦ ἐπιπέδου.

Περὶ τοῦ Ροϊλοῦ δὲν δύναμαι νὰ ὅμιλησω ἐν ἐκτάσει, διότι ἀντιπροσωπεύεται δι' ὄλγων μικρῶν σκαριφημάτων εἰκόνων. Ο τρόπος μεθ' οὐ παραπτεῖ ἀπλῶς τὰ πράγματα καὶ ζητεῖ ἐν τῇ φύσει τὰς μεγάλας ἐπιφανείας καὶ τὰ ἔνιατα χρώματα παρέχει εἰς αὐτὸν τεχνοτροπίαν, πολὺ προσεγγίζουσαν πρὸς τὴν χαρακτηριστικὴν ἑλληνικὴν τοπογραφίαν. Αἱ τρεῖς ἐκτεθεῖσαι μικραὶ ισχυρότητες τοῦ ζηχουσιν ομοίως ισχυρὸν ὑφος καὶ εἶνε πλήρεις θελγήτρου, μαρτυροῦν δὲ οὐγιᾶς ζωγραφικὴν ιδιοφυίαν. Ισως επαναφέρει καὶ πάλιν ὁ Ροϊλός τὴν χαρακτηριστικὴν ἑλληνικὴν τοπογραφίαν. Αἱ τρεῖς ἐκτεθεῖσαι μικραὶ ισχυρότητες τοῦ ζηχουσιν ομοίως ισχυρὸν ὑφος καὶ εἶνε πλήρεις θελγήτρου, μαρτυροῦν δὲ οὐγιᾶς ζωγραφικὴν ιδιοφυίαν. Ισως επαναφέρει καὶ πάλιν ὁ Ροϊλός τὴν χαρακτηριστικὴν ἑλληνικὴν τοπογραφίαν.

Ο Παρθένης παρέχει εἰς τὰς εἰκόνας του ἐπαρκῆ μὲν μαρτύρια ισχυροῦ ταλάντου, ὄλγα όμως ιδίας καλλιτεχνικῆς ἀτομικότητος. Εκλαμβάνω τὰς ἐκτεθειμένας εἰκόνας ως σπουδάς καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἔχαγάγω περὶ αὐτοῦ γενικὸν συμπέρασμα. Η κεφαλὴ τῆς κόρης, ἐν τῇ ὅποιᾳ εἰς τὸν Ελληνα πάντοτε ζένην προρραφαλιτικὴ φυχὴν διάθεσις καὶ υπερβολικὴ λαχτάρα μετεβλήθη. εἰς φίσιν, ὑπὸ ἐποψίν χρώματος ἐπενεργεῖ δυσταρέστως. Τὸ μικρὸν ἀπὸ τοῦ Βορρᾶ ἐμπνευσμένον τοπίον εἶνε ἐκτάκτως θελκτικόν. Η μικρὰ γυναικεία προσωπογραφία — ως πρὸς τὴν σύνθεσιν καὶ ἀντικείμενη πινακὴν εἰς πάσαν νεωτέραν δυτικὴν έκθεσιν — εἶνε γραφικῶς ἔξαρτετον ἔργον.

Ο Λευπέσης δεικνύει καλήν, ἀρτίαν, ὄλγων τι ἀνιαράν τοπογραφικὴν τέχνην. Ο Καλούδης προσάγει ὄπωρας μετὰ λεπτοῦ αἰσθήματος χρώματος.

Ο Βολαράκης, διστις ως ὑπόδειγμα ἔχει τὴν τέχνην τῶν Κάτω Χωρῶν, πλάττει χειροτεχνικῶς ὥραίαν, μετ' ἀγάπης ἐκτελουμένην τέχνην, τὴν ὄποιαν λίαν εὐφήμως ἀναφέρομεν, ἀλλ' ἡτις μένει τόσον μακρὰν διῶν τῶν συγχρόνων ζωγραφικῶν προθέσεων καὶ τῆς σημερινῆς ἀναπτυξέως τῆς τέχνης, ὥστε εἰς ἡμᾶς μόνον ἀρχαιογραφικὸν δύναται νὰ ἔξεγειρη.

Ο Γερανώτης φέρει δύο «κομψά» εἰκόνας, αἵτινες μεγάλως θ' ἀρέσουν εἰς τὸ κοινόν. Η κριτικὴ ὄφειλε δυστυχῶς νὰ τὰς ὑποτιμήσῃ. Η ἀλαιοτεχνία του ἐμφαίνει πρὸς ζημίαν τὸν κρητιδογράφον (Pastellmaler)· τὰ χρώματα εἶνε συγκεχυμένα. Αἱ γνωσταὶ «εὐμορφοί» κόραι, αἵτινες καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψίν

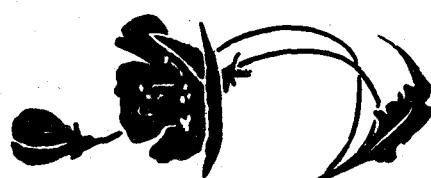
τοῦ αἰσθητικοῦ καὶ τοῦ καλαισθητικοῦ συναίσθηματος δύνανται νὰ θεωρήθοῦν εὔμορφοι, παριστάνονται ἡ μία περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ κατὰ συνθήκην πτυχουμένου πέπλου, εἰς ἀγρόν κρίνων, ἡ ἄλλη εἰς ἀγρόν μηκώνων. Φυσικά ἡ πρώτη εἶναι γαλανὴ καὶ ἐλεγειακῶς ἔχουθή, καὶ ἡ ἄλλη μελαγχροίη καὶ πυρρόχρους. Αἱ εἰκόνες εἶναι καλλιτεχνικῶς δυσάρεστοι, ἀλλ' εἰς τοὺς πολλούς, ὡς τοῦτο συμβαίνει δυστυχώς, θ' ἀρέσουν ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας.

Ὑπέροχον ἴδιοφυίαν ἔχει ἡ Δις Φλωρᾶ. Αντιπροσωπεύεται μὲν ἐν λίαν ἔξαιρετον ἀντίγραφον τοῦ Βάν-Δύκ, μίαν ἀδρὰν παιδικὴν κεφαλὴν καὶ μίαν διὰ βέθαίου ἀκμαίου χρωστήρος ζωγραφηθεῖσαν, ὑπὸ ἔποιφιν χρώματος ἐνδιαφέρουσαν αὐτοπροσωπογραφίαν, τρία ἔργα, τὰ ὅποια ἔσχεται τὴν προσοχὴν καὶ δίδουν τὸ δικαιώμα νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἔξελιξιν τῆς καλλιτέχνιδος μὲ πολλὰς ἐλπίδας.

Ἐξαιρετον, ἐπιμελὲς ἔργον, πολλῆς ζωγραφικῆς ἐμπειροτεχνίας εἶναι ὁ ἔλαιων τοῦ Μπονατούμπη, ἀλλ' ἡ τέχνη του δὲν εἶναι τόσον μεγάλη, ὡς τε νὰ ὑπερισχύῃ τοῦ χρόνου. Ανήκει εἰς παρελθοῦσαν καλλιτεχνικὴν ἐποχὴν καὶ εἶναι εἰς ήμας, διὰ τοῦτο ἰδίως, ξένη καὶ ἐπενεργεῖ δυσκρέστως μολονότι τὴν θαυμάζομεν.

Καλὸν ἔργον μὲ ἴδιοφυὲς χιοῦμορ εἶναι τὸ μικρὸν ἐσωτερικὸν οἰκίας τοῦ Παπαγιανάκη, ἔσχεται τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἰδῃ τις πλειότερα ἔργα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ καλλιτέχνου τούτου. Τὸ νεαρὸν τάλαγτον τοῦ Όθωναίου παρέχει ἐλπίδας· ἐπὶ τοῦ παρόντος αἱ μικραὶ αὐτοῦ εἰκόνες ἔχουσι πολὺ τὸ μαθητικὸν ἐν ἔσυταις, ὡς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κριθῶσιν ὡς αὐτοτελῆ ἔργα. Αἱ εἰκόνες τοῦ Δημητρίου, γραφικῶς καλαί, ἐν τῇ ἀπλότητι καὶ ἀφελείᾳ των συμπαθητικὰ ἔργα, εἰσὶν ἀξιαὶ μνείας. Τὸ πεντάρφανο εἶναι ἔργον ἀτονον καὶ ἀσθενικὸν κατὰ τὸ σχῆμα καὶ ὀλίγον χαρακτηριστικὸν ὡς θέμα.

ΕΡΝΣΤ ΧΑΡΤ

Καλὸν πλαστικὸν ἔργον εἶναι ὁ Ἀναπαυόμενος καλλιτέχνης τοῦ Θ. Θωμοπούλου, μαρτυρῶν ἵσχυρὰν ἴδιοφυίαν.

Ολῶς ἔκτακτον καὶ ἵσχυρὸν ἴδιοφυίαν ἔχει ὁ Αριστεὺς καὶ μάλιστα τοιαύτην, ὡς τε εἰς τὰς χειράς του κεῖται νὰ γείνη πολλοῦ λόγου ἀξίος Ζωγράφος ἡ—τίποτε. Ἐπὶ τοῦ παρόντος αἱ εἰκόνες του φέρουσι ξένην ἐμπνευστιν. 'Ο Ἀριστεὺς ἔξεθηκε: μίαν εἰκόνα τοῦ Στούκ-Μπαϊκλιν, μίαν εἰκόνα τοῦ Σταϊκερ-Κέλλερ, δύο προσωπογραφίας τοῦ Σοούκ-Λέμπαχ. Αἱ εἰκόνες αὗται ἔξωγραφήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀριστέως μὲ τάλαντον ἐπιβάλλον, ἐκ τοῦ ὅποιου τὰ πάντα δύναται τις ν' ἀναμένῃ. Ελπίζομεν δτι ὁ νέος καλλιτέχνης θὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν νεανικὴν αὐτὴν ἔλλειψιν ὡριμότητος, ἡτις ἐκλαμβάνει ως αἰσθήματα τῆς ἴδιας ψυχῆς ξένας περιωνύμους τεχνοτροπίας. 'Ας ἀπορρίψῃ μακρὰν τὰς ἀπομιμήσεις ταύτας καὶ ἀς συγκεντρωθῇ εἰς ἔαυτόν. Εἶναι "Ελλην, τὶ τὸν ἐνδιαφέρουσιν ὁ Στούκ, ὁ Μπαϊκλιν καὶ ὁ Λέμπαχ; ἐν γένει τὸ Μόνχον; Εἶναι ἀρκετὸν δτι ἔκει ἔμαθε νὰ ὄμιλῃ, ἀλλ' ἀς μᾶς διηγηθῇ κάτι. Αὐτὸν μόνον ἀληθῶς ὄφειλε νὰ ὑπογράψῃ μὲ τὸ σνομά του. Εἶναι "Ελλην. Δὲν ἔννοι διὰ τούτου, δτι πρέπει νὰ καθίσῃ καὶ νὰ ἀντιγράψῃ ἀπὸ τὸ πρωὶ ἔως τὸ βράδυ τὴν Ἀκροπολιν· αὐτὸν τὸ ἀφίνω ησυχα εἰς τὸν Λάντοσαν, τοῦ ὅποιου εἶναι φρικώδεις αἱ εἰκόνες, καὶ εἰς τὰς περιηγουμένας Ἀγγλίδας. 'Αλλ' ὑπάρχουν ἀκόμη πολλὰ πράγματα εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ ὄποια εἶναι ἐλληνικά, ἐλληνικώτατα· αὐτὰ ἀς ζητήσῃ, καὶ δυνατὸν νὰ συμβῇ ὁ Ἀριστεὺς μίαν ἐσπέραν νὰ εύρῃ τὸν Ἀριστέα. Τότε θὰ διάρχῃ εἰς σπουδαῖος Ζωγράφος περισσότερον. Τώρα ὑπάρχει ἔκτακτος ζωγραφικὴς ἴδιοφυία, ἀλλ' ὑπ' αὐτὴν ἀκόμη κανεὶς καλλιτέχνης.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ :

Δὲν γνωρίζω διατί ἀνεζητήθη ἡ ἀρχὴ τῶν 'Απόκρεων εἰς τὰ Κρόνεια καὶ δὲν ἐνθύμουμαι ποίας ἄλλας ἀκολάστους ἔορτὰς τῶν ἀρχαίων, ἐνῷ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία δτι, καὶ ἀν διεκόπτετο ἡ παράδοσις, καὶ ἀν δὲν διεσώζετο καμμία ἀνάμνησις τῶν ὄργιων δέορτῶν τῆς ἀρχαιότητος, αἱ 'Απόκρεων θὰ ἐτελοῦντο, θὰ ἐπενοοῦντο. Διότι μία τοιαύτη ἔορτὴ τῆς τρέλλας καὶ τῆς ἀθυροστομίας εἶναι ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ως ἡ ἔξουμολόγησις εἶναι δικλεῖς ἀπὸ τὴν ὄποιαν ἐκφεύγει τὸ περίσσευμα τῆς δυσφορίας ἡμῶν διὰ τὴν ὑπόκρισιν εἰς ἥν μᾶς ἀναγκάζουν αἱ κοινωνικαὶ συνθήκαι· εἶναι μικρὰ ἐπανάστασις τοῦ ἀφελοῦς καὶ πρωτογενοῦς ἀνθρώπου, τὸν ὄποιον δὲν εἶναι τόσον ἀπλῆ. Αἱ 'Απόκρεων διότι τὸν εὔκαιρον εἶναι πραγματοποιήσουν τὰ ἰδεώδη τῶν καὶ συγχρόνων να σατυρίσουν τὴν ματαίότητα καὶ τὴν κουφότητά των. 'Ο ειρηνικὸς ἐκείνος ἐμπορος ἔτρεφεν ίσως κρύψιν πόθον, τὸν ὄποιον αἱ βιοτικαὶ περιπέτειαι διέψευσαν, νὰ σύρῃ ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων ξίφος ἀξιωματικοῦ καὶ νὰ θαμβώσῃ τὸν κόσμον μὲ τὰ χρυσᾶ του σειρήται· δὲν δτι ἡ ἐλευθερία τῶν 'Απόκρεων τοῦ διδεῖ τὸ δικαιώμα νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν πόθον του μὲ ὀλίγον χρονικόν τοῦ μεταξύ τοῦ διαβήτη τὰς ὄδους, καὶ θὰ δύναται νὰ φαντάζεται δτι εἶναι Ναπολέων ἡ Σκόβελεφ, χωρὶς νὰ ἔχῃ κανεὶς τὸ δικαιώμα νὰ μαντεύσῃ τοὺς ματαίους διαλογισμούς του καὶ νὰ τὸν χλευάσῃ δι' αὐτούς. Συνήθως τὰ ἰδεώδη μᾶς σχηματίζομεν ἐκ τῶν ἀναγνώσεων, ἐκ τῶν ἐντυπώσεων τοῦ θεάτρου καὶ ἐκ τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων. Καὶ ἔκαστος ἐξ ἐκείνων, οἵτινες έχουν τοιαῦτα ἰδεώδη, θὰ προσπαθήσῃ νὰ ζήσῃ ἐπὶ τινὰς ὥρας ως 'Αλέξανδρος ἡ Βελισσάριος, ως 'Αρτανίας ἡ Ἐρνάντη, ως Κλεοπάτρα ἡ Δόνα Σόλα, ως Κατσαντώνης ἡ καὶ μόνον ως Στρατηγούλος. 'Η μετριοφροσύνη τῶν ἀνθρώπων εἶναι πολλάκις καταπληκτική.

Ἐκ πρώτης ὅψεως οἱ μεταμφιεζόμενοι φαίνονται ως ἀποστρεφόμενοι τὸ ἐγώ των, ως πλήττοντες ἐντὸς τοῦ δέρματός των, δπως ἐντὸς τεσσάρων τοίχων, μεταξὺ τῶν δποίων πολλὰς πικρίας καὶ ἀπογονητεύσεις ἐδοκίμασαν. Νομίζεις δτι έχουν τὸν μελαγχολικὸν πόθον ἐνὸς ήρωος

τῆς φορμαντικῆς ποιήσεως: «'Αν ήδύνασο νὰ μὲ ἀνθρωποι τόσον περίεργοι καὶ τόσον εὐθικτοι, μεταφέρης εἰς τὴν Κίναν! Νὰ ήδυνάμην τούλαχιστον νὰ ἔξελθω ἀπὸ τὸ κουφάρι μου ἐπὶ μίαν ἡ δύο ὥρας! Νὰ ήδυνάμην νὰ εἴμαι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποῦ περνᾷ! . . .». Κατὰ βάθος ὅμως ἡ φιλαυτία μας παραμένει ἀμειώτος καὶ πανίσχυρον τὸ ἑγώ. Θέλω ἵσως νὰ εἴμαι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποῦ περνᾷ, ἀλλ' ἐπὶ μίαν ἡ δύο τὸ πολὺ ὥρας, ἐκ περιεργείας, διὰ νὰ διασκεδάσω τὴν μονοτονίαν μου, θέλω νὰ γείνω ὁ ἀτυχῆς ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ἀλλὰ νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ ἑγώ μου, ἀφοῦ ἀνταλλάξω τὴν ἀνίαν μου μὲ τὴν εὐτυχίαν του, διπλας ταξιδεύω διὰ ν' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὸ ἐλᾶδες μίασμα.

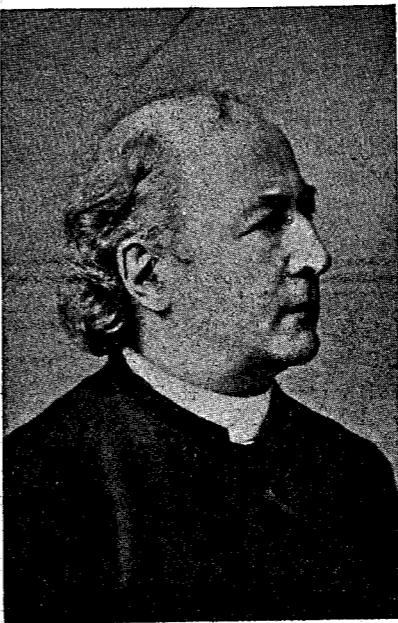
Παρατηρήσατε τοὺς διερχομένους προσωπιδοφόρους. Οι πλεῖστοι ὑποδύονται ἀσχήμους καὶ τερατώδεις μορφάς, μᾶλλον φοβεράς παρὰ κωμικάς. Εκεῖνος ἔχει τεραστίαν κεφαλὴν ὑδροκεφάλου μὲ ἡλιθίους ὄφθαλμους καὶ στόμα σχιζόμενον μέχρις ὅτων. Ό ἄλλος ἔχει ρύγχος σκύλλου. Ό τρίτος ἐπιδεικνύει μύτην δέκα Συρανῶ ἡ ἔχει ἀπλῶς βάψει τὸ πρόσωπον δι' ἀσβόλης, ὑποκρινόμενος τὸν αἰθίοπα. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ποιὸς ἔξερεντῆς ἀναφέρει διτὶ οἱ μαῦροι ἐλεύκαινον τὰ πρόσωπά των μὲ μίαν λευκὴν βαρήν καὶ ἑγέλων ἐμπαῖζοντες αὐτὸν καὶ τοὺς συντρόφους του διὰ τὴν λευκὴν ἀσχημίαν των. Θέλουν ἀρά γε καὶ οἱ λευκοὶ νὰ ἐμπαῖζουν δι' ἀναλόγου μεθόδου τοὺς αἰθίοπας; Ποιὸν πιθανόν ἀλλ' ἀκόμη πιθανώτερον φαίνεται διτὶ οἱ ἀσχημοὶ αὐται μεταμφιέσεις εἰνε γαργάλισμα τῆς φιλαυτίας διὰ τῆς εἰς ἀποπον ἀπαγωγῆς. Ότι εἴμεθα ὥραιοι, διπλας καὶ διτὶ εἴμεθα πνευματώδεις, ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει. Λοιπὸν ἀς ἰδωμεν καὶ πῶς θὰ ἡμεθα, ἀν εἴχαμεν τὰ χαρακτηριστικὰ δυσανάλογα καὶ κακόμορφα. Τί ἀστεία κατάστασις!

Άλλ' ἡ μεγαλειτέρα τέρψις τῆς μεταμφιέσεως εἰνε διτὶ ὑπὸ τὸ πρόσωπον κρύπτομεν τὸ ὑποκείμενό μας μὲ τὴν συστολὴν του. Μὲ μικρὰν τροποποίησιν τῆς φωνῆς θὰ δυνάμεθα νὰ πειράξειμανίων ἀνθρώπων ἔχουν ξεθυμάνει καὶ θὰ ξεθυμάνουν εἰς τὰς βολὰς τοῦ χαρτοπολέμου.

I. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ

ΤΑΝΑΘΗΝΑΙΔΑ

Ο ΠΑΤΗΡ ΥΑΚΙΝΘΟΣ ΛΟΑΖΟΝ

Ο γάλλος θεολόγος Πατήρ Υάκινθος Λοαζόν, ὁ διατρίθων ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν ἐν Ἀθήναις, ὑπῆρξεν εἰς ἀπὸ τοὺς κορυφαίους γάλλους κληρικούς, ἀπὸ τοὺς βήτορας τοὺς περισσότερον ἐνθουσιάσαντας καὶ συγκινήσαντας καὶ ἀπὸ τοὺς μεταρρυθμιστάς, οἱ διόποιοι μὲ μεγάλην ἡρεμίαν καὶ μὲ μεγαλειτέραν ἀκόμη ἐπιμονὴν καὶ πεποίθησαν τὰς ἀρχὰς των. Χάριν τῶν ἀρχῶν του παρητήθη τοῦ καθολικοῦ κλήρου καὶ κατέλιπε τὸν ἀμβωνα τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν διοίαν τὸ Συνέδριον τοῦ Βατικανοῦ ἀνεκήρυξε τὸ ἀλάθητον τοῦ Πάπα. «Τοτερὸν νυμφεύεται, διαμαρτυρόμενος οὕτως ἐμπράκτως κατὰ τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀγαμίας τῶν ιερῶν, ητὶς κατ' αὐτὸν εἶνε μία τῶν πληγῶν τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας, καὶ κατὰ τοῦ πλαστοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν δύο μεγάλων μυστηρίων τῆς Ιερωσύνης καὶ τοῦ Γάμου. Ίδρυε τὴν ἐκκλησίαν τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ μὲ τὴν σύντροφον τοῦ βίου του, ἡ ὁποία συνεμερίσθη τὰς ἀρχὰς καὶ ὑπεδοήθησεν εἰς τὸ ἔργον του, ἀποφασίζει νὰ πειριδεύσῃ τὸν κόσμον, ὡς ἀπόστολος τοῦ παγχριστιανισμοῦ, ὡς κῆρυξ τῆς ἀγαπῆς, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὔδοκίας ἐπὶ τῆς Γῆς. Πειρέρχεται τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ἀμερικήν, τὴν Συρίαν, τὴν Αίγυπτον κηρύττων τὸ εὐαγγελίον του. Άλλα τὸ εὐαγγελίον του τοῦτο δὲν εἶνε

νέον. Ό Πατήρ Υάκινθος ἀποκρούει τὴν προσωνυμίαν τοῦ μεταρρυθμιστοῦ. Ό καθολικισμὸς ὡς τὸν ἐννοεῖ δὲν εἶνε νέα θρησκεία, ἀλλ' «επάνοδος πρὸς τὰς παραδόσεις τοῦ παρελθόντος πρὸς εὐχερέστερον προσανατολισμὸν εἰς τὰς προόδους τοῦ μελλοντοῦ». Ή ἐκκλησία, λέγει που ο Πατήρ Υάκινθος, δπως παλίση κατὰ τῶν τάσεων τοῦ νέου πνεύματος, πρέπει νὰ βαδίσῃ μετὰ τῆς προόδου καὶ οὐχὶ κατ' αὐτῆς. Τὸ εὐαγγέλιον ἄλλως τε εἶνε ἀρκετὰ εὐρύ, ὡςτε νὰ μὴ ὑποστῇ τὸν ἐλάχιστον κλονισμὸν τὸ χριστιανικὸν οἰκοδόμημα. Άλλ' αἱ ἀρχαὶ καὶ δοξασίαι αὗται, τὰς ὁποίας οὐδεὶς σοβαρῶς δύναται νὰ θεωρήσῃ ώς κατ' οὐσίαν ἀντιχριστιανικάς, ἐπροκάλεσαν λαίλαπα προσβολῶν καὶ ἐπιθέσεων ἐμέρους τοῦ καθολικοῦ κλήρου. Ό Πατήρ Υάκινθος ἔμεινεν ἀπαθής, ψύχραιμος, ἀνεξικάκος, ἀμετακλήτως ὑφωσιωμένος εἰς τὸ μέγα σχέδιον, τὸ δόπιον συνέλαβεν δὲ νοῦς του, ἔθερμανεν ἡ καρδία του, διετύπωσεν δὲ οργοτριχή του εὐφράδεια: εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἡθικὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀληθοῦς καθολικῆς ἐνότητος διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν αἰσθημάτων τῆς θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀδελφότητος μεταξὺ τῶν λαῶν τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἀλλογλώσσων, τῶν ἀκαταλογίστων διεπόντων πρὸς τὸ αμοιβαίον μίσος. Ό Πατήρ Υάκινθος φρονεῖ διτὶ η ἀνατολικὴ ὄρθοδοξος ἐκκλησία δίδει τὸ πρότυπον, τὸ δόπιον δύναται προσφορώτερον νὰ χρησιμεύσῃ ώς βάσις τῆς παρ' αὐτοῦ νοούμενης ἀναμορφώσεως τοῦ χριστιανισμοῦ ἐντὸς τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ εὐαγγελίου.

Τοιοῦτος ο Πατήρ Υάκινθος Λοαζόν ως θεολόγος.

Ως βήτωρ κατέλιπε πανταχοῦ διποὺ η λαϊλιά του ἡχησεν ἀναμνήσεις ἀλησμονήτους. Εἰς τοὺς «Συγχρόνους» (Πάνθεον τῶν Γραμμάτων, τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν) τοῦ Μιχαήλ δὲ Ρίντζη, ἀπεικονίζεται μὲ τὰς γραμμάς αὐτὰς ὡς ὁρτω: «Η πεποίθησις τὴν ὁποίαν ἀπεκομίσαμεν εἶνε διτὶ ὁ μέγας οὗτος θεορητήρης, οἱ νέοι οὗτος Λαμενᾶι, εἶνε εἰλικρινῆς καὶ οὐγὶ καλλιτέχνης ὡς ἡθέλησαν νὰ τὸν παραστήσουν. Βεβαίως η σκέψις φέρεται πρὸς τὴν τέχνην, διτὸν οἱ φθόγγοι τῆς ἀδυνάτου φωνῆς του ἀπηγούν προσλαμβάνοντες διὰ τῆς ἀντιθέσεως τῶν μεταπτώσεων παράδοξον ἡχηρότητα, πλήρησσον εὐαρέστως τὴν ἀκοήν, καταχλητούσαν καὶ συναρπάζουσαν. Άλλα ποιὸς εἶνε ὁ βήτωρ — λαϊκὸς η ἐκκλησιαστικὸς — διτὶς δὲν ἐσκέφθη νὰ δώσῃ εἰς τὴν σκέψιν του τὴν ἐκφρασιν τὴν καταλληλοτέραν ὅπως συγκινήσῃ τοὺς ἀρροτάς του;»

Τέλος περὶ τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἐλέγομεν διτὶ σπανίως ἴσως οἱ λόγοι εὑρέθησαν εἰς πληρεστέρων ἀρμονίων πρὸς τὰς πράξεις διποὺ παρὰ τῷ γάλλῳ θεολόγῳ.

Αἱ κύριαι πράξεις καὶ τὰ μικρὰ χαρακτηριστικὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς του, δισα ἐσταχυσίον γήθησαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν, μαρτυροῦσι τὴν εἰλικρινή του πρόθε-

σιν. Ἡδύνατο νὰ ἔχῃ πλούτη, δταν ἔζητείτο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ καθολικοῦ κλήρου, καὶ τὰ ἀπέκρουσεν, ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ὅπαδον καὶ τοὺς ἀπεμάκρυνε καὶ ἔζησεν ὑπὲρ ἑνὸς ἰδεώδους ἄγνου καὶ ὑψηλοῦ, ὑπὲρ τοῦ ὄποιου ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν του μέχρι τῶν ἡμερῶν τούτων τοῦ γήρατος, κατὰ τὰς ὄποιας οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀκόμη σπινθηροβολοῦν καὶ ἡ φωνὴ του γίνεται ἔκ νέου ἡχηρὰ καὶ εὔστροφός καὶ αἱ κινήσεις εὐστοθεῖς, δταν ἀπὸ τοῦ βήματος ἐνώπιον προσηλωμένου ἀκρωτηρίου ἀναπτύσσῃ τὰς δοξασίας του καὶ ἔζορκή γίνεται εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίου, τοὺς δύο τούτους πόλους, πέριξ τῶν ὄποιων πρέπει νὰ στρέφεται πᾶσα ἀληθῆς χριστιανικὴ καρδία.

Σ. ΛΟΒΕΡΔΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ο ΚΥΡΙΟΣ Ernst Hardt, τὸν ὄποιον μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως παρουσιάζουσι τὰ «Παναθήναια» εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κοινόν, εἶναι διακεχιριμένος Γερμανὸς ποιητής καὶ διηγηματογράφος, δστις ίκανῶς εἰργάσθη ἥδη, καὶ εἰς τὸ ὄποιον πολὺ εὐρὺ ἀνοίγεται ακόμη μέλλον. Οἱ ιερεὺς τοῦ θανάτου, ὁ ὠραῖος τόμος τῶν διηγήματων, μαρτυρεῖ συγγραφέα ἀρεσκόμενον εἰς τὰς ψυχολογικὰς ἀναλύσεις, ἔχοντα τὴν φροντίδα τῆς πρωτοτοπίας καὶ εύμοιροῦντα ἴσχυρον ταλάντου ἐκφράσεως. Συνειργάσθη ἐπὶ μακρὸν ὡς τεχνοχρήτης εἰς ἔγκριτα γερμανικὰ φύλλα ὅτι δὲ πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο ἔχει ζηλευτὰ προσόντα μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐν τοῖς «Παναθήναιοῖς» περὶ τῶν δύο καλλιτεχνικῶν ἐκθέσεων κρίσις του. Οἱ κ. Χάρτ, δστις ἐπισκοπεῖ μὲ βλέμμα καλλιτέχνου, τὴν Πατρίδα ἡμῶν καὶ ἐμπνέεται ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸν οὐρανὸν, δὲν εἶνε ξένος πρὸς τὴν Ἑλλάδα· συνδέεται μετ' αὐτῆς διὰ τῆς καρδίας, ἔχων σύζυγον ἐλληνίδα ἐκ τῶν ἀρίστων παρ' ἡμῖν οἰκογενειῶν. Τὰ «Παναθήναια» προσεχῶς θέλουσι δημοσιεύσην ὠραίον διηγῆμά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ονειρα».

Ο ΕΝ ΝΕΑΠΟΛΕΙ τῆς Ἰταλίας φιλέλλην ποιητής κ. G. F. Damiani ἔξεδωκεν εἰς κομψότατον τομίδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἐπάνοδος τοῦ Πινδάρου» ποίημα ἐμπνευσμένον ἐκ τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ βίου καὶ τῶν μυθολογικῶν παραδόσεων. Ὡς δεῖγμα μικρὸν τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ ποιητοῦ δημοσιεύμενον κατωτέρω στίχους τινάς:

O fanciulle, che un di le bianche membra terse ne l'onda del tebano Ismeno
ornavate a la danza, e de la grazia
d'ogni vostra beltà, care a le dee,
infioravate la natia contrada;
voi ben sapeste la virtù de l'inno
e la gloria del saggio. A contemplarvi
su la soglia sedea sparsa di rose
meditando il poeta: era un chiarore
di là dai colli, fico, e da l'Egeo
già saliva la notte ricengendo
d'ombra e di pace, mute, la divina
città di Cadmo e ne chiudea le porte.

Ο ΔΙΑΣΗΜΟΣ Βοημὸς ποιητής Γιαροσλάβ Βιρχλίκη, τοῦ ὄποιου ἔν διηγῆμα ἐδημοσιεύσαν πρὸ τινὸς τὰ «Παναθήναια», ἔξεδωκε κριτικὸν ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον Ἐπρέα κεφάλαια περὶ τοῦ συγχρόνου γαλλικοῦ μυθιστορήματος, πραγματεύμενον περὶ τοῦ Ζολᾶ, Δωδέ, Λοτί, Πρεβώ κλπ. Τὸ ἔργον εἶναι μετὰ πολλοῦ λυρισμοῦ γεγραμμένον καὶ ὁ συγγραφεὺς δεικνύεται μᾶλλον ποιητῆς αἰσθανόμενος ζωηρώς ἡ κριτικὸς ἀναλύων βαθέως. Ἐκ πασῶν τῶν μελετῶν ἀρίστη εἶναι ἡ περὶ τοῦ Στένδαλ, τὸν ὄποιον, στηριζόμενος ἐπὶ νεωτάτων ἔργων, χαρακτηρίζει μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ βαθύτητος.

Α ΠΕΒΙΩΣΕ πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐν Παρισίοις ὁ Ἑρρίκος Μπορνιέ, ἀκαδημαϊκός, ἐπὶ εἰκοσαετίαν δῆμην ἔφορος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ὁπλοστατίου τῶν Παρισίων. Ο Μπορνιέ ἥτο πολυγραφώτατος, ἀσχοληθεὶς ἐπιτυχῶς εἰς πλεῖστα εἰδὴ τῆς φιλολογίας, ιδίως δὲ εἰς τὸ δράμα. Ἐκ τῶν δραμάτων του ἀναφέρομεν τὴν «Κόρην τοῦ Ρολάνδου», τοὺς «Γάμους τοῦ Ἀττίλα», τὸν «Ἀγαμέμνονα», τὸν «Ἀπόστολον».

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Σ ΕΜΝΗΝ ἑορτὴν ἦγε τὸ Ἑθνικὸν Πανεπιστήμιον τὴν 21 ληξαντὸς. Ο καθηγητὴς τῆς ὄρυκτολογίας καὶ Πρύτανης κ. Κωνστ. Μητσόπουλος ἐώρταζε τὴν 25ην ἀμφιετηρίδα τῆς καθηγεσίας του, καθηγεσίας γονιμωτάτης εἰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας καὶ διδασκαλίαν ἀκμαίαν.

Εἰς τὴν ἑορτὴν, γενομένην ἐν τῇ μεγάλῃ αίθουσῃ τοῦ Πανεπιστημίου ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἀκρωτηρίου, προσεφώνησαν τὸν ἑορτάζοντα καθηγητὴν οἱ αντιπρόσωποι τῶν σχολῶν, τῶν φοιτητῶν καὶ ἄλλοι, ἐν τέλει δὲ ὁ ἡμέτερος συνεργάτης κ. Στρατήγης ἀπέτεινε πρὸς τὸν ἑορτάζοντα τὴν ἐπομένην ἔμμετρον προσλαλίαν:

Κόρες σεμνὲς τοῦ Παρράσσου, νερᾶδες τοῦ Ἐλικῶνα, Υμνους ὑφάνετε γοργὸν καὶ στήσετε κορδό, Κ' ἐλπε, λειτουργήσετε μὲ δάφνην κορῶντα Σ τῆς Ἐπιστήμης τὸ ἄδυτο 'σ τοῦ Λόγου τὸ ιερό. Πετάξετε 'σ τὸ χῶμα αὐτὸν τῆς πάναγης Παλλάδος Άπ' τὰ βουνά τάθλατα τῆς μάρνας μας Ἑλλάδος,

Ἄπο τὴ γῆ, ποῦ ἐσπούδασε, τὴν ποιημένη μὲ αἷμα, Ποῦ μέρ' 'σ τὰ σπλάγχνα τῆς βαθεὶα νοιῶθε τὴν τίμια Ιαντὶ γοργῆ, Πάροτε διαμάντια καὶ χρυσὸν καὶ πλέξετε τοὺς σιέμα, Λαὶ ψάλλετε τὸν Ἑλλῆνα καὶ τὸ σοφὸ καθηγητῆ, Πλὰ νὰ τάκονον πέρα ἐκεῖ καὶ λαχταρήσῃ ἀκόμα Μὲ κάποια ἐλπίδα μνοτικὴ καὶ τῆς σκλαβιᾶς τὸ χῶμα.

Α Ι ΕΡΓΑΣΙΑΙ πρὸς ἀνέλκυσιν τῶν ἐν τῷ βυθῷ ἀταλάσσης παρὰ τὰ Ἀντικύθηρα ἀρχαιοτήτων ἔξακολουθοῦν. Ἐκομίσθησαν ἥδη ἔκειθεν πλεῖστα εὑρήματα, ἐν οἷς κορμὸς γυναικείου ἀγάλματος μετὰ τοῦ ὄπισθίου μέρους τῆς κεφαλῆς, κεφαλὴ λέοντος καλκίνη, ἐπέρα ἵππου μαρμαρίνη, δύο χειρεῖς πυκτῶν περιθεβλημάται μὲ ἱμάτας, δύο χαλκίνα ἀγάλματα ἐφῆβων διατηρούμενα σχεδὸν ἀκέραια, καὶ ἄλλα μικροτέρας ἀξίας τεμάχια.

Τὸ σπουδαιύτατον ὄμως τῶν εὑρημάτων τὸν τελευ-

ΕΦΗΒΟΣ

ταίων ἡμερῶν, τὸ προκαλοῦν τὸν γενικὸν θαυμασμόν, εἶναι χαλκοῦ ἀγαλμα, παριστάνον ἔφθονον ἔχοντα τὴν δεξιὰν πρὸς τὰ ἐμπρὸς τεταμένην. Τὸ ἀγάλματος τούτου, τοῦ ὄποιου τὴν εἰκόνα δημοσιεύμενη, ἀνειλκύσθη ἀκέραιος ὁ κορμὸς μετὰ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὰ λοιπὰ μέλη πάντα, οὕτως ὡς τε συναρμοζούμενων τῶν τεμάχιών θ' ἀποτελεσθῆ πλήρες.

Ποικίλαι γνῶμαι καὶ εἰκασίαι διεπιπλωθήσαν ἐπὶ τῶν εὐρημάτων τούτων ὑπὸ τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολόγων. Ἐκ τούτων συνοψίζομέν τινας κατωτέρω:

Ο κ. Καθηδαρίας φρονεῖ δὲ τὸ χαλκοῦ ἀγαλματοῦ ἔφθιου εἶναι ἔργον τῆς Δ' π. Χ. ἐκαπονταετηρίδος. Ἐκ πρώτου ἐνθυμίζει ἀγαλμα χαλκοῦ τοῦ Λόγου τὸν δὲν φαίνεται πιθανόν, διότι εἶνε φανερὸν διότι διὰ τῶν δακτύλων τῆς δεξιᾶς, οἵτινες εἶνε ἐν διαστάσει, ἔκρατει πρᾶγμά τι σφαιρικόν, ἐπομένως παριστᾶ σφαιροβόλον ἔφθησον. Εἶναι δὲ τὸ ἀγαλμα τοῦτο διὰ τῶν δακτύλων τῆς δεξιᾶς, οἵτινες εἶνε ἐν διαστάσει, ἔκρατει πρᾶγμά τι σφαιρικόν, ἐπομένως παριστᾶ σφαιροβόλον ἔφθησον.

Ο ἔταίρος τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς κ. Περδρίζε, εἰδίκος περὶ τὰ χαλκᾶ, εἶπεν ἐν συνόψει τὰ ἔξις:

Ο ἐπιστημονικὸς κόσμος θὰ αἰσθανθῇ φρικίασιν χαρᾶς ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς ἀνελκυσθεῶν τοῦ θηταυροῦ τῶν Ἀγτικύθων. Τὰ ἀγάλματα, τὰ ὄποια ἥλθον εἰς

φῶς, δὲν εἶναι ἀντίγραφα—τούλαχιστον τὰ χαλκᾶ—ἄλλα πρωτότυπα ἔργα. Λόγοι τεχνικοὶ συνηγοροῦν ὑπὲρ τούτου. Εἰς τοὺς πόδας τοὺς ἀνήκοντας εἰς γαλλικὰ ἀγάλματα προσφύται μικρὸν τεμάχιον μολύβδου, ὑπὲρ ἀποδεικνύεται δὲ τὰ γαλαματα ταῖς ταῦτα ἡσαν κατ' ἀρχὰς ἐστημένα ἐπὶ βάθρων. Διὰ γὰ τὰ ποσπάσηρον ὁ Ρωμαῖος ἀνθύπατος ἀπέκοψε τὸν μολύβδινὸν σύνδεσμον, διὸ οὐ συνείχοντο. Εάν τὰ χαλκᾶ ταῦτα ἀγάλματα ἡσαν ἀντίγραφα ἀγορασμένα παρὰ τινος χαλκογύρου τῆς Ρόδου ἢ τῆς Κορίνθου, καταφανεῖς εἶναι δὲν διὰ ἔφερον ὑπὸ τὸ πέλμα τὰ σημεῖα τῆς προσαρμογῆς.

Ολως τούναντίον, τὸ μαρμάρινον ἀγαλμα μοῦ φαίνεται ἀντιγραφή καὶ τούτο δὲ ἐπίσης τὸ στηρίζω ἐπὶ λόγων τεχνικῶν. Τὸ ἀγαλμα ταῦτο, τὸ ὄποιον ἀπετελεῖ προφανῶς μέρος συμπλέγματος, καὶ τὸ ὄποιον ἔγειται στάσιν περίπλοκον, απήγησεν, ὡς γεγλυμένον εἰς μάρμαρον, πολύσηριμα καὶ στερεὰ στηρίγματα, ἀνευ τῶν ὄποιων οἱ βραχίονες καὶ αἱ κνημαι τοῦ ἀγάλματος εὐκόλως θὰ έθραυνοντο καὶ πρὶν ἀκόμη περατωθῆ ἀλλὰ τὰ στηρίγματα αὐτὰ εἶνε τόσον πολλά, τόσον μεγάλα καὶ ἐν γένει τόσον οἴβριτος, ὡς τε στερεότητα τῆς τέχνης μὲ τὸν Ἐρμῆν τοῦ Πραξιτέλους.

Ολως τούναντίον, τὸ μαρμάρινον ἀγαλμα μοῦ φαίνεται ἀντιγραφή καὶ τούτο δὲ ἐπίσης τὸ στηρίζω ἐπὶ λόγων τεχνικῶν. Τὸ ἀγαλμα ταῦτο, τὸ ὄποιον ἀπετελεῖ προφανῶς μέρος συμπλέγματος, καὶ τὸ ὄποιον ἔγειται στάσιν περίπλοκον, απήγησεν, ὡς γεγλυμένον εἰς μάρμαρον, πολύσηριμα καὶ στερεὰ στηρίγματα, ἀνευ τῶν ὄποιων οἱ βραχίονες καὶ αἱ κνημαι τοῦ ἀγάλματος εὐκόλως θὰ έθραυνοντο καὶ πρὶν ἀκόμη περατωθῆ ἀλλὰ τὰ στηρίγματα αὐτὰ εἶνε τόσον οἴβριτος, τόσον μεγάλα καὶ ἐν γένει τόσον οἴβριτος, διότι τὸ ἐν λόγῳ σύμπλεγμα δὲν ἔξετελέσθη ἀπ' ἀρχῆς ἐπὶ μαρμάρου. Τὸ σύμπλεγμα πλασθὲν χαλκοῦ ἡσαν στερεότητα τῆς τέχνης μὲ τὸν Ἀγτικύθων. Τὰ ἀγάλματα, τὰ ὄποια ἥλθον εἰς

ΕΙΣ ΤΟΝ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΝ» ώμιλησε τήν 19 λήξαντος ό. κ. Γεώργιος Φιλάρετος περὶ Ασπασίας καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς της. Τὸ ἀκροατήριον ἥτο πυκνότατον καὶ συνεχάρη ἐν τέλει τὸν εὐγλωττον ὁγορητήν.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ τοῦ συμβουλίου τοῦ «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὡφελίμων βιβλίων», τὴν ὄποιαν ἀνέγνωσε πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐν δημοσίᾳ συνεδρίασει ὁ ἀκάματος αὐτοῦ πρόσδρος κ. Δ. Βικέλας, καὶ ἡ ὄποια ἔξετυπωθη εἰς κομψὸν τεῦχον, μακράνομεν τὰς καταπληκτικὰς προσόδους, τὰς ὄποιας ἐπετέλεσεν ὁ Σύλλογος αὐτος ὡς πρὸς τὴν διάδοσιν τοῦ βιβλίου ἐν Ἑλλάδι. Οἱ ἐπόμενοι ἀριθμοὶ δίδουν ἀρκοῦσσαν ἰδέαν τῆς γενομένης ἐργασίας ὑπὸ τοῦ εὐεργετικῶτάτου συλλόγου. Κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ἔξεδόθησαν 12 βιβλία εἰς 178,000 ἀντιτύπων, ἐξ ὧν ἐκυκλοφόρησαν ἀνὰ τὸν Ἑλληνισμὸν 156,650. Τινὰ τῶν βιβλίων ἔτυπώθησαν εἰς 20 καὶ 25 χιλιάδας. Τὰ βιβλία ἀποστέλλονται εἰς 375 πόλεις καὶ κωμοπόλεις τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου.

Η «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ποδηλατικὴ «Ἐταιρεία» ὕδρυσε φωτογραφικὴν σχολὴν ἐν τῷ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἐρμοῦ καταστήματι αὐτῆς. Εἰς τὴν σχολὴν ταύτην θὰ διδαχθῶσιν ὑπὸ ἐρασιτεχνῶν πάντα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν φωτογραφικὴν τέχνην μαθήματα. Ο. κ. Κ. Βελλίνης, μηχανικός, ὡς διδάχη θεωρίαν τῆς φωτογραφίας καὶ χειρισμὸν μηχανῶν, ὁ. κ. Ζ. Ζαχαριάδης, ιατρός, σπιτικὴν τῆς φωτογραφικῆς, ὁ. κ. Σ. Κοκολῆς, διευθυντὴς τοῦ χημείου τοῦ Ναυστάθμου, φωτογραφικὴν χημείαν μετ’ ἀσκήσεων ἐν τῷ χημείῳ τῆς σχολῆς, ὁ. κ. Χ. Δελαπότας, ὑπολογαγός τοῦ μηχανικοῦ, φωτογραφίαν στιγμιαίαν καὶ ὁ. κ. Κ. Κόνσολας, διδάκτωρ τῆς νομικῆς, προσωπογραφίαν καὶ φωτοσκιάσεις. Ἔνεγρόφησαν ἥδη περὶ τοὺς 60 μαθηταὶ ἐρασιτέχναι καὶ ἐπαγγελματίαι.

NEA BIBLIA

Ἀργελλονται: ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ, ὑπὸ Γρ. Σεροπόλλου.

— **MAYPA KPINA,** ποιήματα, ὑπὸ Ἀγγέλου Σημεριώτου.

